

Nurmijärven Kotiseutulehti 2018

Ilanetti

8€

Nurmijärvi-Seura ry

Jaakko Ojanne
Päätoimittaja

Kun muistellaan niin ei tarvitse ryhtyä muistuttamaan

Tämän vuoden kotiseutulehti Klaneetti tarjoilee jälleen hyvän läpileikkauksen Nurmijärven elämänmenoon. On ollut selvää, että itsenäisyysellemme ja sen vaikean alun tapahtumat nousevat esille myös kotiseutulehdessä. Itsenäisen Suomen täyttäessä 100 vuotta saatiin Nurmijärvellä juhlia tätä saavutusta. Koska lehti ilmestyy vain kerran vuodessa, saamme nyt hiukan viiveellä tutustua suuren juhlan antimisiin, etenkin siellä esitettyihin arvokkaihin näkemyksiin itsenäisyyden arvosta.

Juhlavuoden tunnelmien ohessa tutustumme muistovuoden kirjoituksiin koskien vuotta 1918 ankarine aikoinen. Klaneetti taltioi viime toukokuussa Maaniitun koululla pidetyn 100-vuotis muistojuhlan lukijoiden saataville. Samoin lukija voi tutustua noihin vaikeisiin aikoihin molempien osapuolien näkökulmasta. Myös uusia lähteitä on viime vuosien aikana löytynyt esiin. Erityisen kiinnostavaa on huomata, että vielä 1917 yritettiin Perttulan alueella sopimuksin talollisten ja työväen kanssa välttää yhteenottoa. Haluttiin sovittelua ja turvata ihmisten toimeentuloa.

Joku saattaa tietenkin nyt kysyä, miksi halutaan vieläkin muistella sata vuotta vanhoja onnettomuuden aikoja? Vastaan tähän kysymykseen samoin kuin tämän kirjoitukseni otsikoin: on tärkeää muistella, ettei tarvitse muistuttaa. Oman historiamme tuntien osaamme luovia parempaan tulevaisuuteen. Ellei vanhoja vahinkoja muista, ei niitä osaa vastaisuudessa varoa. Tämän viisaus tuli esille monessa juhlapuheessa. Nurmijärven kirkkoherra **Ari Tuhkanen** antoikin sanomansa kaikua rauhan julistuksena:

”On lopetettava puhuminen sodan osapuolista. On puhuttava ihmisistä, veljistä ja sisarista. Jos me pelkäämme toisiamme,

ovat seuraukset todella pahoja. Se, että on luottamus, ei pelkoa, johtaa siihen, ettei tule sota. Sitä luottamusta kirkko haluaa rakentaa, että me kaikki rakentaisimme tätä yhteistä Suomeamme.”

Klaneetin lukijat saavat myös tutustua Nurmijärven uuden kunnanjohtaja **Outi Mäkelän** ajatuksiin hänen tuoreessa tehtävässään. Kunnallispoliittisen tuulahduksen tuo myös kunnallisneuvos **Jorma Niinistö**, joka arvioi kuluneita vuosia kasvukunnassa. Nurmijärven musiikkiopiston rehtori **Urpo Rauhala** puolestaan arvioi opistonsa näkymiä taidekasvatuksessa.

Luodessamme nyt katseemme siihen matkaan, jonka kansakuntamme on taittanut sadan vuoden aikana köyhästä Venäjän suuriruhtinaskunnasta itsenäiseksi maaksi, ja edelleen sisällissodan kautta ja myöhemmät sodat kestäen yhdeksi Euroopan hyvinvoivimmaksi maaksi, on syytä hiljentyä. On syytä hiljentyä nimenomaan pohtimaan sitä, miten tämä on ollut ylipäätään mahdollista.

Uskon vakaasti, että nykyisen hyvinvoinnin saavuttaminen on mahdollista oman menneisyytensä rehellisellä arvioimisella ja tuntemisella. Silloin osaa askeleensa oikein asettaa ja ottaa oikean suunnan. Siksi on tärkeää, että me kaikki kokoamme, kirjaamme ja taltioimme oman kotiseutumme ja kotimaamme historiaa. Historia rakentuu aina yksilöiden, meidän tavallisten ihmisten työn ja toiminnan kautta.

*Oikein Hyvää Nurmijärvi-päivän
Juhlaa Itsenäisessä Suomessa!*

Klaneetti

2018

Sisälllys

Päätoimittajalta	2
MARTTI SAARI IN MEMORIAM	4
LIISA JA KALEVI LAHTELA IN MEMORIAM	5
LIKENNENEUVOS OLAVI LAHTELA MEMORIAM	6
UKKO-PEKKA JA SUOMI 100.....	8
Outi Mäkelä, Nurmijärven kunnajohtaja: SAAKO KOTISEUDUSTA OLLAYLPEÄ?	10
Kirkkoherra Ari Tuhkanen: JOS HÄN OLISIKIN MINÄ	12
NURMIJÄRVI JA 100-VUOTIAS SUOMI	13
<hr/>	
Kunnallisneuvos Jorma Niinistö: NURMIJÄRVEN KEHITYS PERUSTUUYHTEISHENKEEN	17
Arja Ahlsved: MARTTAJÄRJESTÖ SUOMESSA JA NURMIJÄRVELLÄ	20
100VUOTTA SITTEN – VUODEN 1918 VERIHELLUNTAIN MUISTOJUHLA NURMIJÄRVELLÄVAROITTA VIHAN MYRKYSTÄ.....	26
Eero Peltonen: POLIISI PELTONEN – JA VUOSI 1918	28
Matti Aaltio: SISÄLLISSODAN AIKA KLAUKKALAN METSÄKYLÄSSÄ 1918	30
PERTTULA KOETTIVAKAUTTAA RAUHAAVIELÄ JOULUKUUSSA 1917	32
Urpo Rauhala: NUMO 35 - CARPE DIEM	34
PERTTULAN JA UOTILAN SUOJELUSKUNTA	37
Matti Aaltio: SIVILI-ILMAILU NURMIJÄRVELLÄ	38
Hannu Lakee: 2018 – VAPAUSSODAN JA SUOMEN PUOLUSTUSVOIMIEN JUHLAVUOSI SOTILASPERINTEESSÄ NURMIJÄRVELLÄ	42
NURMIJÄRVI KUNNIOITTA HISTORIAANSA – MUISTOLAATAT KERTOIVAT PITÄJÄN MENNEISYYDESTÄ	45
Erkki Lehtinen: KOTONA 1918 AIKOJA EI MUISTELTU, MUTTA KANNUSTETTIIN JÄRJESTÄYTYMÄÄN	50
Lauri Ilola: KYLLÄ SE ISÄNIKIN TYÖ ON KANTANUT HEDELMÄÄ	52
NURMIJÄRVI-SEURA RY	57
Ilmoitukset	58

Klaneetti

Nurmijärven Kotiseutulehti 2018

Julkaisija: Nurmijärvi-Seura r.y.

Vastaava päätoimittaja: Jaakko Ojanne

Nurmijärvi-seuran hallitus: Tapio Ranta puheenjohtaja,
Leena Kaarni sihteeri, Matti Aaltio, Ari Helminen,
Jukka Iso-Herttua, Eero Peltonen, Leena Rautanen-Saari,
Antti Reunanen, Ritva Stenvall.

Ritva Stenvall ja Tuula Valtonen talous

Klaneettiin tarkoitettua aineistoa voi toimittaa osoitteella:
Jaakko Ojanne, puh. 041-461 6886,
Et. Hesperiankatu 32 B 40, 00100 Helsinki tai
jaakko.ojanne@welho.com

Julkaisun hinta: 8 euroa

Taitto: Nurmiprint Oy/ Ari Helminen

Painopaikka: Nurmiprint Oy, Nurmijärvi 2018

Kansi: Ahjola Nurmijärven kirkonkylässä
Kuva: Jaakko Ojanne

Martti Saari in memoriam

Martti Antero Saari nukkui pois 28.6.2018. Hän syntyi Haaviston tilalla Palojoella 9.11.1932. Martti oli värikäs. Monenlaista hän elämänsä aikana teki ja koki ja oli aina auttavainen. Elämänhalu ja kiinnostus moneen vei pitkälle!

Appeni Martti oli varsin hurmaava seuramies, ja oli kiva retkeillä yhdessä, kun pääsin jo 1970-luvulla perheen mukaan reissuihin autolla eri puolille Suomea. Pääsin myös taloksiin. Martti toimi maanviljelyksen ohella maanrakennusurakoitsijana, esimerkiksi Nurmijärven terveyskeskuksen nurmikkourakassa; multia piti levittää ja jyrätä. Hän oli kaimamassa myös monella Helsingin seudun työmaalla. Tilalla Haavistossa oli tapana sahata pitkänäperjantaina tukeista lautoja talon sahalla, mikä taisi herättää pahennustakin, mutta töitä paiskittiin.

Oli hankaliakin aikoja, kun Martti oli vauhdikas, eikä malttanut keskittyä. Aina olivat tilan työkalut hukassa tai uudet peräkärret kuhmuilla. Martti oli mahdoton huimapää: purjehti ja lensi.

Martti pelasti, kun Haaviston tilan kuivurin katto lensi myrskyssä. Martti kiipesi korkean rakennuksen katolle ja naulasi pellin kiinni. Monesti on muisteltu myös sitä, kun lentokone pääsi karkuun lumisella pellolla ilman kuljettajaa, joka roikkui peräsimestä. Muutama omenapuu siinä sai siipeensä, mutta Martti säästyi pahemmista vammoista.

Martti oli ennakkoluuloton. Hän kokeili jo aikaisin tuuli-voimaa Haaviston tilan virtalähteenä. Oli varmasti myös erityistä, että hän hankki kaivurin ja puimurin 1970-80 -luvulla Englannista, mikä vaati myös aika lailla paperitöitä. Martti kolkhikin itseään monessa puuhassa, mutta selvisi. Hurjapää!

Musiikki oli lähellä miehen sydäntä: mieskuoroa, kirkkokuoroa ja puhallinorkesterin tuubankin soittoa nuorena. Kanttori Jaakko Rättyä sairausajan pohti lohduttautuen, että Martti tulee sitten viereiseen hautaan. Martti oli aikanaan myös ahkera tansseissa kävijä, ja kotona tiirasimme tarkkaan Kesäillan valssia, josko vaari olisi vilahtanut ruudussa.

Martti tasaantui paljon iän myötä. Martti oli kotiseuturakas, mikä näkyi monella tavalla. Hän oli paikallisen Säästöpankin isännistössä monta vuotta. Hän harrasti sukututkimusta, opasti Aleksis Kiven paikkoja Nurmijärvellä, oli reserviläinen ja Nurmijärvi-Seuran aktiivi. Martti sai Nurmijärvi-Seuran myöntämän Kostin kellon, Hyvä kello kaus kuuluu -muistamisen kotiseututyöstä. Martti oli huolissaan Palojoen kylän kehityksestä ja vaikutti erinomaiseen kyläkirjaan sen toimitusneuvostossa. Hän organisoivat pärekattotalkoita Taaborin vuorella ja kahteen Ojakkalan aittaan. Monia his-

Martti Saari.

toriataltiointeja ja kirjoituksia syntyi kotiseutulehti Klaneettiin. Martilla riitti aiheita.

Kivi-juhilla Martti oli näyttämöllä, ja aiemmin pitkään parkkipaikkaopastajana. ”Koskas sitten, jos ei jo!”, oli Martin repliikki Paavo Liskin ohjaamassa Seitsemässä veljeksessä. Repliikki kuvaa myös Martin asennetta, että pitää tapahtua. Totta, silloin tapahtui, kun Martti ryhtyi toimeen.

Yhteisiä asioitamme oli puutarhan hoito. Martti oli kiinnostunut myös puutarhakasveista, istutti itse paljon ja neuvoi ja antoi muille ideoita. Muistan Martin tukea ja monia neuvoja kiitollisena. Hän aikanaan ehdotti minulle muun muassa ilmalämpöpumpun hankkimista Haavistoon. Omenatuoremehu oli mieluista juomaa vierailulla Haavistossa Palojoella.

Kun Martti kuoli, kaatui myös Palojoella hänen vanhuuden mökkinsä pihalta myrskyssä lipputanko, kuin merkinä yhden aikakauden päättymisestä.

Leena Rautanen-Saari

Liisa ja Kalevi Lahtela in memoriam

Liisan ja **Kalevin** kahden viikon välein tapahtunut kuolema yllätti meidät. Olimme kuulleet Liisan vaikeasta sairaudesta mutta Kalevi näytti toipuneen häntä kohdanneesta tapaturmasta hyvin. Siksi erityisesti Kalevin kuolinviesti yllätti ja pysäytti.

Liisa ja Kalevi ehtivät elää yhdessä, nykyisenkin mitapuun mukaan, pitkän ja rikkaan elämän. Sekä Liisa että Kalevi onnistuivat elämässään siinä mitä tekivät. Kalevi hoiti pihaa ja puutarhaa kuin silmäteräänsä ja Liisan ansiosta koti oli aina erinomaisessa kunnossa. Liisa toimi viimeiseen asti innokkaasti Metsäkylän Martoissa ja harvasti posliinin maalausta niin pitkään kuin voimia riitti.

Kalevi menestyi omassa leipätyössään erittäin hyvin. Hän teki mm. pitkän ja merkittävän uran Korpivaara Oy:n palveluksessa mutta päivätyön ohella Kalevilta riitti aikaa, energiaa ja osaamista myös moniin Klaukalan Metsäkylän kehittämiseen suuresti vaikuttaneisiin asioihin.

Kalevi toimi pitkään Metsäkylän VPK:ssa ja oli sen hallituksen puheenjohtajana 13 vuotta eli vuodet 1983-1996. Hänen aikanaan ja pitkälti myös hänen ansiostaan organisoitiin VPK:n toiminta muotoon, joka on pienin muutoksin edelleenkin käytössä.

Kun sitten moottoritiesuunnitelmien varjossa lähdettiin perustamaan kylään kylätoimikuntaa, oli Kalevi täysin rinnoin mukana ja hänet valittiin kylätoimikunnan ensimmäiseksi puheenjohtajaksi. Kylätoimikunta toimi tarmokkaasti moottoritieasiassa, lähetystöt vierailivat sekä eduskunnassa että ministeriöissä, mutta vain pieni muutos saatiin aikaan suunnitelmiin. Kalevi toimi kylätoimikunnan puheenjohtajana vuodet 1985-1987 ja hänen johdolla järjestettiin toukokuussa 1985 Metsäkylän koululla ikimuistoinen kylän 200-vuotisjuhla.

Noin 20 vuotta myöhemmin tuli kyläkirjan julkaiseminen Metsäkylästä ajankohtaiseksi ja Kalevilla oli keskeinen ja tärkeä asema myös kyläkirjan kirjoittamisessa ja julkaisemisessa. Kalevilla oli sukututkimustensa perusteella erittäin laajat ja tarkat tiedot kylän tiloista ja niin hän pystyi esittelemään kylän tilat perustamisestaan lähtien. Näin saatiin kyläkirjaan tallennettua lyhyesti kylän jokaisen tilan historia

Sukututkimus oli Kalevin oma vahva erityisalue ja käsitykseni mukaan hän eteni siinä maan eturivin sukututkijoiden joukkoon. Ne suvut, joita Kalevi tutki, eivät rajoittuneet pelkästään Metsäkylään vaan hänen tutkimuksensa ulottuivat paitsi kylän ulkopuolelle myös laa-

Kalevi Lahtela.

jemmalle Suomeen. Myös ajallisesti hänen tutkimuksensa saattoivat ulottua aina 1500-luvulle asti. Yllättävää tietoaakin löytyi. Niinpä merkittävä osa Metsäkylän alkuperäisistä asukkaista sai tietää, että heidän esi-isiansä joukossa oli myös Paavali Justeen, joka oli Viipurin piispana vuosina 1563-1576 ja joka toimi myös rauhanneuvottelijana Venäjän ja Ruotsi-Suomen välisessä sodassa.

Liisan ja Kalevin tapa elää, tehdä työtä ja yhdessä kohdata sekä ilonpäivät että surut ja murheet, puhuttelevat meitä voimakkaasti ja heidän muistonsa tulee varmasti säilymään pitkään mielissämme..

Matti Aaltio

Liikenneneuvos Olavi Lahtela in memoriam

Liikenneneuvos **Olavi Lahtela** syntyi 22. päivä toukokuuta 1928 Helsingissä ja kuoli 20. päivänä huhtikuuta 2018 Nurmijärvellä.

Hän suoritti Helsingissä sotavuosina 1941 – 1943 metallialan ammattikoulututkinnon ja iltalinjalla sen lisäksi keskikoulun oppimäärän Helsingin Suomalaisessa yksityislyseossa. Sotavuosina hän toimi Hallituskadun ja Kluuvikadun väestönsuojeluvastaavana - vain juuri 15 vuotta täyttäneen.

Olavi Lahtela yhdistetään kiinteästi Klaukkalan Metsäkylän vaikuttajiin, mutta merkittävän yhteistyöjälkensä hän on jättänyt myös ”Ison Kylän” puolelle. Hän oli mukana polkaisemassa pystyyn Klaukkalan Vesihuolto Oy:n, mikä oli merkittävä virstanpylväs Ison Kylän – Klaukkalan - kehityskaaressa.

Lahtelan perhe muutti 1945, sodan jälkeen, Nurmijärvelle ”juurilleen” ja asettui Metsäkylään asumaan. Olavin ensimmäisiä töitä uudessa kotipitäjässä tuli pellon raivaaminen Hakahuhtaan. Uutta viljelyalaa syntyikin seitsemän hehtaaria.

Perheen perustamisen, sotaväen ja reservi-upseerikoulun, kilpasuunnistuksen ja maanviljelyn lomaan Olavi Lahtela perusti myös ensimmäisen yrityksensä. Ahkera nuori mies kävi vuodesta 1950 alkaen Helsingissä rakennustöissä. Siltä alalta alkoi lohjeta lisää leipää pöytään, sillä Nummelassa ryhdyttiin samana vuonna rakentamaan suurta navettarakennusta. Tuolloin Olavi keksi ryhtyä valmistamaan katotiliä, joiden kysyntä oli tuolloin vahvassa kasvussa.

Vuonna 1952 työteliääksi ja luotettavaksi tiedettyä Olavia pyydettiin 30 hehtaarin laajuisen tilan vuokraajaksi ja hän muutti perheineen kotinsa naapurustossa olevan maa-
laistalon leskiäidin avuksi.

Lieneekö yritteliäisyyteen innostanut jo vuonna 1946 kauppakorkeakoulussa saatu oppi, jonka tuloksena miehellä oli taskussaan vakuutustutkinto ja *Suomi Salaman* edustajan asiakirja. Lahtela teki parinkymmenen vuoden aikana peräti 2000 vakuutus sopimusta, mikä antaa hyvän kuvan sekä uutteruudesta että sitoutumisesta siihen toimeen, joka kulloinkin oli hänelle uskottu.

Vuonna 1957 Olavi Lahtela ja enonsa Tauno Järvelä perustivat yhdessä ”Nurmijärven Maansiirto”-nimisen yhtiön. Suomi oli alkanut toipua sodasta, rakentaminen oli vilkasta ja töitä riitti niin kuljetuspuolella kuin kivi-
vinkonepuolellakin. Oma liikennelupakin heltisi viranomaisilta.

Olavi Lahtela.

Vaurastuva Suomi söi jo reippaammin lihaakin ja Olavi sai sopimuksen lihakarjan ajosta Karjakunnan kanssa. Tämä yhteistyö jatkui pitkälle 1970-luvulle asti.

Olavi Lahtelan yritteliäisyys johti siihen, että hänen yritysryppäässään oli noin 70 ajoneuvoa ja 1980-luvulla hän liisasi Suomessa ja Saksassa lähes 200:aa rekan perävaunua. Hän edusti globaalia yritteliäisyyttä aikana, jolloin Suomi vasta tähyili Euroopan unionin toimintaan mukaan.

Lahtelalle alkoi tulla luottamustoimia valtakunnallisella tasolla. Hänestä tuli SKAL:in, Suomen kuljetusalan yrittäjäjärjestön varapuheenjohtaja, Suomen Yrittäjien valtakunnallisen järjestön varapuheenjohtaja sekä

Puutavarakuljetusyrityksien pitkäaikainen puheenjohtaja. Häntä pidettiin kovana, mutta kohtuullisena neuvottelijana, kun jäsenten etuja oli puolustettava.

Kaikki edellä kerrottu antaa varmasti hyvää pohjustusta sille luonteenlaadulle, jolla liikenneneuvos Olavi Lahtela on elämäntyötään eri tahoilla tehnyt. Ottamatta kantaa poliittiseen aatteeseen erityisesti, on kohtuullista mainita myös Lahtelan poliittinen kanta: hän on henkeen ja vereen keskustalainen ja jo nuorena miehenä Alkio-opiston käynyt järjestömiehenä.

Yhteisöllisyys ja yhdessä tekeminen on ollut Lahtelan elämässä kantava voimavara. Hän oli tiiviisti mukana 1951, kun Metsäkylään perustettiin VPK ja toimi sen palopäällikkönä 1953-1962. Kun kylälle rakennettiin 1961 oma VPK-talo, oli Olavi luonnollisesti uutterasti sitäkin hanketta edistämässä ja rakentamassa.

Klaukkalassa alkoi siirtyminen kohden kasvukautta vuonna 1965, jolloin Olavi osti yhtiökumppaniltaan Tauno Järvelältä kylän keskustassa sijainneen talon. Kaupassa oli tosin ehtona se, että Järvelä sai asua talossaan vielä vuoden verran, jotta ennättäisi rakentaa itselleen uuden.

Toimielias Lahtela oli ymmärtänyt Klaukkalan kasvuvuodotukset ja –tarpeet. Kylä oli oivallinen paikka kodin rakentamiseen monelle Helsingin suunnasta leipänsä tienaa-ville, mutta rakennuslupien saaminen oli hankalaa, koska vesijohtojärjestelmää ei ollut. Toki monessakin talossa oli mukavuuksia, mutta veden saanti oli oman kaivon varassa ja viemäriveresi laskettiin milloin minnekin. Vaikka saostuskaivoja olikin, päätyi ojiin, soihin ja vesistöihin jätevevettä.

”Vuonna 1965 perustettiin sitten Klaukkalan Vesihuolto Oy, mutta johtokuntaan merkittiin ensin Tauno Järvelä, koska hän asui vielä vuoden ajan itse Klaukkalassa. Minä tulin virallisesti johtokuntaan seuraavana vuonna eli 1966”, Lahtela kertoo toiminnan alkuvaiheista.

Uuden yhtiön osakkeen nimellisarvo oli 50 markkaa ja niitä myytiin yksityisten ihmisten lisäksi tahoille, jotka omista lähtökohdistaan halusivat olla kehittämässä ja kasvattamassa Klaukkalan kylää. Ostajia olivat silloinen Osuuspankki, Nurmijärven Säästöpankki, KOP sekä paikalliset kauppiat. Yksityisiä henkilöitä saatiin osakkaiksi kiertämällä yksinkertaisesti kylää talo talolta läpi.

Yhtiön hallitukseen haluttiin kattavasti eri puolueiden edustajia, koska kysymyksessä oli koko Klaukkalan yhteinen etu ja hanke. Niinpä hallituksessa istuivat Arvo Aalto SKDL:stä, Heikki Jokinen Sosialide-

mokraateista, Matti Jokiniemi Kokoomuksesta sekä Lauri Ojamo ja Olavi Koskinen silloisesta Maalaisliitosta. Olavi Lahtela oli yhtiön toimitusjohtaja.

Kuntakin antoi lopulta sen verran myöten, että sen taholta luvattiin antaa mahdolliselle lainalle takaus. Tähän tilaisuuteen Lahtela ymmärsi tarttua. Verkoston rakentaminen tuli saada käyntiin ja liittymismaksujen lisäksi tarvittiin alkupääomaa. Siinä vaiheessa Lahtela meni suoraa KELA:n pääjohtaja Vieno Johannes Sukselaisen puheille tässä asiassa.

Tulos neuvotteluista oli onnistunut ja KELA myönsi yhtiölle kahden miljoonan markan lainasumman, jonka Nurmijärven kunta takasi. Se oli samalla pään avaus. Sen jälkeen pankitkin rohkaistuivat myöntämään lainoja. Liittymiä hankittiin kasvavassa kylässä jatkuvasti lisää, sillä rakennuslupia alkoi nyt kylään herua samaa tahtia, kun perustekniikkakin kehittyi asianmukaiselle tasolle.

Aikanaan koko yhtiön vesi- ja viemäriverkosto siirtyi Nurmijärven kunnalle ja kunnallisen huolenpidon piiriin. Yhtiö oli saavuttanut tarkoituksensa. Klaukkalassa oli nyt toimiva vesi- ja viemäriverkosto ja edellytykset rakentaa aluetta lisää. Kunta puolestaan sai valmiin infrastruktuurin, jota oli helppoa kehittää edelleen ajan vaatimusten mukaisesti. Vanha yhtiö saatettiin purkaa ja jättää vesihuolto kunnan vastuulle.

Kertyneen varallisuuden jakamisesta Olavi Lahtela kertoi eräessä haastattelussa tavalla, joka kuvastaa hänen samalla selkeää yhteisöllistä mielenlaatuaan kuin pyyteetöntä elämänasennettaan.

”Yhtiölle oli kuitenkin kertynyt rahavarallisuutta, joka osakeyhtiön purkautuessa jaettiin osakkaille. Jokainen sai tietysti osakkeen nimellisarvon eli 50 markkaa, mutta sen lisäksi osakekohtaista palautusta tuli 6 800 markkaa kutakin osaketta kohden. Kun olin aikoinani joutunut merkittävään useampia osakkeita, jotta osakeanti oli saatu kokonaisuudessaan merkittävä, lahjoitin ennen yhtiön purkamista kolme kappaletta Klaukkalan Nuorisoseuralle ja kaksi Klaukkalan Työväenyhdistykselle. Ei ollut tarpeen – enkä halunnut - olla itseks.”

Olavi Lahtelassa menetimme uutteran yhteisön rakentajan, ystävän ja hienon seuramiehen, mutta perinnöksi hän jätti elämäntyön, josta monet saavat ammentaa hyvää vielä pitkään. Hän sai liikkeelle sekä ihmiset, autot että vedet.

Jaakko Ojanen

Ukko-Pekka ja Suomi 100

Siitä oli puhuttu ja sitä oli odotettu. Se tapahtuisi pian. Jännitys kohosi päivän lähestyessä. Lähtömme tapahtui aamulla hyvissä ajoin ettei vaan myöhästyä, oli 13.8.2017. Löysimme perille ilman karttaa ja olimme onnellisesti perillä. Autolle löytyi vielä hyvin tilaa parkkipaikalta. Oli siellä muitakin, reilusti yli sata henkilöä. Kaikki odottivat jännittyneinä, että tapahtuuko se ilmoitettuna kellon lyömällä.

Siellä me olimme, Rajamäen rautatieaseman lähellä, Alkon museon vieressä. Kello lähestyi hitaasti mutta varmasti ilmoitettua aikaa. Pieni sade teki oman lisänsä mutta se ei haitannut tunnelmaa. Tätä hetkeä oli odotettu. Pienet katsojat alkoivat jo mahdollisesti tuskastua odotteluun ja aikuisilla-

kin oli pientä hermostumisen merkkiä. Mutta sieltä se ääni kuului. Pilli vihelsi ja se kuului pitkältä, ehkä edellisen ylikäytävän lähettyviltä. Se oli se, äänestä sen tunki. Höyryveturi!

Ukko-Pekka Hr1 1021, vuodelta 1957, saapui työntäen mustaa savua ja pilliä huudattaen. Ihmiset olivat innostuneita komean veturin ja monien vaunujen vyöryessä tilapäiselle seisakkeelle, Vierretien ylikäytävälle eli "Alkon pesulan" lähelle. Veturi on VR:n mutta vaunut olivat Haapamäen museoveturiyhdistyksen omistamia. Junassa oli jo tässä vaiheessa melko täyttä. Olihan se lähtenyt varhain aamulla Karjalta Lohjan kautta poimien matkustajia kyytiinsä. Rajamäeltä ei varmaan ole kos-

Juna pysähtyi myös Rajamäellä.

kaan aikaisemmin noussut yhtä aikaa näin paljon matkustajia kuin nyt. Näytti siltä, että nousijoita oli pitkälti yli sadan.

Matka meni sutjakasti hyvää kyytiä Hyvinkäälle. Tällä veturilla ei voi ajaa kuin korkeintaan 80 km/h mutta silti se tuntui kovemmalta vauhdilta. Ehkä nykyajan junat ja vaunut ovat hiukan erilaisia. Vaunu herätti muistoja lapsuuden junamatkoista. Yksityiskohdat eivät ole jääneet mieleen, vain suuret asiat. Silloin 'ennen vanhaan' matkustaminen oli ihan eri asia kuin nykyään. Silloin piti valmistautua ja suunnitella aivan erilailla. Siitä ei ole jäänyt mielikuvaa kuinka silloin ennen hankittiin liput taikka kuinka muita tehtiin muita varauksia. Ehkä se oli enemmän aikaa vievää kuin nykyään.

Vanha ja hyvä tekniikka

Kohta olimme perillä Hyvinkään rautatiemuseolla. Siellä oli ihmisiä todella paljon. Olihan nyt Rautatiemuseo-päivä, joka liittyi Suomen 100-vuotis tapahtumiin. Onneksi sade oli lakannut. Ensin hiukan ympäristön katselua. Juuri sopivasti oli näytös kääntöpöydällä. Sille ajettiin veturi ja näytettiin kuinka ennen veturit ja vaunut käännettiin toisen suuntaan vaikka huoltoa varten tai sen jälkeen. Kevyesti liikkui vain muutaman miehen voimin. Näitä kääntöpöyviä on ollut varmaan kymmeniä ellei enemmänkin, sillä pitihan veturi saada käännettyä pääteasemalla tai matkan varrella toiseen suuntaan. Ja sitten oli suunta kohti kahvi- ja teetelttä. Myös muita

tarjoomuksia ja myyntipisteitä näkyi olevan mutta ensin tämä kohde.

Pienen tauon jälkeen lisää tutustumista museoalueeseen. Eräässä myyntipisteessä oli tarjolla Hyvinkään postimerkkeilijöiden tuotteita. Joitakin niistä tarttui mukaan. Myöhemmin yritimme etsiä olisiko museolla omaa leimaa kortteihin mutta sitä ei ollut, harmi, se olisi ollut mukava lisä tällaisen tapahtuman yhteydessä.

Alueella on todella kaaperaiteinen rautatie. Sillä liikennöi ihan oikea pienoishyvä. Sen kyytiin pääsivät niin lapset kuin aikuisetkin. Jono oli sen mukainen, taisi olla useille suuri elämys. Mielenkiintoinen kohde on myös vanha asemarakennus, jossa on esillä mielenkiintoisia kuvia ja piirroksia vanhojen asemarakennusten arkkitehtuurista, niiden kehityksestä ja muutoksia ajan kuluessa. Näissä voi verrata Venäjän vallan aikaista ja myöhempiä rakennustyyliä. Vanhat rakennukset ovat melko koristeellisia monine yksityiskohtineen verrattuna vaikka funkkis-tyylisiin tai aivan viimeaikaisiin suuriin asemakeskuksiin.

100 vuotta matkantekoa

Aika tuntui käyvän vähiin, joten tutustuminen varsinaisiin näyttelytiloihin jäi tällä kertaa väliin. Onhan siellä käyty jo aikaisemmin muutama kerta. Päärakennuksessa on todella hieno kokoelma rautatiekalustoa. Sitä varten kannattaa varata reilusti aikaa. Sieltä saa hienon kuvan eri aikakausien vetureista unohtamatta vaikka keisa-

Höyryveturi Leena.

rillisia ja presidentin vaunuja. Ne on entisöity ammattitaidolla. Tiloista löytyy myös ratojen kunnossapitoon ja tarkastuksiin liittyvää kalustoa aivan jokaisen makuun tai sitten ei.

Välillä piti käydä syömässä, jotta jaksaa päivän loppuun. Vielä piti katsoa hiukan kuinka höyryveturi Leena kuljetti matkustajia yli sata vuotta vanhoilla vaunuilla. Jono oli tähän melko pitkä eikä aika sallinut jäädä siihen odottamaan. Vielä olisi katsottavaa vaikka kunnostettu lättähattu. Tästä junamallista on varmaan kaikilla omia muistojaan. Sillä on tehty työmatkoja, käyty lomalla, menty tansseihin ja ehkä sen jälkeen muuallekin. Tarjolla oli myös höyryjuna-ajelu Riihimäelle ja Helsinkiin. Ne piti kuitenkin jättää väliin. Kohta olisi paluumatkan aika. Jono näytti toivottomalta mutta onneksi osa matkustajista meni Riihimäelle Haapamäen Museoveturiyhdistys ry:n museojunalla. Ja sieltä se saapui sitten meidänkin Prinsessa eli Hv1 555 vuodelta 1915. Täyttä oli mutta onneksi löytyi istumapaikat. Osa matkustajista joutui seisomaan mutta Rajamäellä junasta purkautui paljon ihmisiä ulos, joten varmaan kaikki loput saivat istumapaikat loppumatkalle. Näytti siltä, että tapahtuman suosio yllätti järjestäjät. Mutta ei se silti haitannut tunnelmaa. Tarjolla oli nostalgiala ja nuoremmille ja lapsille eksotiikkaa. Tämä oli mukava päivä ja sen voi tehdä vaikka uudestaan. Meno oli leppoisaa, tosin kaikkea ei ehtinyt katsoa mutta Rautatiemuseossa voi käydä muutenkin. Autokin löytyi ja päästiin takaisin kotiin.

Jarmo Salmi

Outi Mäkelä

Nurmijärven kunnanjohtaja

Saako kotiseudusta

”Muutoin tahdon valmistaa sinua siihen, että Nurmijärvellä ei ole mitään mielenkiintoista tarjottavaa sen enempää luonnon kuin taiteenkaan puolesta; maisemia ei ole minkäänlaisia, ei kukkuloiden ja laaksojen romanttisia ryhmiä; silti ovat nämä seudut minulle kauneimmat maan päällä...” totesi Aleksis Kivi kirjeessään ystävälleen Robert Svanströmille 11.7.1863

150 vuotta myöhemmin harva enää kirjoittaa kirjeitä, mutta sosiaalisen median keskustelupalstoja selaava törmää tuon tuosta vastaavanlaiseen omaa seutua vähättelevään tyylilajiin. Ei tapahdu mitään, tai jos tapahtuu, niin tyypillisemmin jotain moitittavaa kuin kehuttavaa. Arkikielessä puhutaan dissaamisesta (alkuperäsana disrespect).

Oma käsitykseni kuitenkin on, vaikeivat somettajat kommentteihinsa sitä Kiven lailla lisääkään, että monella on moitteista huolimatta lämmin suhde kotiseutuunsa.

Kansakuntamme dna:ssa lienee tiukassa oppi, että kehuskelu ja varsinkin omilla asioilla retostelu, on paheksuttavaa. Vaatimattomuus, nöyryys ja vähättely ovat ikään kuin oikeampia tapoja kuin julkeana pidetty positiivisen asian esiin nostaminen. Josko joku erehtyy kehumaan vaikkapa toisen uutta mekkoa, saa helposti vastauksen, että ”mitäs tuosta – alennusmyynnistä ostin ja johan siitä nappikin irtosi”. Mutta tokaisustaan huolimatta, kehu saanut vielä illallakin asua vaatepuulle laittaessaan, hiljaa myhäilee tyytyväisyyttään.

”Pöyhkeys vie perikatoon, ylpeys käy lankeemuksen edellä” on raamatusta tuttu ohje. Mutta pitäisikö ylpeys vapauttaa seitsemän kuolemansynnin listalta – tai ainakin lieventää sen syntisyyttä? Kannattaisiko meidän olla avoimemmin tyytyväisiä, kiitollisia, iloisia, onnellisia ja jopa ylpeitä? Ainakin, jos kyse on kotiseutuylpeydestä.

Otetaan esimerkiksi Helsinki-päivä, joka on ollut jo pitkään tunnettu karnevalistisuudestaan ja kansanjuhlastaan. Päivä antaa luvan iloita omasta asuinalueestaan, sen tapahtumista, ihmisistä, historiasta jne. Ennen kaikkea päivä houkuttelee ihmiset kodeistaan nauttimaan erilaisista tapahtumista, tutustumaan kotiseutuunsa ja

olla ylpeä?

juhlimaan yhdessä. Se antaa tärkeän tilaisuuden kokea me-henkeä ja yhteisöllisyyttä yhdessä muiden alueen asukkaiden kanssa – olla yhdessä ylpeitä Helsingistä.

Kotiseutujuhlat ovat viime aikoina saaneet muuallakin festivaalien piirteitä. Esimerkiksi Riihimäki juhli tänä vuonna Rakas Riksu -päivää, joka tarjosi erilaisia tapahtumia ja houkutteli kaiken ikäisiä kaupunkilaisia juhlistamaan yhdessä riihimäkeläisyyttään ja tunnustamaan rakkauttaan Riihimäkeä kohtaan.

Olen todennäköisesti johdattelmasa itseäni heikoille jälle, mutta vain, koska tunne tätä kuntaa, synnyinkuntaani kohtaan on niin väkevä. Olen häpeilemättömän ylpeä Nurmijärvestä ja näen täällä joka päivä asioita, jotka saavat minut ihastumaan kuntaan uudelleen ja uudelleen. Meillä on upea historia, hieno kulttuuriperintö, uskomattomia tarinoita kertovia rakennuksia, kyliä ja kohteita. Mutta mikä parasta, kuntamme synnyttää jatkuvasti myös uusia tarinoita ja ilmiöitä. Olemme elävä ja aktiivinen kunta. Olemme yhteisö, jossa on virtaa ja voimaa.

Tätä positiivista energiaa, yhteisöllisyyttä ja myös kotiseutuyllpeyttä on nähty tänäkin vuonna erilaisissa kylätapahtumissa, taidekiepissä ja muissa tapahtumissa, joita järjestetään eri puolilla Nurmijärveä. Ja onhan meillä jo oma lämminhenkinen Nurmijärvi-päiväm-

mekin. Mutta mitä jos pistäisimme hommaa vähän isommalle? Voisiko ja pitäisikö kotiseutumme ja nurmijärveläisyyden juhlistamisen puitteita laajentaa ja uudistaa? Innostaisiko se väen liikkeelle? Voisiko festarimme houkuttaa meille myös kävijöitä muualta? Julkean esittää meille kaikille Nurmijärven ystäville haasteen.

Mielestäni kotiseudusta saa ja pitää olla ylpeä ja siihen on hyvä järjestää luonteva tilaisuus. Uskon positiivisuuteen. Siihen että hymy tarttuu ja ilo leviää. Valtuuston tänä vuonna päättämän strategiankin johtolause on Nurmijärvi – positiivinen ilmiö. Olkoon se pontimena ja kannustimena siihen, että yhä useampi rohkenisi kertomaan Nurmijärvestä myös niitä hyviä puolia – sillä niitä kyllä on.

Ari Tuhkanen

Nurmijärven seurakunnan kirkkoherra

JOS HÄN OLISIKIN MINÄ

Kirkkoherra Ari Tuhkanen.

Jos minä olisin hän. Mitä vaikutusta sillä olisi minun ajatuksiini?

Elämme vuotta, jossa vuosisata on vierähtänyt vuoden 1918 tapahtumista. Kaukaisista tapahtumista. Samalla tapahtumista, jotka vaikuttavat yhä keskuudessamme. Näitä asioita olemme myös Nurmijärvellä eri tavoin käsitelleet vuoden mittaan.

Vuoden 1918 tapahtumien yhtäaikainen kaukaisuus ja ajankohtaisuus ovat molemmat meille – meille kaikille – mahdollisuus. Toisaalta vuosisata on antanut meille tunteita tasaavaa etäisyyttä tarkastelukulmaamme. Samalla monessa suvussa ja perheessä yhä olevat arvet ovat huutomerkkinä muistuttamassa, että veljet ja sisaret emme enää koskaan saa ryhtyä vastaavaan.

Meillä on oltava kyky, ja ennen kaikkea kyvyn mahdollistava tahto, asettua toistemme asemaan. Se on vaikeaa. Kuitenkin asia on niin tärkeä, että meidän on suostuttava katsomaan maailmaa myös toistemme silmin. Nuo toisen silmät voivat nähdä todellisuuden kovin erinäköisenä kuin me olemme tottuneet näkemään. Luota kuitenkin siihen, että jokainen haluaa elämässä saada aikaan hyviä asioita. Kuuntelemalla toista ja myös oikeasti kuulemalla toisen viestin voimme löytää yhdessä sopuratkaisuja, joissa jokainen antaa vähän periksi. Ja lopulta kaikki voittavat taas vähän paremman elämän itselleenkin.

Katso siis maailmaa myös toisen silmin. Näet, että asiat ovat hyvin harvoin mustavalkoisia. Siksi ei ole enää aika

muistaa ei punaisia, eikä valkoisiakaan, vaan nähdä jokainen lähimmäisenämme. Rakkauden kaksoiskäsky (Matt. 22: 34-40) paaluttaa meille nämä rakastamisen raamit. Eikä tämä Jeesuksen meille asettama käsky sitten päästäkään meitä rajaamaan ketään ulkopuolelle. Ehdoitta meidän on rakastettava. Jumalaa yli kaiken – ja lähimmäistämme niin kuin itseämme.

Edesmennyt evankelista Kalevi Lehtinen toisti ajatusta siitä, että ei ole vihollisia. ”Sillä on vain haavoittuneita lähimmäisiä.” Meidän aikakautemme suuri tehtävä on sitoa haavoja. Ja kulkea käsikkäin kohti tulevaa.

Tiedän, että yhä silti moni pohtii sitä, että kuka vuonna 1918 oli oikeassa ja kuka väärässä. Tai ainakin, että kuka oli enemmän oikeassa tai vähemmän väärässä. Kuitenkaan se ei ole lopulta tärkein asia sisällissodan muiston äärellä. Tärkeintä on katsoa kohti tulevaa. Sitä, että me kaikki täällä Suomessa eri näkemyksistämme huolimatta omistamme sen yhteisen tahdon tämän rakkaan maamme turvallisuuden, rauhan ja hyvinvoinnin rakentamiseksi tänään, huomenna, kaikkina päivinä aina Herramme paluuseen saakka.

Tämän yhteisen rakentamisen perustana on anteeksiantamus. Jumala kutsuu meidät jokaisen elämään armosta, ja armahdettuna elämisemme tarkoittaa myös sitä, että meilläkään ei ole varaa olla armottomia. Katso siksi kanssasi eri mieltä olevaa siten kuin toivot hänen näkevän sinut. Rakkaana sisarena tai veljenä näe kiistakumppanisi..

Nurmijärvi ja 100-vuotias Suomi

Maamme juhliessa itsenäisyytensä 100-vuotisjuhlaa 6. joulukuuta 2017 täyttyi Nurmijärven kirkko juhlakansasta.

Kynttilät syttyivät jo 30. kerran nurmijärveläisten Lions-klubien toimiesta sankarihaudoilla Kirkonkylässä ja Rajamäessä. Jokaiselle haudassaan lepääville sankarivainaille oli laadittu havuseppele.

Kunnianosoitukset vietiin sankarimuistomerkkien ja Veteraanikiven lisäksi Karjalaan jääneiden vainajien sekä vakaumuksensa puolesta kuolleiden muistomerkille ja haudoille.

Itsenäisyyspäivän pääjuhla pidettiin pääkirkossa kello 12.30 alkaen. Juhlan musiikista vastasi Nurmijärven Puhallinorkesteri johtajanaan **Tamas Paraczký** ja Rajamäen Mieslaulajat johtajanaan **Jonna Vartiainen**. Veteraanin runotervehdyksen esitti **Mauno Tenhovirta**. Nurmijärven kunnan tervehdyksen esitti Nurmijärven kunnanvaltuuston puheenjohtaja **Kallepekka Toivonen**.

Varsinaisen 100-vuotisjuhlan juhlapuheen piti piispa emeritus **Matti Sihvonen**. Hän valotti Suomen ja suomalaisuuden juuria kattavasti kauas menneisyyteen, mutta samalla hienosti kutoen kansakuntamme elämänlangat menneisyydestä yhteen aina tähän päivään.

Nurmijärven kirkko Suomen 100-vuotisjuhlan tunnelmissa 6.12.2017. Nurmijärven puhallinorkesteria johti Tamas Paraczký.

Puhe valotti 100-vuotiaan itsenäisyytemme haparoi-
via ensiaskelia ja unelmaa:

*”Itsenäistymiseen ei uskottu Suomessa eikä myöskään kansainvälisessä politiikassa. Maailmalla ajateltiin, että Venäjä ei luopuisi vapaaehtoisesti Suomesta. Mutta mahdollisuus löytyi sittenkin, kun **Svinhufvudin** hallitus ja eduskunta vuonna 1917 pyysivät **Leniniä** tunnustamaan Suomen itsenäisyyden. Tämä panikin nimensä paperiin. Lenin piti kuitenkin selvänä, että kun sosialistinen vallankumous leviää, Suomi palaa kohta Neuvostoliiton yhteyteen. Mutta eipä palannut. Sen jälkeen meitä on tykkien avulla koetettu liittää itänaapurimme osaksi, mutta me kovapäiset suomalaiset emme ole liittyneet.”*

Emerituspiispa viittasi puheessaan myös muualla kuin sotatoimissa tehtyihin uhreihin oman kansakunnan puolesta. Tässä hän pääsi reformaation 500-juhlavuoden suomalaisen sankariin, kirjakielemme perustan laskeneeseen ja reformaation Suomeen tuoneeseen piispa **Mikael Agricolaan**, joka 460 vuotta sitten menehtyi ollessaan palaamassa rauhanneuvotteluista Moskovasta 9. huhtikuuta 1557. Neuvottelujen vastapuolena ei ollut silloinkaan mikään helppo kumppani, vaan itsensä **Iivana Julma**. Uuden testamenttimme ensimmäinen kääntäjä ei lopulta kestänyt puoli vuotta kestäneen talvisen neuvottelumatkan rästityksiä, vaan menehtyi rekeensä Kyronniemessä.

”Vaikka jo keskiajalla oli ollut joitakin suomalaisia kirkonmiehiä, jotka puhuivat Suomesta isänmaana, suomenkielen kannalta juuri reformaatio merkitsi kansallisen tietoisuuden ratkaisevaa vaihetta. Agricola tajusi suomalaiset kansaksi, jolla oli oma historiansa ja kulttuurinsa. Hänen vuosikymmeniä kestäneelle kirjalliselle toiminnalleen antoi innoituksen se tunne, että hän kuului suomenkieltä puhuvaan kansaan.”

Sihvosen johtopäätös Agricolan toiminnasta ja panoksesta oli jälkipolville langennut velvollisuus vaalia ja myös huolehtia omasta äidinkielestämme. Haasteena on esimerkiksi kaikkialta vastaan työntyvä englanninkieli. Omalla äidinkielellämme me kuitenkin kykenemme ilmaisemaan kansallisesti omaleimaista identiteettiämme.

*”Omalla kielellämme me kykenemme parhaiten ilmaisemaan itseämme, kertomaan täydellisesti ilomme ja ilmaisemaan aidoimminkin surumme. Kieli on osa historiaa ja kulttuuria, joka meitä yhdistää. Tätä ei tietenkään tarvitse Nurmijärvellä erityisesti korostaa. Onhan teillä **Aleksis Kivi**, joka puhuu vahvasti ”Veljesten” kautta. Kirjailija **Hannu Mäkelä** panee Kivi-romaanissaan Aleksis Kiven suuhun suomea ylistävät sanat: ”Mik’ on tämä kieli, jota niin ihanasti aina rakastan, palvon kuin uskovainen jumalaansa. Voi että saatan sitä taas kysyä. Mik’ on tuo kaunoinen? Suomi, suomi! Vaikka siitä suominnasta taas voi selkään kipeätkin juovat kasakan raippa saattaa. Maa onpa tässä jalkaimme alla, mutta kielemme täällä päässä ja suussa soi: oma kultainen kieli. Se, mitä puhuvat ihmiset täällä, sitä tahdon kuvata minä; kirjoittaa, laulaa,*

Piispa emeritus Matti Sihvonen.

Mauno Tenhovirta esitti veteraanin runoterveydyksen.

Jouko Saarto, Nurmijärven reserviläisten kunniapuheenjohtaja (vas) ja Mikko Tomperi, Nurmijärven reserviläisten tuolloinen puheenjohtaja saivat Rintamaveteraanien liiton myöntämät ansiomerkit.

Nurmijärveläisiä juhlistamassa isänmaan 100-vuotista itsenäisyyttä Nurmijärven seurakuntakeskuksessa itsenäisyyspäivänä 2017.

nauttia sen antamasta soljunnasta päässä, auvosta, jonka kuin puhtaimmasta purosta juoksuuttais kirkasta vettä uomaan ja antais vauhtia menoon. Niin on tämä kieli kuin poimis' sylillisen kukkia kedon ja heittäisi ne halvimman makauksen päälle sen kuninkaan vuoteeks' muuttaen.”

Hehkutettuaan näin kansallisen tunnelman emerituspiispa oli laskenut perusteet viitata muihin myöhemmän ajan suomalaisuuden hengessä toimineisiin suurmiehiimme kuten **Elias Lönnrotiin** ja **J.V. Snellmaniin**, jotka ”olivat vakuuttuneita siitä, että jokaisella kansalla on oma tehtävänsä maailmanhistoriassa. Oman paikkansa kansa kykenee kuitenkin täyttämään vain, jos sillä on omakielinen sivistys, luja kansallistunto ja tietoisuus tehtävästään. Oma kieli on kansallisen yhtenäisyyden ehto.”

Tässä maailmanhistoriallisessa tehtävässä ensiarvoista on myös oman historian tunteminen. Oman perinteen ja kestävien arvojen siirtäminen sukupolvelta toiselle on tärkeää ja välttämätöntä kansallisen identiteetin säilymiselle ja kulttuurin omaleimaiselle elinvoimaisuudelle. Tässä työssä erilaiset paikalliseen kulttuuriin ja sen vaalimiseen liittyvät toimenpiteet ja kansalaisjärjestöt ovat merkittäviä.

”Me täytämme kansallista tehtäväämme vahvistamalla paikallisia yhteisöjä. Nurmijärvellä tietoisuus oman paikkakunnan historiasta ja pitäjän merkityksestä on varmaan vahvempi kuin monella muulla paikkakunnalla. Paikallinen tietoisuus vahvistaa omalta osaltaan kansallista identiteettiä. Paikallisyhteisön osana erityisesti perheet ovat tärkeitä. Olipa perhe minkä muotoinen tahansa, sen merkitys ihmisen kasvulle ja kansan elinvoimalle on ensiarvoinen. Kun oma kieli, oman kansan historia, paikallinen yhteisö ja perhe ovat elämän tukirankana, silloin meillä on vahva identiteetti. Silloin tietoisena suomalaisuudettamme rakennamme ihmiskunnan tulevaisuutta tässä kansainvälistyvässä maailmassa.”

Juhlapuheen lopussa Suomen ja suomalaisten osuus kansainvälisessä ja yhteisessä maailmassamme punoutui jälleen suureen kokonaisuuteen, siihen osuuteen, joka meillä on yhteisen hyvän rakentajana.

”Kansallinen into ei yksin riitä. Olemme yhä lujemmin kohdalonyhteydessä muun maailman kanssa. On katsottava suoraan silmiin myös koko planeettaamme uhkaavia ongelmia. Niistä suurimpia on ilmaston jatkuva lämpeneminen. Se merkitsee valtavia muutoksia koko maailmalle ja myös ihmiselle. Jo nyt on kasvi- ja eläinkunnassa nähtävissä monia muutoksia. Jos ihmiskunta ei tee mitään, maapallomme voi olla jo 100 vuoden kuluttua asumiskelvoton. Isänmaalle Suomi on tänään aktiivinen toimija maailman pelikentällä, jossa joudumme ratkaisemaan vaikean kysymyksen kansallisesta edusta ja sen suhteesta koko ihmiskuntaa koskevaan oikeudenmukaisuuteen. Missä kulkee oman edun tavoittelun ja yhteisöllisen solidaarisuuden raja? Mikä on yksilönä minun suhteeni yhteiseen vastuuseen?”

Itsenäisyyspäivän juhlan juontajana toimi Nurmijärven reserviupseerien puheenjohtaja Tatu Häkkinen.

Olemme nyt jälleen suurien kysymysten ja epävarman tulevaisuuden edessä samaan tapaan kuin suomalaiset olivat vuosisata sitten. Vuonna 1917 toki ymmärrettiin suurien muutosten olevan käsillä, mutta ei aivan tiedetty - tai ehkä edes uskallettu – ajatella keinoja tulevaisuuden ottamisesta hallintaan. Oli vain ymmärrys siitä, että jotakin oli pakko tapahtua, jotta elämä voisi jatkua.

”Silloin tarvittiin ihmisiä, joilla oli unelma itsenäisyydestä ja jotka olivat kyllin rohkeita tarttumaan tilaisuuteen, kun sellainen tuli. Myös me tänään tarvitsemme unelmia, visioita ja valmiutta muutoksiin ajattelutavassamme ja elämäntyyliissämme. Tarvitsemme tahtoa ottaa vaarin ajan merkeistä.”

Emerituspiispa Sihvonen päätti puheensa viitaten kristillisyyden kenties merkittävimpiin voimavaraan, jolla ylipäänsä mikään kehitys tai muutos on mahdollinen: hän viittasi kristillisen uskon toivon käsitteeseen.

”Kristillinen elämänkäsitys ei rakennu optimismiin eikä pessimismiin, vaan toivoon. Kristityn toivo puolestaan on luottamusta Jumalan hyvyyteen ja armoon. Toivo on ollut voimamme toivottomiltakin näyttävissä tilanteissa. Toivo viitoitti esi-isillemme tien itsenäisyyden saavuttamiseen. Toivo antoi rohkeuden uskoa tulevaisuuteen toisen maailmansodan jälkeen. (...) Toivo antoi karjalaisille voiman tarttua kuokkaan ja kirveeseen, kun entinen koti ja kotiseutu oli pitänyt jättää. Miksi emme tänään hyvinvoinnin keskellä katsoisi toivossa isänmaalle ja maailman tulevaisuuteen?”

Jaakko Ojanne

Kunnallisneuvos Jorma Niinistö: *Nurmijärven kehitys perustuu yhteishenkeen*

Niinistö sai kunnallisneuvoksen arvonimen vuonna 2013. Hienoja arvonimiä nähdään silloin tällöin erilaisissa yhteyksissä, mutta on paikallaan joskus myös kertoa, minkälaisilla perusteilla niitä on kullekin henkilölle haettu. Nyt perusteiksi esitettiin seuraavaa:

”Jorma Niinistö on toiminut menestyksellisesti Nurmijärven valtuustossa vuodesta 1985 lähtien. Merkittävimmän kunnallisen panoksen Niinistö on antanut kunnanhallitustyössään. Vuodesta 1989 lähtien hän on toiminut kunnanhallituksessa ja ollut puheenjohtajana yhtäjaksoisesti vuodet 1995-2000. Vuonna 2001 hänet on valittu valtuuston puheenjohtajaksi.

Niinistö on hyvin dynaaminen ihminen ja hän on tuonut toimielinten työskentelyyn ideoita ja uusia toimintatapoja, mikä voimakkaasti kasvavassa ja kehittyvässä kunnassa on ollut korvaamatonta. Niinistö on yli puolue- ja kuntarajojen arvostettu luottamushenkilö ja puheenjohtaja. Hän toimii aktiivisesti myös maakunnallisissa luottamustoimissa mm. Uudenmaan Liitossa ja on arvostettu henkilö Keski-Uudenmaan kuntien ja yritysten yhteistyöfoorumeissa.

Niinistön työskentely on ollut erikoisesti yrityselämän ja sitä kautta työllisyyden parantaminen Nurmijärvellä. Niinistö on onnistuneesti yhdistänyt yrittäjän uransa, elinkeino- ja yrityselämän järjestöissä sekä kunnallishallinnossa toimimisen tuloksia työksi Nurmijärven kuntalaisten parhaaksi.”

Kunnalliset luottamustehtävät jäivät noin vuotta ennen kunnallisneuvoksen arvonimen saamista. Oli nimittäin – miehen omien sanojen mukaan – aika kartuttaa hiukan työeläkettäkin. Ja sitä hän ei kerry eikä kartu työtä tekemättä. Miehellä on ollut hyvät lähtökohdat tähän, sillä ammatteja ja taitoja on vuosien saatossa karttunut samaan tahtiin kuin yhteiskunnallisia luottamustehtäviäkin.

”Olen syntynyt Turussa 16. huhtikuuta 1950 ja suoritin Turun yliopistossa luokanopettajan tutkinnon 1976. Samana vuonna muutimme vaimoni ja 2-vuotiaan tyttäreemme kanssa tänne Nurmijärvelle. Opettajan toimi oli Kirkonkylässä. Yhden vuoden olin myös tarkkailuluokan opettajana, mikä olikin nuorelle opettajalle todella hyvää harjoitusta ja kokemusta.”

Kunnallisneuvos Jorma Niinistö on tehnyt pitkää uraa niin monella sektorilla, että on oikeastaan hankalaa määritellä, onko kyseessä enemmän opettaja, yrittäjä vaiko kunnallispoliitikko. Nurmijärveläiseen uuteen ruuteen ja toimintaperinteeseen ehkä sopii juuri se, että hän on yhtäaikaisesti tätä kaikkea edellä kerrottua.

Haasteellisten oppilaiden kanssa toimimisella oli varmasti valmentava vaikutus kunnallispoliittisessa toiminnassa, missä eteen tulee jatkuvasti haastavia tilanteita ja sitäkin haastavampia persoonallisuuksia.

”Nurmijärven kirkonkylään oli tuolloin suunniteltu ja puhuttu vii-

palekoulun korvaamista normaalilla ja pysyvällä koululla. Asia koski tietysti minua opettajana ja kiinnosti amatillisesti. Kävin seuraamassa ahkerasti kunnanvaltuuston kokouksia. Voi kai sanoa, että siellä sitten heräsi ajatus yrittää itsekin osallistua kunnalliseen päätöksentekoon.”

Jorma Niinistö on luonteeltaan paitsi yrittäjähenkkinen, myös tavoitteellinen persoonallisuus. Jos jotakin asiaa kohden pyritään, on toimenpiteet suunniteltava niin, että ne selkeästi johtavat kohden asetettua tavoitetta. Pelkkä asioista keskusteleminen saati sivusta seuraaminen ei riittänyt. Tämä ei kuitenkaan ole tehnyt miestä itseriittoiseksi.

”Yli 20-vuotisen kunnallispoliittisen toimintani aikana olen saanut olla monessa mukana ja myös oppinut paljon. Olen saanut myös vaikuttaa moneen asiaan. En halua mainita mitään erityistä aikaansaannosta, koska kunnallinen päätöksenteko on kuitenkin aina tiimityötä. Olen mielestäni pystynyt hyvässä yhteistyössä oman ryhmän ja muiden poliittisten ryhmien kanssa viemään Nurmijärven 1990-luvun laman yli melko joustavasti ja sen jälkeen on syntynyt kasvua ja kehitystä. Nurmijärvi on selkeästi päässyt agraariviitastaan monellakin mittarilla mitaten halutuimmaksi kehysalueen kunnaksi.”

Opettajasta yrittäjäksi

Toimittuaan seitsemän vuoden ajan opettajana, perusti tuleva kunnallisneuvos oman yrityksen. Harkitseva mies pyysi kuitenkin ensin kahden vuoden virkavapaan, sillä perheelisen miehen ei sopinut syöksyä aivan suin päin syviin vesiin. Yhtiö teki erilaisia opetustarkoituksiin suunnattuja diaesityksiä ja videoelokuvia. Ammattitaitoa piti tietenkin myös kartuttaa. Niinpä hän hankki 1990 opistotason tutkinnot pr-tie-

dotussihteerin ja 1993 mainoselokuvatutkinnon. Klaukkalan Järvihaassa, Järvihaaka-Centerissä toimivat miehen kaksi yritystä *Kuvamafia* ja *Videokuva*. Elettiin myös aikaa, jolloin erilaiset yhtiöt ja yhteisöt tekivät kiivaaseen tahtiin markkinointi-, esittely- ja opetuselokuvia. Yhteistyökumppaneita ja asiakkaita oli laajalti.

”Teimme esimerkiksi Kotimaisten kielten tutkimuslaitoksen tutkijan Jaakko Yli-Paavolan kanssa Yle:lle opetusohjelmia, joihin oma tyttärenti törmäsi itse yliopistossa opiskellessaan. Työ siis kantaa, mikä tuntuu tietysti mukavalta.”

Muuan erikseen maininnan arvoinen seikka oli se, että Nurmijärven sodassa olleiden veteraanien muistoja ryhdyttiin vuonna 2000 taltioimaan videolle. Veteraaneja haasteltiin talvisodan kokemuksista. Videointi esitettiin 9. päivä elokuuta 2000 Nurmijärven kunnantalolla ja lokakuun alussa Perttulassa ammattikoululla. Näin haluttiin tallentaa veteraanien omaa kerrontaa heidän omalla äänellään tuleville sukupolville. Seuraavana vuonna tallennettiin samalla tavalla jatkosodan muistoja. Vuonna 2017 Jorma Niinistö luovutti tallenteiden käyttöoikeuden Nurmijärvi-Seura ry:lle ei-kauhalliseen käyttöön. Kooste voitiin katsoa jo saman vuoden Nurmijärvi-päivän juhlassa.

—

Vuosi 2000 oli yrittäjyyden ja politiikan suhteen käännteentekevä. Vuosituhannen vaihtuessa muuttui moni asia myös Niinistön henkilökohtaisessa elämässä. Hänestä tuli kiinteistövälittäjä.

”Olin ensin välittäjänä eräässä yhtiössä ja vuonna 2003 suoritin LKV- ja LVV-tutkinnon. Vuonna 2005 perustin Aktia-pankkiin kiinteistövälitysyhtiön ja olin sen toimitusjohtajana Vantaalla, kunnes veri veti jälleen yrittäjäksi. Vuodesta 2009 alkaen minulla on ollut Helsingissä oma kiinteistönvälitystoimisto Asux LKV Oy. Lisäksi olen kaupanvahvistaja, kuten useat välittäjät.”

Politiikkaa Nurmijärvellä

Jorma Niinistö ei toiminut kunnallispolitiikassa harrastusperiaatteella. Tässäkin suhteessa vakaumukseltaan kokoomuslaisella miehellä oli selkeitä tavoitteita päästä eduskuntaan. Parhaimmillaan vaaleissa kertyi 3 300 äänen saalis, kun parlamentaarikon tie olisi avautunut vain 300 ääntä isommalta tuloksella. Kohtalo päätti kuitenkin toisin. Vuodesta 1985 alkaen kunnanvaltuutettuna toiminut Niinistö toimi kunnanhallituksen varajäsenenä valtuutetun uransa alusta alkaen ja vuoden 1989 jälkeen hallituksen puheenjohtajana 4 vuotta, valtuuston puheenjohtajana 3 vuotta ja Nurmijärven Sähkö Oy:n puheenjohtajana 6 vuotta. Yhdeksänkymmenluvulle osuivat suuret laman vuodet ja Nurmijärven kunnan suuret organisaatiouudistukset. Niiden seurauksena muutama päällikkö sai kansanomaisesti sanottuna potkut.

”Nämä muutamit johtajat, osa jo kuollutkin, käyttivät suuren energian purkamalla turhautumistaan erilaisiin kahnauksiin. Yksi pääsi jopa näissä mainingeissa yhdeksi kaudeksi valtuustoon, missä hän pääasiassa valitti useimmista kaavakysymyksistä ja sätti silloista kunnanjohtajaa.”

Mainittu valtuutettu kohdisti kiukkuaan toki jokaiseen valtuutettuun, joka aikoinaan oli ollut tekemässä näitä vaikeita päätöksiä. Leijonanosan saivat kiukusta vastaanottaa kuitenkin ne, jotka olivat kunnallisen päätöksenteon hierarkiasa ylimpinä, niiden mukana erityisesti Jorma Niinistö.

”Tämä revohka johti lopulta siihen, että minä jätin eduskuntaryrkimykseni ja keskityin muuhun.”

Kahteen toiminnalliseen vuosikymmeneen mahtuu toki suurimmaksi osaksi hyviä - muistoja.

”Nurmijärven poliittisessa toiminnassa mieleeni on erityisesti jäänyt merkittäviä persoonallisuuksia kuten maanviljelijä Pentti Hyvämäki (maaseud. vihr.), puutarhayrittäjä Jaakko Paananen (kok) sekä kunnallisneuvos Martti Kostiainen (sd) ja Marjatta Siitonen (sd). Esimerkiksi he ovat edustaneet sellaista juurevuutta ja voimaa, joka värittäisi nykypolitiikkaakin mukavasti. Todella suurena tunnustuksena saatoin pitää sellaista asiaa, että juuri 2017 loppuvuodesta manan maille mennyt Kostiainen saattoi joskus soittaa minulle jutellakseen, koska hänen mukaansa olin ainoita nurmijärveläisiä, joille hän voi soittaa.”

Sosialidemokraattien Kostiaisen ja Kansallisen Kokoomuksen Niinistö saattoivat olla joskus hyvinkin kipakasti eri mieltä jostakin kysymyksestä, mutta kokeneet kunnallismiehet eivät antaneet sen loukata henkilökohtaisia ja inhimillisiä välejänsä. Asiat sovittiin, vaikka sekä puoluekanta että tausta, Kostiaisen karjalaisuus ja Niinistön turkulaisuus, olivat erilaisista lähtökohdista rakennettuja. Olivathan molemmat nurmijärveläisiä.

”Kyläpolitiikointiin ei saisi missään tapauksessa mennä, sillä Nurmijärveä pitää aina tarkastella kokonaisuutena. Ympäriällä ovat vahvat suuret yksiköt: Vantaa, Helsinki ja Espoo. Jos täällä kuntaa aletaan jakaa itsepäisesti Kirkonkylään, Klaukkalaan ja Rajamäkeen, niin jääme heikommille. Nyt kehityksen ja kasvun hidasteena on se, ettei tässä kolmen taajaman kunnassa ole riittävää vetovoimaa. Esimerkiksi Klaukkalan rautatieradan kannattavuus edellyttäisi sitä, että Klaukkalassa olisi sellaiset 25 000 asukasta. Keimola ja Kivistö ovat menneet kehityksessä toistaiseksi ohitsemme.”

Nurmijärven pitää ottaa jatkuvasti aktiivinen ote

Kunnan kehittyminen ja vaurastuminen ovat perustuneet otolliseen sijaintiin sekä pääkaupungin läheisyyteen. Sinne suuntasivat jo menneiden polvien asukkaat tuotteitaan myymään ja liikennöitsijät saivat leipänsä. Hyvä sijainti ja hyvät olosuhteet ovat olleet samalla hiukan kaksiteräinen miekka.

”Nurmijärven logistinen sijainti ja täällä vallitseva yleinen yrittäjähengi ovat luoneet kasvulle ja vaurastumiselle hyvät edellytykset. Kasvu on toisaalta saattanut mennä ja sujua vähän niin kuin itseksensä ja näistä hyvistä perusasetelmista johtuen on liikaa tyydytty vallitseviin oloihin. Aktiivisemmalla yrittäjäpolitiikalla saataisiin aikaan isompaakin kasvua. Toki aktiivisuus viime vuosina onkin ollut hyvää. Esimerkiksi Ilvesvuoren teollisuus- ja työpaikka-alueen kehittäminen on tuonut kasvua ja työpaikkoja. Se vetää pitkään. Mahdollisuuksiakin on monia. Ajatellaan nyt, että Nurmijärven Ilvesvuorella sijaitsee nykyään myös Suomen Kansallisoopperan lavastevarasto.”

Helsingin läheisyys ja liikenneyhteydet ovat siis voimavara, jota kunnan kannattaa korostaa laajemmaltikin. Rautatien saaminen lopulta Klaukkalaan sekä rohkea ja aktiivinen yrittäjäpolitiikka ruokkisi kehitystä toivottuun suuntaan. Kaikesta huolimatta laaja ja luontoarvoiltaan rikas Nurmijärvi voi hyvin vastaanottaa lisää sekä asukkaita että yritystoimintaa.

Minun Nurmijärveni

Ihmisen koti on siellä, missä hänen sydämensäkin on. Siitä syntyy kotiseuturakkaus ja halu uurastaa yhteisönsä eteen, sen hyväksi. Merkityksellistä on myös se ympäristö, jossa elää ja minne kotinsa rakentaa.

”Nurmijärvellä minulle tärkeää on puhdas luonto, rauhallinen elinympäristö ja hyvät kulkuyhteydet. Henkilökohtaisesti tärkeintä minulle on oma perhe, vaimo, lapset ja lastenlapset, jotka kaikki asuvat Nurmijärvellä.”

Kunnallisneuvos Jorma Niinistö on toiminnastaan saanut myös muuta huomiota ja virallista tunnustusta: OAJ:n pronssinen ansiomerkki 1984, Suomen Yrittäjien hopeinen ansiomerkki ja hopeinen yrittäjäristi 1993 panoksestaan elinkeinoelämässä, Kansallisen Kokouksen kultainen ansiomerkki 2002 poliittisesta toiminnastaan yhteisössään sekä valtiollinenkin tunnustus Suomen Leijonan ritarikunnan ansioristin muodossa jo 2001. Saatu tunnustus edustaa kuitenkin aina hyvin perustavaa laatua olevia arvoja ja arkista työtä, jonka pontimena ja innoittajana on rakkaus omaan perheeseen, kunnioitus työtä kohtaan ja haluun palvella omaa yhteisöään.

Marttajärjestö Suomessa ja Nurmijärvellä

Pitäjän Marttojen pitkäaikainen puheenjohtaja **Leena Kaarni** on myös Uudenmaan Marttojen kunniajäsen. Leena Kaarni on henkilö, joka on organisoinut marttojen yhteisiä tapahtumia, kuten esimerkiksi Marttojen kirkkopyhä, Veteraanipäivien kahvit, Kaatuneiden muistopäivän tarjoilut ja niin edelleen. Vuosittain Marttaliitolla on iskevä teema toimintansa tunnuslauseeksi. Tällaisia ovat olleet muun muassa *Marttanainen ajassa*, *Martoissa on arjen mahdollisuus* ja *Kohtauspaikkana koti*.

Vuosien 2014-2019 teemana on *Elämä on parasta itse tehtynä – Martoissa on arjen mahdollisuus*. Nämä teemat osaltaan kuvastavat sitä, mitä marttatyö korostaa. Alusta lähtien järjestö on edistänyt kotitalouden asemaa ja kotona tehtävää työtä. Tänä päivänä toimenkuva on monipuolistunut, mutta tärkeänä on yhä enenevässä määrin perheiden hyvinvoinnin edistäminen ja neuvontatyö, sekä turvallinen arki.

Hyvä on myös muistaa, että järjestö on puolueisiin sitoutumaton. Osaltaan työtä tekee *Martat*-lehti, joka *Emäntälehti*-nimellä alkoi ilmestyä jo vuonna 1902. Suomessa järjestötyö oli aluksi kaksikielistä, mutta jakaantui vuonna 1924 suomenkieliseen ja ruotsinkieliseen järjestöön.

Jo Marttajärjestön perustajan **Lucina Hagmanin** aikoina järjestöllä oli vaikutusta luokkaerojen kaventamisessa ja naisten aseman parantamisessa. Viime sotiemme aikoina kotirintaman naiset, myös Marttajärjestö, tekivät korvaamatonta työtä poikkeusoloissa. Jäseniä oli 1960-luvulla ennätyskellisen paljon, 96 000 naista. Kotitalouskoneiden käytön neuvontaa tarvittiin erityisesti 1960-luvulla, kun koteihin hankittiin erilaisia kotitaloutta helpottavia koneita.

Kun tultiin 1980-luvulle, mukaan tulivat puutarha, tiedotus- ja terveyteen liittyvät asiat. Kansainvälinen toiminta myös kasvoi ja yhteistyötä on tehty esimerkiksi Afrikassa eri naisjärjestöjen kanssa. Suomen ollessa 1990-luvulla vaikeassa lamassa, oli martoilla talous- ja velkaneuvontaa. Martoilla on paljon yhteistyökumppaneita.

Osana marttojen toimintaa on työ *Naisten Valmiusliitossa*. Kotitalouksia on ohjeistettu mahdollisiin poikkeusoloi-

Marttatyö on saanut Nurmijärvellä vahvan jalansijan. Tänä päivänä toiminnassa on kahdeksan marttayhdistystä. Uudenmaan piirin hallituksessa on ollut Nurmijärveltä edustaja jo kymmenien vuosien ajan – niin tänä päivänäkin.

hin projektissa *Kotivara*. Osana järjestötoimintaa on koulutus yhdistystoiminnan toimihenkilöiksi. Näin on mahdollisuus vaikuttaa, sillä Marttaliike on yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanava. Vuonna 2008 teh-

dyn kyselyn tulos oli, että martat edustavat aktiivista, toimeliasta ja osallistuvaa naiskuvaa. He ovat myös uudistusmielisiä. Marttajärjestö ei ole vain naisille. Myös martit osallistuvat. Heitä kuuluu järjestöön jo useampi tuhat. Yhteistyötä on tehty yhteisen hyvän eteen, sillä lasten ja nuorten syrjäytymistä estää osaltaan kotien hyvinvointi ja turvallinen arki.

Lucina Hagman vuonna 1875 valmistuttuaan kansakoulun opettajaksi.

Klaukkalan Metsäkylän Marttojen vierailu Metsäkylän koulumuseossa 2018. Kuvan martat ovat kaikki aikoinaan toimineet Metsäkylän Marttojen puheenjohtajina tai varapuheenjohtajia. Kuvassa Anja Alho (vas), Eila Ruusuvirta, Irja Toivomäki ja Arja Ahlsved.

Mikä saa martat toimimaan vuodesta toiseen yhdistyksessään?

Marttaliiton **Marjahelena Salonen** tiivistä vastauksen näin: *”Itse tekeminen on mukavaa ja siitä tulee hyvä mieli”*. Myös se, että tuntee viihtyvänään joukossa ja haluaa oppia uusia asioita on tärkeää. Maaseudun harvaanasutuilla alueilla on mukava tavata toisia ja olla osa sosiaalista tukiverkkoa. Marttailloissa tapaa tuttuja ja retket sekä kulttuuritapahtumat tuovat osaltaan virkistystä arkeen. Kodin ja ympäristön perinteiden vaaliminen, sekä perinneruutat – kaikki nämä liittyvät kulttuuriin ja kuuluvat marttojen toimintaan. Tällä hetkellä Nurmijärven marttayhdistyksiä on seuraavasti: Klaukkalan Martat, Klaukkalan-Metsäkylän Martat, Nummenpään Martat, Nurmijärven kirkonkylän Martat, Palojoen-Metsäkylän Martat, Perttulan-Uotilan Martat, Raalan-Nukarin Martat ja Rajamäen Martat. Piiriedustajana on Nurmijärveltä **Krista Vallinrinne**.

Klaukkalan-Metsäkylän Martat

Edellä olevista yhdistyksistä Klaukkalan-Metsäkylän Marttojen pitkäaikaisena jäsenenä on kyseinen järjestö alikirjoittaneelle tutuin. Tänä vuonna yhdistyksemme täyttää jo 48 vuotta. Yhdistys perustettiin 10.3.1970. Perustajajäseniä oli 21, joista osa on jäseniä edelleen. Tätä kirjoittaessani jäseniä on 39 naista. Martat kokoontuvat yleensä joka toinen viikko. Kokoontumispaikka on VPK:n talo Metsäkylässä tai jäsenten kodit. Toimintaa ohjaa niin sanottu *Vuosikello*. Se on suunnitelma, jossa on huomioitu Marttaliiton vuoden teema. Mukana on myös hyväntekeväisyyttä, kulttuuria, retkiä, pikkukokkurseja ja myyjäisiä. Näillä viimeksi mainituilla on saatu kerättyä rahaa sekä lahjoituksiin että stipendeihin. Pitäjän Marttojen yhteiset tapahtumat, kuten Nurmijärvi-seuran päivälliset, Kivi-juhlat, Marttojen kirkkopyhä, Veteraanien kahvitus ynnä muut, ovat tapahtumia, joihin yhdistyksemme martat ovat osallistuneet avustuen. Vuodesta 1972 lähtien martoilla oli myös oma kummiperhe Varpaisjärveltä, jota muistettiin ja autettiin eri tavoin.

Yhdistyksemme muisti myös 100-vuotiasta kyläkouluumme vuonna 2007 ja lahjoitti koulumuseoon vitriinit. Pitäjän Marttojen villasukka- ja vauvansukka projekteihin ja monenlaisiin hyväntekeväisyyskampanjoihin on osallistuttu. Kylän yhteisissä tapahtumissa olemme poikkeuksetta mukana. Kun vietämme marttailtaa, voi aiheena olla käsitteitä, askartelua, eri asiantuntijoiden luentoja, puutarhaisia ja yhdessäoloa.

Mukaan kuuluvat myös kahvitus ja arpajaiset, joilla yhdistys kattaa omia kustannuksiaan. Martat ovat ver-

kostoituneita. Klaukkalan-Metsäkylän Martoilla on ollut vuodesta 1993 lähtien ystävähdistys Mellunmäen Martat, joita tavataan säännöllisesti. Joka vuosi vietetään myös omat joulujuhlat. Suussa sulavien herkkujen ja hauskan ohjelman parissa, on aika kulunut rattoisasti. Marttalauluja on laulettu ja lahjoja saatu. Myös vuosittainen kesäretki kuuluu asiaan.

Marttatyö hyödyntää erilaisia viestintäkanavia omassa toiminnassaan. Yhdistyksellämme on omat infisivut muun muassa facebookissa ja tietoa saa myös paikallislehden yhdistyspalstalta.

Miten kaikki Marttatyö sai alkunsa?

Marttaliitto on tänä vuonna (2018) 119 vuotta vanha järjestö, joka syntyi tulisieluisen Lucina Hagmanin perustamana vuonna 1899. Aluksi järjestö käytti nimeä *Sivistystä koteihin*. Myöhemmin nimi muutettiin Marttajärjestöksi. Lucina Hagman oli oman aikansa vaikuttajanaisia, jonka elämäntyö heijastuu meidän päiviimme asti. Erityisesti hän edisti naisten asemaa ja tasa-arvoa. Hän oli myös raittiuskysymysten ajaja, sekä yhteiskoulun johtajana yhteiskoulutuksen kannalla, mikä teki hänestä modernin kasvatustajan. Omana aikanaan hän oli mukana sen ajan merkittävisissä naisjärjestöissä. Lucina Hagman oli ahkera kirjoittaja ja kantaottava vaikuttaja. Hän tuli valituksi eduskuntaan 19 naisen joukossa vuonna 1907 Nuorsuomalaisen puolueen kansanedustajaksi. Lucina edusti rauhan aatteen lisäksi uudenlaista ajatusta naisesta: *”Syntyi ajatus aktiivisesta uudesta naisesta, jolle kuuluvat täydet kansalaisoikeudet ja mahdollisuus itsensä toteuttamiseen velvollisuuksien vastineeksi”*. Lucina Hagmanin lapsuudenkoti Kälviällä Keski-Pohjanmaalla on tänä päivänä Marttakoti. Se on Kälviän Marttayhdistyksen ylläpitämä.

Hurmaava neiti ”Äksänpäksä”, Marttajärjestön perustaja.

Lucina Hagman kirjoitti vuonna 1936 kirjassa: Lucina Hagman kertoo lapsuudestaan Kälviällä (1853-1865) lapsuutensa onnellisista päivistä. Hän syntyi 5.6.1853 ja menehtyi 6.9.1949. Lucinan koti Kälviällä oli tyypillinen sen ajan säätyläiskoti. Lucina Hagmanin elämää on tarkasteltava hänen oman aikansa taustaa vasten 1800-luvun säätyläisten ja talonpoikaisväestön ja erityisesti naisten aseman ja elämän valossa.

Hänen elämäntyönsä on hyvä esimerkki siitä, mitä itsenäinen nainen voi saada aikaan: menestyä ja luoda uraa. Lucinan isä oli vallesmanni, nimismies **Nils Johan Erik Hagman**. Siinä, kuten Lucinaa lapsena kutsuttiin, kuvaa isänsä metsästystä rakastavaksi, iloiseksi ja hyväntuuliseksi. Ja äiti **Sofia Margareta o.s. Nordman**, oli taas

Uuden Yhteiskoulun opettajat keväällä 1901. Lucina Hagman istuu pöydän takana keskellä.

Helsingin Kirkkokatu 1900-luvun alussa. Lucina Hagman osti kuvassa etualalla olevan asuinrakennuksen (Kirkkokatu 12) vuonna 1899. Sen viereen rakennettiin Uuden Yhteiskoulun kolmikerroksinen rakennus vuonna 1902.

vakavamielinen. Siina oli reipas hevostyttö, joka halusi olla hevoskuskina isänsä virkamatkoilla. Isä mielellään käytti ruotsin kieltä, eikä vallesmanni oppinut kunnolla suomen kieltä. Siina toimi apuna ja suomensi vallesmannin kieltä.

Siina kirjoittaa: ”Suomea puhui koko talonpoikainen ympäristömme, jossa vanhemmat ennakkoluulottomasti antoivat meidän kasvaa, kiitos heille siitä. Suomeksi lehmät ammuivat ja hevoset hirnuivat”. Perheessä oli kuusi lasta ja sisaruksista jäi **Siinan** lisäksi eloon sisko ja veli. Äiti Sofia opetti lapsille kotona, sillä vain pojat pääsivät tuohon aikaan kouluun.

Työille opetettiin naisten töitä, mutta Siina ei osoittanut kiinnostusta naisten töille. **Tyko**-veli lähti Kokkolan poikalypseoon. Siinan ja Tykon rakkaita lapsuuden harrastuksia olivat ”äksänpäksät”, eli uhkayritykset, joihin muut eivät uskalla. ”Äksänpäksän” saattoi tehdä hyppäämällä esimerkiksi navetan katolta hankeen.

Siinasta kehittyi ”*Neiti Äksänpäksä*”, jonka sai myöhemmin huomata koko Suomen maa, aina valtiopäiviä myöten. Hän oli päättäväinen hevostyttö ja koti oli melko vapaamielinen sen salliessaan. Muistelmissaan Lucina kertoo Kummi-**Juhosta**, kylän suutarista, joka opetti hänelle monia käytännön asioita. ”*Rakas Kummi-Juho. Sinä olit ensimmäinen opettajani, äitiä lukuunottamatta. Sinun kaltaistasi opettajaa en ole toista löytänyt elämäni tiellä. Olit aina lauhkea ja kärsivällinen. Vaikka en sitä silloin ymmärtänyt, niin sinä, samalla kun opetit, annoit rakkauden työnteekoon.*”

Ja Lucina Hagman eli kyllä itse kuten opetti. Hän johdi myöhemmin vuonna 1899 perustamaansa Uutta Yhteiskoulua 85-vuotiaaksi asti. Isän ammatin kautta sellaiset maailman tapahtumat, kuin Krimin sota ja Halkokarin kakakka Kokkolan edustalla vuonna 1854 tulivat isän välityksellä esille. Vaikka Siinan koti oli säätyläiskoti, oli vuoden 1862 ”nälkävuosi” koskettava myös häntä. Kälviällä hänen lapsuudessaan ei säätyerot kuitenkaan olleet merkittävien suuret. Hänen mukaansa Kälviällä vietetty lapsuus oli tasa-arvoinen. Vallesmanni Nils Johan oli Kälviällä 19 vuotta. Vuodet olivat rauhallisia, eikä vallesmanni joutunut juurikaan kohtaamaan esimerkiksi varkauksia tai murhajuttuja. Nämä ajat heijastuivat myös Lucina Hagmanin ajatusmaailmaan. Myöhemmin hän kannattikin naisille myös samoja oikeuksia, kuin mitä miehillä on. Talvelle 1865 Siina hihteli kotiin pappilasta tuoden mukanaan viikkopostin. Ei voinut tyttö aavistaa, että oli tuonut mukanaan kohtalokkaan kirjeen. Isä sai kirjeen, jossa oli tieto siirrosta Raippaluotoon. Vasta vuosien jälkeen Lucina kirjoittaa, että 5.6 hänen 12-vuotissyntymäpäivänään hän tuli erotetuksi lapsuutensa paratiisista. Tämä muutto kylä toi jotain hyvääkin, sillä Siinalle avautui koulutie. Hän pääsi Vaasan tyttökouluun vuonna 1865. Tuohon aikaan tosin tyttöjen koulutuskin oli tähdätty muiden auttamiseen ja palvelemiseen – se oli jalo velvollisuus.

Lucina Hagman luottoystävänsä, runoilija Hedvig von Schantzin kanssa. Kuvassa myös Pikku-koira, joka oli Siinan lemmikki 17 vuoden ajan.

Sibeliuksen opettaja

Kun sisar Sofia oli valmistunut Jyväskylän seminaarista kansakoulun opettajaksi, tuli sisaren esimerkkiä seuraten myös Lucinasta opettaja Jyväskylästä vuonna 1875. Jo seminaariaikoina hän oli kiinnostunut yhteiskunnallisista asioista. Siihen aikaan esimerkiksi miesopettajien palkka oli suurempi kuin naisopettajan. Miehellä se oli 1000 mk / vuosi ja naisella 800 mk / vuosi. Siina sai paikan Hämeenlinnan valmistajan koulun johtajattarena ja hän oli muun muassa **Jean Sibeliuksen** opettajana. Jean ihas-tui nuoreen opettajattareen niin, että lupasi mennä hänen kanssaan naimisiin. Vuonna 1886 Lucina oli Helsingin Suomalaisen Yhteiskoulun rehtori. Tässäkin tulee esille hänen ajatuksensa tyttöjen ja poikien tasa-arvosta:

”Jos tytöt ja pojat kävisivät samaa koulua, he oppisivat paremmin ymmärtämään toisiaan ja saisivat samanlaiset lähtökohdat elämälleen.”

”Koivusta ei tule kuusta, vaikka se kasvaa kuusen rinnalla. Mutta metsä, jossa ne kasvavat rinnakkain on kauniimpi.”

”Naisten älykkyydestä ei tiedetä mitään ennen kuin naiset on suotu tasa-arvoinen mahdollisuus itsensä kouluttamiseen”.

Kun Siina sai ensimmäisen työpaikkansa vuonna 1875 Hämeenlinnasta, muutti leskiäiti Sofia hoitamaan Siinan taloutta. Tytön ja äidin yhteistalous kesti 20 vuotta. Äidin kuolema vuonna 1895 oli raskas isku Siinalle. Siina hoiti myös veljensä Tykon lapset **Liisan**, **Kallen**, **Tyko**-pojan sekä kasvattilapseksi otetun **Alman**. Vuosi 1899 oli merkittävä Lucinan elämässä. Sinä vuonna hän perusti Uuden Yhteiskoulun, jota siis johti 85-vuotiaaksi asti. Samana vuonna hän perusti Marttayhdistyksen työtoverinaan **Aila Nissinen** ja **Dagman Neovius**. Hän oli yhdistyksen ensimmäinen puheenjohtaja. Yhdistyksen tehtävänä oli tuolloin valistustyö ja kansallinen herääminen.

Rauhantyössä

Rauhanaate ja panteistinen ajatusmaailma oli Lucinaa lähellä. **Zacharias Topelius** oli samanlaista aatesuuntausta edustava. Hänen saduissaan luonto puhui sille, joka sitä ymmärtää. Siina oli paitsi luja, myös herkkä. Häneltä ei löytynyt ymmärrystä niitä ihmisiä kohtaan, jotka kohtelivat eläimiä huonosti. Hänellä oli rakas Pikku-koira, joka eli 17-vuotiaaksi asti. Eläimet olivat olleet rakkaita jo lapsuuden Kälviällä. Siinan usko ja luottamus Jumalaan oli myös vahvaa. Vuosi 1907 oli tärkeä vuosi, sillä hän perusti Suomalaisen Naisliiton ja tuli valituksi eduskuntaan. Hän kirjoittaa: *”Miestä ja naista varten on luotu erilainen moraa-*

linormisto. Kaksinaismoraali sallii miehen tehdä asioita, jotka naiselle olivat täysin sopimattomia”. Nuorsuomalaisella Lucina Hagmanilla oli yhteyksiä sen ajan muihin vaikuttajansiin. **Hilja Pärssinen** tuli myös kansanedustajaksi vuonna 1907. Hilja Pärssinen (**Liinamaa**) oli viettänyt myös lapsuutensa Keski-Pohjanmaalla ja valmistunut opettajaksi. Lucina Hagmania Hilja ihaili sekä ammatillisesti että Lucinan ajamiensa asioiden kautta. Näitä yhteisiä olivat kansanedustaja-aikoina sekä koulutusasiat että aviottomien lasten asioiden parantaminen. Kun Lucina joutui rohkeana naisena jopa pilapiirrosten kohteeksi, niin Hilja Pärssinen luonnehti häntä peräti Suomen etevimmäksi naispoliitikoksi.

Lucina oli rohkea julkinen toimija, energinen ja erityisen karismaattinen puhuja. Hän ei halunnut kärjistä ristiriitoja, vaan korosti naisten ja miesten yhteistoimintaa. Uudessa Yhteiskoulussakin oli aina myös miesopettaja toisena johtajana. Hänelle lienee tärkeintä olla kasvatustaja, kouluttaja ja opettaja. Täyttäessään 75 vuotta vuonna 1928 hän sai ensimmäisenä naisena professorin arvonimen.

Kun Lucina Hagman julkaisi lapsuuden muistelmansa vuonna 1936, hän omisti teoksen äidilleen.

Lucina Hagmanin, tämän yhteiskunnallisen vaikuttajan elämä päättyi 6.9.1946 Helsingissä. Hänet on haudattu Hietaniemen hautausmaalle. Hänen arvonsa näkyvät tämänkin päivän Marttaliikkeessä.

Lucina Hagmanin huoneentaulu

Tämä huoneentaulu on omilla ”100 vuotta naisten ääntä ja työtä” -näyttelyssä Helsingissä syyskuun 2006. Näyttely on ollut rakennettu Marttaliiton perustajan Lucina Hagmanin työpöytä, jonka seinällä tällä taululla on. Huoneentaulu koostuu 30 000 kappaleen painokirjasta Suomen kirkon viere vuorokaudella.

Rauha olkoon sinun muureis sisällä ja onni sinun huoneissas. P5 1228

*Jumala näkee ja kuulee kaiken.
Puhu sen vuoksi aina totta ja opeta lapsiasi tekemään niin.
Olkoon rukous ensimmäisesi aamulla ja viimeisesi illalla.
Pidä kotisi kunniaa ja anna puhtauden
ja järjestyksen vallita asunnossasi.*

*Suurita askareesi määrättyinä aikoina ja tee työsi huolella.
Lakaise joka päivä lattiaa kostutetulla luudalla ja pese se joka viikko.
Älä unohda siivota nurkkia ja sängyn alustoita yhtä hyvin kuin keskilattiaa.
Pyyhi joka päivä pöly huonekaluilta ja pidä ikkunat puhtaina.*

Älä koskaan heitä likavettä tai muuta törkyä portaiden viereen ja pidä pihasi siistinä.

*Älä salli syljettävien lattialle, vaan pidä varalla sylkyastia, jossa on vettä tai katajaa.
Pidä vuoteet puhtaina. Älä koskaan säilytä likavaatteita niissä tai muualla tuvassa.*

*Tuuleta ja püskaa usein sekä sänkyvaatteet että pitovaatteet.
Pidä ikkunasi saranoilla niin että voit joka päivä päästää raitista ilmaa sisään avoimesta ikkunasta.
Karkoita viina ja muut väkijuomat kodistasi, sillä ne tuovat mukanaan onnettomuutta ja turmiota.*

Älä salli koskaan kirouksia tai muita raakoja puheita seiniesi sisällä ja katso että jumalanpelko ja kunniallinen elämä vallitsevat perheväkesi keskuudessa.

*Kunnioita vanhoja ja kuuntele heidän neuvojaan.
Ruoki nälkäisiä ja vaateta alastomia. Lohduta murheellista.*

*Jumala varjellkoon rakasta kotiamme.
Jumala varjellkoon rakasta isänmaatamme.*

100 vuotta sitten – vuoden 1918 verihelluntain muistojuhla Nurmijärvellä varoittaa vihän myrkystä

Verisenä helluntaina 18. - 20. toukokuuta 1918 teloitettiin Perttulan Ketunnummessa konekiväärillä 29 - 37 ihmistä. Täyttä varmuutta aivan tarkasta lukumäärästä ei ole olemassa. Ilmeisesti 25. toukokuuta 1918 ammuttiin myös Rajamäessä seitsemän nurmijärveläistä punaista. Heistä nuorin oli 16-vuotias.

Sata vuotta tapahtuman jälkeen pidettiin Nurmijärven Maaniitun koulussa muistojuhla, joka kokosi hiukan toistasataa osallistujaa. Juhlapuhuja oli valtiotieteiden tohtori ja historian dosentti **Erkki Tuomioja**.

”Se, mitä Suomessa vuonna 1918 tapahtui, ei ollut ainutlaatuista silloisessa maailmassa. Sitä edeltänyt ja sen aikana vielä jatkunut maailmansota, johon monet lähtivät mukaan liput liehuen ja nopeiden voittojen odotuksin, ei tätä kunniaa kenellekään tuonut vaan kylvi vain kuolemaa, köyhyyttä ja nälkää. ”Nälkä on punikki” oli Juhani Ahon osuva aikalais-kommentti, ja tällaisia nälän liikkeelle saattaneita punikkeja syntyi muuallakin Euroopassa. Venäjällä vuoden 1917 vallankumousten tärkeimmät liikkeellepanevat voimat olivat sotäväsymys ja nälkä. Niihin perustui myös bolševikkien vallankaappauksen onnistuminen marraskuussa, vaikka se ei suinkaan poistanut sen enempää sotaa kuin nälkää.”

Tuomioja toi puheessaan sadan vuoden takaiset tapahtumat historian arkistoista nykypäivään verraten niitä lähiaikojemme sotakatastrofeihin ja samalla hän teki historiasta inhimillisesti koskettavaa kertoessaan tapahtumien suhteesta omiin isovanhempiinsa. Oleellisinta antia juhlapuheessa oli kehoitus ottaa oppia menneisyyden tapahtumista.

”Vaikka sisällissodan syistä ja tapahtumista voidaan edelleen esittää eriäviä käsityksiä, alkaa onneksi kuitenkin nyky-suomalaisia yhä vahvemmin yhdistää käsitys, että kyseessä oli valtaisa koko kansakuntaa koetellut onnettomuus, josta tärkein opetus on se, että on tehtävä kaikkemme, ettei tällainen enää koskaan voisi toistua. Jos Suomen sisällissota ei ollut ainutkertainen katastrofi silloisessa maailmassa, ei se valitettavasti ole sitä nykyisessäkään maailmassa. Länsi-Balkan, Ruanda, Jemen, Syyria ja monet muut ovat viime vuosikymmeninä sisällissotien ja niissä tehtyjen sotarikosten näyttämönä. Suomi ei kovin paljoa voi tehdä näiden konfliktien lopettamiseksi muu-

Erkki Tuomioja.

ta kuin johdonmukaisesti tukea kaikkia rauhanpalauttamistoimia. Enemmän voimme tehdä konfliktien jälkeisessä tilanteessa, rauhanturvaajina ja siviilikriisinhallintatehtävissä sekä konfliktin uusiutumisen estämiseksi. Jälkimmäinen asia tarkoittaa myös konfliktin historian käsittelyä, johon yksi mahdollisuus on Totuus- ja sovintokomissioiden kaltaisten menetelmien käyttö. Suomalaisilla on mahdollisuus myös jakaa omia kokemuksiaan, ja miten me, joskin ehkä kohtuuttoman pitkän ajan jälkeen, olemme kyenneet käsittelemään näitä historiamme vaikeimpia ja kipeimpiä vaiheita ns. menneisyydenhallinnan merkeissä.”

Puhetta kuunneltuaan ymmärsi ehkä hiukan paremmin sen, että tämä kokenut historioitsija ja poliitikko edelleen pitää uskollisesti rauhan merkkiä rintapielessään.

Sisällissodan tapahtumista Nurmijärvellä puhui **Pirjo West**. Hän saattoi juhlan aiheen hyvin henkilökohtaiselle tasolle kertoessaan lähisukulaisensa kokemuksista

Ari Tuhkanen.

Jukka Anttila.

Hannu Toikkanen.

Pirjo West kertoi vuonna 1918 Nurmijärvellä tapahtuneista tragediaista..

ja kohtaloista Perttulassa. Hänen oma isoäitinsä **Selma Johanna Forssell** koki ”verihelluntaiksi” sanotun tragedian 12-vuotiaana tyttösenä. Selman isä **Karl-Fredrik Forssell** oli kuollut jo sotatoimissa 20. huhtikuuta. Toukokuun 18. päivä surmattiin isoäiti **Ida Forssell**. West oli haastatellut omaa isoäitiään 1970-luvulla.

”Selma kertoi, että he olivat helluntaiaaton 1918 istutuksessa perunaa, kun Iida-famulta tultiin kysymään Evertin, poikansa, olinpaikkaa. Kun famu ei tiennyt, missä poika oli, famu vietiin ammuttavaksi siltä paikalta. (...) Hän kertoi kuinka ei lapsena ymmärtänyt aluksi koko tapausta. Hän vain lausui, että ”minun lapsuuteni oli lyhyt ja pieni, ja se meni nopeasti förbi”.

West päätti osuutensa tuomalla kertomuksensa opettajana tähän päivään ja kauheuksista selviämiseen. Hän kertoi somalialaisesta oppilaastaan, nuoresta työstä, joka ei suomalaisten kohtaloista 1918 kuultuaan voinut olla avautumatta omasta perheestään.

”Tyttö lähestyi minua oppitunnin päätyttyä ja kertoi omasta äidistään, joka ahdistuneena vaikenen omista kokemuksistaan Somalian sisällissodassa. Neuvoin tyttöä kaikesta huolimatta kysymään asiasta. Seuraavana päivänä tämä nuori kertoi minulle helpottuneena ja onnellisena, miten äiti oli alkanut puhua itseään vaivanneista ja raskaista muistoista. Äidin ja tyttären välit olivat nousseet uudelle tasolle heidän voidessaan jakaa näitä vaikeita kokemuksia.”

Perinteitä on jatkettava ja historia on säilytettävä elävänä, jotta jaksaisimme ja osaisimme edes pahimmat karikat väistää. On myös muistettava, että se, mitä tapahtui täällä sata vuotta sitten, on valitettavasti nykyisyyttä edelleen tässä yhteisessä maailmassamme.

Juhlan päätössanat lausui kunnanvaltuutettu **Hannu Toikkanen** (vas.): ”Sisällissota oli tragedia ja prosessi rauhaan on ollut vaikea prosessi. Tätä sovinnontietä on Nurmijärvellä rakennettu järjestelmällisesti. Sitä on menty vuosikymmenestä toiseen eteenpäin. Vihan kantamisella ei saada koskaan mitään. Vain yhdessä tekemisellä asiat edistyvät. Nykypäivänkin nähtävällä sapelinkalistelulla ja väkivallankäytöllä ei seuraa mitään hyvää kuten ei seurannut sata vuotta sittenkään. Muistamisen perinteen on jatkettava, jotta historian tutkimus jatkuisi ja ettei näin koskaan enää tapahtuisi.”

Juhlan lopuksi Nurmijärven puhallinorkesteri soitti **Tamas Paraczkyn** johdolla yhteislauluna laulettavan ”Työväenmarssin”. Senkään säveltäjä ei ole kukaan vähäisempi kuin itsensä **Oskari Merikanto**.

Kunnan tervehdyksen juhlaan toi hallintojohtaja **Jukka Anttila** ja seurakunnan tervehdyksen kirkkoherra **Ari Tuhkanen**. Hän antoi sanomansa kaikua rauhan julistuksena sovinnon juhlassa:

”On lopetettava puhuminen sodan osapuolista. On puhuttava ihmisistä, veljistä ja sisarista. Jos me pelkäämme toisiamme, ovat seuraukset todella pahoja. Se, että on luottamus, ei pelkoa, johtaa siihen, ettei tule sota. Sitä luottamusta kirkko haluaa rakentaa, että me kaikki rakentaisimme tätä yhteistä Suomeamme.”

Jaakko Ojanne

Poliisi Peltonen – ja vuosi 1918

Aleksanteri Peltonen syntyi 15.tammikuuta 1866 *Koivumäen torpassa*, jota kutsuttiin myös *Svartströmin torpaksi* tai *Taipaleeksi*. Torppa sijaitsi Nurmijärven, jota silloin kutsuttiin myös kirkkojärveksi, lounasrannan tuntumassa. Aleksanterin vanhemmat olivat **August Leander** s.1818 ja hänen toinen vaimonsa **Augusta Maria Kustaantär** s. 1837.

August Leander kuoli 1868 Aleksanterin ollessa 2-vuotias. Leski Augusta Maria meni 1869 uusiin naimisiin *Ali-Pekkolan* isännän **Kalle Viktor Kallenpojan** kanssa, joka myös oli jäänyt leskeksi, ja ottanut nimekseen **Peltonen**. Näin myös Aleksanteri sai sukunimekseen Peltonen.

22. tammikuuta 1890 Uudenmaan läänin kuvernööri **Hjalmar Palin** nimitti 24-vuotiaan itsellismies Aleksanteri Peltosen siltavoudiksi Nurmijärven nimismiespiiriin. Kun sitten 1891 lailla säädettiin silta- ja jahtivoutien virat lakkautettaviksi ja muutettaviksi poliisikonstaapelin viroiksi, nimitettiin Aleksanteri Peltonen ensimmäiseksi vanhemmaksi poliisikonstaapeliksi Nurmijärvelle vuoden 1892 alusta.

Vaikka Aleksanteri ei ollut kouluja käynyt, oli hän hankkinut hyvän luku- ja kirjoitustaidon, joka siihen aikaan oli harvinaista. Monet isojenkin talojen isännät eivät osanneet kirjoitustaitoa, vaan raapustivat puumerkinnsä asiakirjoihin. Aleksanteri joutui jo virkansakin puolesta hoitelemaan ihmisten asioita esimerkiksi käräjillä lainhuudatus- ym. asioissa. Hänellä oli myös joitakin kunnallisia luottamustehtäviä. Kun 1907 puuhattiin ensimmäisen keran Nurmijärvelle sähkövoimayhtiötä, oli Aleksanteri Peltonen kunnan valtuuttamana niissä neuvotteluissa. Hanke ei sillä kertaa onnistunut, vaan toteutui vasta 1918.

Aleksanterin perhe: Ensimmäinen puoliso

Hilda Kustaava os.**Sjögren** s.1864, k.1911.

Lapset: **Kaarlo (Kalle)** s.1886, **Anna** s. 1888,

Elsa s. 1893, **Katri** s. 1900, **Martta** s. 1902 ,

Hilda s. 1904, **Sylvi** s. 1906, ja **Yrjö** s. 1908.

Kun Hilda Kustaava kuoli 1911, jäi tämän kirjoittajan isä Yrjö Peltonen äidistään orvoksi kolmevuotiaana. Vuonna 1914 Aleksanteri solmi toisen avioliittonsa naapurinsa kunnalliskodin johtajattaren **Frederika Josefina Åhlbergin**, s. 1871, kanssa, joka myös oli jäänyt leskeksi.

Peltosen koti oli nykyisen Rajamäentien ja Seppäläntien risteyksessä, *Krannilan* vuokralla, jota siihen aikaan kutsuttiin mäkituvaksi ja josta Aleksanteri maksoi

vuokran tai teki työpäiviä Krannilaan. Maata siinä oli 1,5 ha. Lisäksi hänellä oli *Ali-Pekkolasta* perinnöksi saatua peltoa 2,5 ha *Alhonnityssä* sekä *Ojalan* lohkotila *Hakapellossa*.

Punakaarti painostaa mukaansa

Kansalaissodan aikaa kuvataan *Nurmijärven pitäjän historian* kolmannessa osassa. Sivulla 11 mainitaan, että punaisten vallankumousoikeuden yleisenä syyttäjänä toimi Aleksanteri Peltonen. Tähän virkaan hän suostui kuitenkin vasten tahtoaan ja pelosta, koska valtiollinen poliisi oli punaisten taholta hyvin vihattu. Tammikuun alussa vuonna 1918 oli Peltosen kotiin tullut kolme punakaartilasta kiväärein varustautuneena ja vaatineet häntä miliisiin toimeen. Peltonen oli kysynyt mitä miliisiin tehtäviin kuuluu. Hänelle vastattiin että samat tehtävät kuin poliisillekin tähän asti. Hän ei heti antanut suostumustaan vaan lupasi miettiä asiaa. Keskusteltuaan naapurinsa, **Hugo Nyholmin** kanssa asiasta, oli Peltonen lopulta suostunut ottamaan vastaan miliisiin tehtävät.

Nyholm oli Nurmijärven Suojeluskunnan esikunnan puheenjohtaja ja neuvoi Aleksanteria oman turvallisuutensa takia ottamaan tehtävän vastaan, jossa hän voisi tasapuolisena ja kaikkien arvostamana henkilönä ehkä rauhoittaa kaikkein kiihkeimpien punaisten toimintaa.

Helmikuun 10 päivänä Perttulassa istuva punakaartin esikunta oli valinnut kolmijäsenisen järjestystoimikunnan. Sen yhdeksi jäseneksi oli valittu Peltonen, jonka pitäisi toimia yleisenä syyttäjänä vallankumousoikeudessa. Peltonen ilmoitti heti, ettei ota tointa vastaan, mutta hänelle ilmoitettiin että hänen on siinä toimittava pahempia seurauksia välttääkseen. Neljä kertaa Peltonen oli läsnä näissä oikeusistunnoissa, mutta ei ottanut osaa päätöksen tekoon. Käsiteltävät asiat olivat onneksi melko vähäpätöisiä, eikä niistä tulleet tuomioita koskaan pantu täytäntöön. Vakavampia rikoksia kuten murhia ja tihutöitä punakaarti ei antanut edes yrittääkään tutkia.

Valkoiset pääsevät voitolle

Keväällä 1918 punaiset joutuivat häviölle kansalaissodassa. Alkoi jälkiselvittely. Valkoiset alkoivat järjestää oi-

Aleksanteri Peltonen.

keudenkäyntejä kapinaan osallistujia vastaan. Punaisia tai niiksi epäiltyjä pidätettiin. Kuulopuheiden mukaan Aleksanteri Peltonenkin oli pidätettynä *Reinikkalan* saunassa. Reinikkalan silloinen isäntä oli kuitenkin mennyt saunalle ja sanonut: ”*Me Peltonen kotias, et siä o kellekkää mitää pahaa tehny*”.

Helluntaina oli Perttulassa järjestetty oikeudenkäynti kapinaan osallistujia vastaan. Siellä olivat kirkkonummeilaiset valkokaartilaiset tuomareina. Syytetyille langetettiin kuolemantuomioita, jos heillä ei ollut ketään antamassa puoltavaa lausuntoa puolestaan. Sinne oli myös Aleksanteri Peltonenkin haastettu, mutta *Kirkkarin* isäntä oli häntä ankarasti varoittanut: ”*Älä me sinne, siäl voi käyrä huonosti, me vähäks aikaa piiloo*”.

Peltonen oli pari viikkoa *Mutaanmäen* metsässä piilossa. Sinne piilopaikkaan naiset veivät öisin hänelle ruokaa latoon.

Lopulta, toukokuun 8. päivänä Nurmijärven nimismies **Väinö Soinio** kuulusteli Peltosta ja pidatti hänet virantoimituksesta. 14. kesäkuuta hänet vangittiin kotoaan, ja lähetettiin 21. kesäkuuta Merikasarmille Helsinkiin. Siellä häneltä kuulusteluissa kyseltiin, kuuluuko hän punakaartiin, työväenyhdistykseen tai johonkin ammattiliit-

toon. Kaikkiin esitettyihin kysymyksiin hän vastasi kieltävästi. Lisäksi kysyttiin, onko saanut palkkaa punakaartilta. Vastaus oli, että hän oli saanut palkkaa ainoastaan kunnalta viime huhtikuuhun asti.

Kunnon miehellä oli Nurmijärvellä puolustajia

Viimein 2. päivä heinäkuuta 1918 Helsingin Päämajan tutkintoasiain tuomari oli pyytänyt Nurmijärven Suojeluskunnan esikunnasta lausuntoa vanki Aleksanteri Peltosesta. Lausunnossa mainittiin Peltosen olleen rauhallinen, työteliäs ja poliisina saanut täyden luottamuksen toimissaan pitäjässä. Hän oli ryhtynyt miliisiin toimeen tarkoituksessa koettaa saada laillisen tuomion alle punakaartin rikolliset sekä yleensä rikolliset. Hän on pyrkinyt saamaan aikaan pelkkää hyvää pitäjässään.

Maanviljelijä K. V. Kirkkari ja johtaja Hugo Nyholm lähettivät 18. heinäkuuta tutkintoasiain päällikölle anomuksen, että Peltonen päästettäisi toistaiseksi hoitamaan maanviljelyspalstaansa kotipaikalleen, tai jos siihen ei suostuta, he olisivat valmiit ottamaan Peltosen maatilalleen työhön ja silmälläpidon alle sekä vastuulleen.

Kaikkiaan 12 Nurmijärveläistä vaikutusvaltaista kirkonkyläläistä lähettivät 5. elokuuta puoltokirjeen Aleksanteri Peltosesta Valtiorikosoikeuden puheenjohtajalle Mjölön saareen, jossa häntä säilytettiin. Myös Krannilan isäntä **Edvard Wilkman** oli antanut myönteisen todistuksen Peltosesta. Kun Peltonen oli huhtikuussa 1918 ollut maksamassa maanvuokraansa Krannilan isännälle, oli Wilkman sivumennen maininnut, että vallankumoushan on vapauttanut vuokralaiset vuokran maksusta. Siihen Peltonen oli vastannut, ettei tämä hallitus tule kauan pystyssä pysymään.

Peltosta ei kuitenkaan Nurmijärveläisten anomuksista huolimatta vielä tuolloin päästetty vapaaksi. Vasta syyskuussa Valtiorikosoikeus teki asiasta seuraavanlaisen päätöksen: ”*Julistettu asianomaisille 3.9.1918. Valtiorikosoikeus on tutkinut tämän asian ja katsoo siinä selvitettyksi, että syytetty on helmikuun 10. tai 12. päivän seuduissa 1918 ryhtynyt laittoman punakaartin perustaman Nurmijärven kunnan vallankumousoikeuden viralliseksi syyttäjäksi sekä Nurmijärven kunnan poliisipäälliköksi, siten avustaen punakaartin maanlaillista hallitusta ja valtiomuotoa vastaan nostamaa kapinaa, minkä vuoksi Vros nojautuen R. 1. 11 luv. 2 ja 6 sekä 5 luv. 3 ja 3 luv. 10 harkitsee lailliseksi tuomita Peltonen avunannosta valtiopetokseen pidettäväksi kolme vuotta kuritushuoneessa sekä menettämään kansalaisluottamuksensa viideksi vuodeksi yli vapausrangaistusajan. Tuomio on kuitenkin ehdollinen ja on koetusaika 5 vuotta. Syytetty passitetaan vankileiriin sieltä heti vapaaksi laskettavaksi.*”

Aleksanteri Peltonen passitettiin Suomenlinnan vankeille, Suomenlinnaa kutsuttiin silloin vielä Viaporiksi. Nurmijärveläiset eivät luottaneet Peltosen vapautumiseen sen aikaisissa epävarmoissa olosuhteissa. **Arvid Åhlberg**, joka oli Frederika Josefina poika hänen ensimmäisestä avioliitostaan ja Suojeluskunnan sihteeri, kokosi joukon nurmijärveläisiä isäntiä, jotka hakivat arvostamansa Peltosen kotiin.

Takaisin elämään ja arkeen

Kansalaissodan jälkeen Aleksanteri Peltonen eli vaatimattomana pienviljelijänä elämää, koska hänet oli erotettu poliisin tehtävistä. Voi vain kuvitella miten kova rangaistus kansallisuuttamuksen menettäminen oli miehelle, joka oli kaikkien yhteiskuntaluokkien arvostama henkilö. Myöhemmin hänellä kuitenkin oli vielä joitakin kunnallisia luottamustehtäviä, mm. kirkkovaltuuston jäsenyys sekä Nurmijärven Osuuskunnan johtokunnan jäsenyys.

Aikalaisten kertoman mukaan Peltonen oli isokokoinen ja mahdottoman vahva mies. Kun Krannilassa niitettiin viljaa, oli Aleksanterilla aina muita pidempi viikatteen terä. Hänen kerrotaan olleen myös erittäin lapsirakas ihminen, olihan hänellä itselläänkin peräti kahdeksan lasta. Toisen kerran avioituttuaan hänen perheeseensä tuli vielä uuden vaimon kautta neljä lasta lisää. Tosin osa vanhemmista lapsista oli tuossa vaiheessa jo lähtenyt pois kotoaan.

Aleksanteri Peltonen kuoli 2. päivä huhtikuuta 1935 69-vuotiaana. Hänen nuorin poikansa Yrjö osti huutokaupassa kotipaikkansa Krannilalta omistukseensa. Tilan nimeksi tuli *Pohjola*. Aleksanterin leski Frederika Josefina muutti kesällä 1936 Hyvinkäälle veljensä **Oskari** Kirkkarin luo. Hän kuoli Hyvinkäällä 1937. Vielä 1950-luvulla vanhat ihmiset puhuivat *poliisi Peltosesta*, vaikka hän ei poliisina toiminutkaan enää kansalaissodan jälkeen.

Peltosen suvun miehillä on ollut kohtalona kolmessa sukupolvessa menettää toinen vanhemmistaan jo lapsena. Aleksanteri jäi isästään orvoksi 2-vuotiaana. Aleksanterin nuorin poika Yrjö jäi äidistään orvoksi 3-vuotiaana - ja Yrjön poika **Eero** jäi sotaorvoksi 2-vuotiaana Yrjö-isän kaaduttua talvisodassa.

Poliisi Peltosen pojanpoika Eero Peltonen

Lähteet:

Nurmijärven pitäjän historia
Kansallisarkisto, valtiorikosoikeuden
kuulustelupöytäkirjat
Matti Särkän sukututkimus Åhlbergin suvusta (myöhemmin Angervuori)
Eero Peltosen muistikuvia aikalaisten kertomuksista
Pirjo Itkosen tutkimukset vanhoista Nurmijärveläisistä

Sisällissodan aika Metsäkylässä 1918

Wikipedia käyttää Suomessa 1918 käydystä sodasta nimeä sisällissota ja määrittelee sen seuraavasti: Sisällissota käytiin Suomen senaatin eli hallituksen ja sitä vastaan kapinoineen Suomen kansanvaltuuskunnan johtamien joukkojen välillä 27. tammikuuta – 15. toukokuuta 1918. Senaatin asevoimina olivat valkoiset joukot ja kansanvaltuuskunnan joukkoina Suomen Punainen Kaarti eli punaiset. Saksan keisarikunnan armeija tuki valkoisia valtaamalla Helsingin, Lahden ja muita eteläsuomalaisia kaupunkeja. Neuvosto-Venäjä tuki punaisia lahjoittamalla heille aseita.

Millaista oli Metsäkylässä ?

Kun sisällissota tammikuun 27. päivänä 1918 alkoi oli maan eteläosa Pori- Mäntyharju linjaan asti punaisten aluetta ja muu suomi valkoisten hallussa.

Klaukkalan Metsäkylän kyläkirjan Kalevi Lahtelan laatiman kylän talojen historian mukaan Metsäkylässä oli kuusi 1785 perustettua suurempaa taloa, joiden ensimmäisinä isäntinä ja emäntinä olivat Klaukkalan talojen pojat ja tyttäret, yhdeksän pienempää taloa ja yksi torppa.

Merkit punaisten ylivallassa olivat Klaukkalan Metsäkylässäkin selvästi näkyvissä. Pelon ilmapiiri vallitsi kylässä. Vallankumouksen aate oli vallannut monet punakaartiin liittyneet. Toiveet siitä, että oltaisi kaikki tasavertaisia ja jako rikkaisiin ja köyhiin loppuisi, olivat korkealla punaisten joukoissa. Asein varustautuneet punaisten muutaman miehen partiot ”vierailivat” kylän taloissa. Haettiin ruokaa, elintarvikkeista oli maassa kova pula. Myös majoittamista vaadittiin, lupaa ei kyselty. Metsäkylän kyläkirjassa Kerttu Rosenström kertoo kahdesta pikkupojasta, jotka kävelivät Anttilan pihaan ja kurkistivat ikkunasta sisään ja kun he näkivät kuinka tuvan lattialla nukkui pitkin ja poikin punakaartilaisia, ryntäsivät pojat silmittömään pakoon. Poikien reagoiminen kuvastaa yleistä pelokasta suhtautumista punakaartilaisiin. Heitä pidettiin joko rosvoina tai murhainjina. Molempiin luuloihin löytyi perusteita. Jos hyväkuntoisia miehiä tavattiin kotoaan, vaadittiin heitä liittymään punaisten riveihin. Poikkiteloin asettuminen oli vaarallista. Kun tieto aseineen varustettujen partioiden

Klaukkalan

käynneistä taloissa levisi kylään eivät isännät, jotka eivät yleensä halunneet punasiiniin liittyä, uskaltaneet enää olla kotona vaan katosivat kuka minnekin. Minun iso-isäni piiloutui yhdessä 12-vuotiaan Viljo-poikansa kanssa niitylle, suuren risukasan alle. Niittyä juuri raivattiin ja suuria risukasoja oli paljon. Isoisäni veli Evert Rosenström löysi piilopaikan kilometrien päästä, Palojoen puolelta, Haaviston ladosta. Erään talon isäntä nukkui ensin sängyssään pistooli tyynyn alla mutta piiloutui sitten riihen vintille.

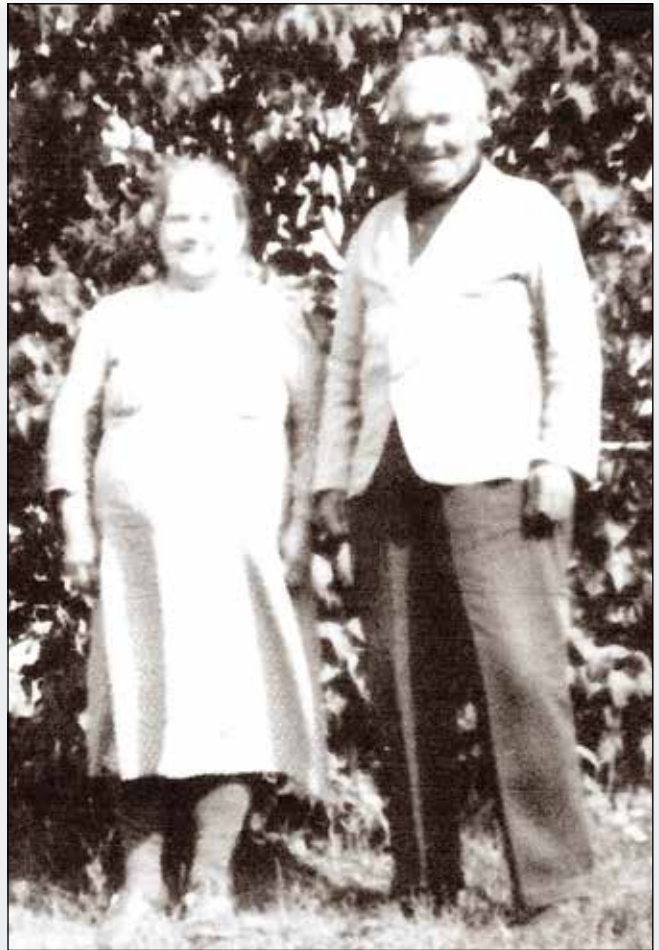
Tieto muissa kylissä tapahtuneista murhista kantautui varmasti myös Metsäkylään asti ja viimeistään silloin kun Klaukkalassa Ollin isäntä ja Raalassa Raalan kartanon omistajan veli ja hänen sukulaispoikansa ammuttiin tuli kaikille selväksi, että nyt oli tosi kyseessä ja jokaisen oli valittava puolensa.

Palojoella järjestys oli kovempi

Metsäkylässä punaisten toiminta ei kuitenkaan ollut ollenkaan niin järjestäytyntä kuin naapurikylässä Palojoella. Martti Saari kertoo Palojoen kyläkirjassa kuinka syyskesällä 1917 Palojoen työväentalolle oli kutsuttu kaikki kylän isännät ja heille kerrottiin mitä punakaartin kokouksessa oli heidän osaltaan päätetty. Punakaarti tulisi keräämään taloista elintarvikkeita, viljaa ja karjaa tarpeen mukaan. Kaikkia kylään johtavia teitä vartioitaisiin eikä kylästä saisi poistua ilman kulkulupaa.

Vallan vaihtumisen jälkeen

Perimätiedon mukaan kaksi metsäkyläläistä miestä oli liittynyt joko vapaaehtoisesti tai vasten tahtoaan punaisten joukkoihin. Kun kansalaissodan jälkeen sitten Perttulan nuorisoseuran talossa, nykyisessä Roinelassa, Kirkkonummelta saapuneen ruotsinkielisen valtuuskunnan johdolla alettiin jakaa tuomioita punakaartiin osallistuneille, olivat myös Metsäkylän edellä mainitut miehet tuomittavien joukossa. Tilanne oli vakava sillä monille syytetyistä annettiin kuolemantuomio. Syytetyjä oli säilyneiden asiakirjojen mukaan puolustamassa myös kaksi metsäkyläläistä isäntää, joista toisen nimi oli Kustaa Aadolf Wahlberg, Mäkelän isäntä ja toisen nimi

Matilda ja Fredrik Rosenström olivat Anttilan emäntänä ja isäntänä vv. 1916-1945. Kuva 1950-luvun alkupuolelta.

Fredrik Rosenström, isoisäni, Anttilan isäntä. Syytetyt Metsäkylän miehet, Teodor Lehti ja Kalle Järvinen säästyivät kuolemantuomiolta mutta vankileirille molemmat tuomittiin, Teodor Lehti Suomenlinnaan ja Kalle Järvinen Hennalan vankileirille Lahden lähelle. Olot olivat vankileireillä elintarvikepulastakin joutuun surkeat. Vangit joutuivat syömään mitä syömis-kelpoista suinkin käsiinsä saivat, kasvien osia ja juuriakin. Siinä meni vatsa piloille lopun elämän ajaksi. Perimätiedon mukaan eräs vankileiriltä Metsäkylään palanut, entinen Forsmann - niminen vanki, kuoli heti kotiin päästyään syötyään kananmunia.

Kun Virpi Patanen haastatteli kyläkirjaa varten Kalle Järvisen poikaa, Valde Järvistä (91 v), tämä kertoi kuinka vartija oli tullut väliin kun äiti yritti viedä ruokaa isälle Hennalan vankileirille. Vartija löi isää ja olisi ehkä ampunut ellei äiti olisi hypännyt väliin ja huutanut: "Ammu vaan mutta kotona on seitsemän suuta ruokittavana".

Matti Aaltio

Perttula koetti vakauttaa rauhaa vielä joulukuussa 1917

Itsenäisen Suomen historia alkoi vaikeissa oloissa, jotka johtivat sisällissodan puhkeamiseen. Eduskunta oli antanut itsenäisyysjulistuksen 6. joulukuuta 1917, mutta jo 27. tammikuuta 1918 Suomen punainen kaarti antoi liikekannallepanokäskyn. Euroopassa käytiin vielä suursotaa, Venäjällä oli tapahtunut vallankumous ja vasta itsenäisyyttä hapuilevassa Suomessa oli kansa jakautunut, maa köyhtynyt, talous lamassa ja poliittisesti kaikki kovin epävakaa tolalla. Sota kirjaimellisesti oli ovella.

Kaiken tämän keskellä koetettiin Perttulassa vielä viimeiseen saakka sopimuksilla ja yhteistyöllä säilyttää vakautta ja rauhallista rinnakkaiseloä talollisten ja työväestön kesken. Tapolan arkistoista on löytynyt tästä kertova alkuperäinen asiakirja otsikkomerkinällä: ”Pöytäkirja tehty Uotilan koulupiirin yleisessä työttömyyskokouksessa Rientolassa 18. pn. joulukuuta 1917”.

Kokouksen oli kutsunut koolle Oskar Saxelin. Puheenjohtajaksi valittiin Kalle Aaltonen, sihteeriksi Lauri Airikkala ja pöytäkirjantarkastajiksi Juho Halme sekä Erkki Viitanen.

Kokouksen tavoitteena oli löytää keinoja vastata niihin haasteisiin, joiden keskellä elettiin niin sen hetkisen työllisyystilanteen kuin ruokahuollonkin suhteen.

”Kokouksen avasi maanviljelijä K. Leino samalla edustaen keskustelua maanviljelijäin suhtautumisesta nykyiseen tilanteeseen. Alustuksessaan puhuja teki hyvin laajaperäisesti selkoa nykyisestä tilanteesta verraten mm. hätäaputyön ja maanviljelystyön hyötyä toisiinsa. Tärkeänä seikkana teroitti hän, että tämän talven aikana olisi syy ryhtyä entistä suurempiin ja seikkaperäisempiin maanviljelystoimiin, jotta saataisiin maasta mahdollisimman hyvä tuotanto. Mainiten soitten saveemisen, entistä suuremman mudan ajon pelloille, latojen teon, sota-ajalla kuluneen kaluston uusimisen ym, ym.”

Pöytäkirjan mukaan alustusta seurasi vilkas keskustelu, jossa työttömyyden hoidolla oli merkittävä rooli. Työttömiä haluttiin saada maanviljelystöihin. Samalla tietenkin haluttiin kohentaa ruokahuoltoa.

”Puhuttiin tilastojen keräämisestä työttömistä.” Selvisi, että halukkuutta ja kiinnostusta oli jo työväestön piirissä ilmenyt tällaisia hätäaputoita kohtaan.

”Kokous, joka yksimielisesti yhtyi alustajaan, teki päätöksen, että työttömiä olisi taloihin sijoitettava niin paljon kuin mahdollista. Luettiin tilasto hätäaputoihin ilmoittautuneista ja sa-

malla päätettiin luetella talo talolta ja järjestää niille vakinaiset miehet ja mahdollisesti tarvittavat ylimääräisetkin kuten seuraa:

Perttulassa:

Puolmatka: 4 vakinaista miestä sekä ylimääräiset:

Jussi Vento, Roopert Salminen, August Vesti.

Ali-Mikkola: 2 vakituista, 1 ylimääräinen: Arttu Loutaja.

Tapola: 5 vakinaista, 2 ylimääräistä vielä.

Jussila: 8 vakinaista, 4 ylimääräistä on 1 vielä.

Perttula: 6 vakinaista, 5 ylimääräistä vielä.

Lusenius: 6 vakinaista.

Yli-Mikkola: 3 vakinaista, 1 ylimääräinen vielä.

Yli-Pitkälä: 3 ylimääräistä, 1 ylimääräinen vielä.

Ali-Pitkälä: miehiä tarpeeksi.

Ruusanberk: 4 vakinaista.

Uotilassa:

Airikkala: 3 vakinaista, 2 ylimääräistä: Väre ja Trooge.

Seppälä: 3 vakinaista, 1 ylimääräinen toivottaisi.

Penttilä: 4 vakinaista, 4 ylimääräistä: Dunderfelt,

Puukko, Oksanen ja Johansson.

Yli-Olla: 3 vakinaista, 1 ylimääräinen vielä.

Pentti: 3 vakinaista.

Palsi 2 vakinaista, 1 ylimääräinen vielä.

Nummela jätettiin sillensä.

Puokka: 5 vakinaista.

Tännekin tuli toivomus saada sijoitetuksi vielä 6 miestä.”

Näin päätettiin työllistää ainakin 94 miestä. Asiaa valittiin viemään eteenpäin komitea, johon valittiin Hugo Nyholm, Juho Halme ja Kustaa Leino.

”Palkkakysymyksestä oltiin sitä mieltä, että palkat on pidettävä elintarpeitten hinnannousun ja kunnan hätäaputoiden tasalla.”

Erityistä huomiota kokouksessa aiheutti Numlahden kartano, jonka osuus vaikeaan työttömyystilanteeseen oli merkittävä. Edellä kerrottu komitea nimettiin oikeastaan nimenomaan edustajistoksi neuvotteluissa kartanon suuntaan.

”Työttömien järjestely Numlahden kartanoon otettiin erityisen keskustelun ja kiistelyn alaiseksi. Huomautuksia, että kartanosta oli erotettu miehiä jouduttuaan työn johtajien kanssa epäsopuun. Yleiseksi mielipiteeksi tuli, että paikkakunnalla vallitsevan suuren työttömyystilanteen pahimpia edistäjiä on ollut kar-

Numlahden kartano.

tanon lopetetut rakennus- ja uudistustyöt. Toivomukseksi kuitenkin tuli, että kartanoon pitäisi saada 25 miestä kuitenkin sijoituneeksi. Asian toteuttamiseksi päätettiin lähettää kolmemiehinen komitea tätä asiaa herra Rottermannille esittämään joko sitten kirjallisesti tai suullisesti.”

Kuten tässä teoksessa Numlahden kartanon historiaa käsittelevä osuus kertoo, Tallinnassa asuva konsuli Christian Rotermann oli ilmeisesti enemmän liikemies kuin varsinainen kartanotalouden harjoittaja. Hän todella kävi loppuvuodesta 1917 Suomessa, mutta myi kartanonsa nimellisesti jo tammikuussa 1918. Tätä kirjoitettaessa ei ole tiedossa, johtivatko keskustelut hänen kanssaan mihinkään – tai saatiinko keskusteluyhteyttä ylipääntensä aikaiseksi.

Rientolan kokouksessa koetettiin löytää ratkaisu myös elintarvikejakelua koskevassa kysymyksessä, maidon jakelussa kuluttajille. Kokouksessa on oma § nimellä ”Maitokysymys”.

Tästä käytettiin useita puheenvuoroja. Edes maaseudulla maidon saanti ja jakelu poikkeusaikoina ei ole ollut mikään itsestäänselvyys.

”Sanottiin olevan suuren haitan kuluttajille siinäkin, kun täytyy kannu kädessä juosta pitkin kylää. Että tämä kysymys voitaisiin tarkoitustaan vastaavalla tavalla järjestää, pitää saada edes vakituiset maitopaikat, mistä maitoa saisi. Päätettiin kerätä tilasto maidon kuluttajista, joten sitten tuottajat voisivat paremmin kuljetuksen järjestää. Tilaston kerääjiksi valittiin Kalle Aalto

ja Evert Mikkola. Tilasto olisi annettava maidon tuottajille, joiden taas olisi suhtauduttava hyvin maidon jakoon nähden. Keskusteltiin maidon jaosta henkilökohtaisesti. Esitettiin kahta litraa noutomiestä kohti. Toiset yhtä. Perheellistä kohti ½ ja 1 ltr riippuen perheluvusta. Kysymys kuitenkin jäi avoimeksi.”

Rientolan kokous 18. joulukuuta 1917 lienee ollut viimeisiä vakavia neuvotteluja, joilla kansalaiset koettivat erilaisista yhteiskunnallisista asemistaan ja katsomuksistaan huolimatta rakentaa sopimuksen varaan rakentuvaa yhteiseloä ennen vuoden 1918 sodan. Se on saattanut olla jopa viimeinen laatuaan.

Vaikka vuodenvaihde toi itsenäisyyden lisäksi mukanaan kansakuntamme suurimman katastrofin, voidaan Kuhajärven rantamilla asuneista nurmijärveläisistä olla varauksettoman ylpeitä. Vaikeassa tilanteessa siihen koetettiin sitkeästi löytämään ratkaisuja. Jonkinlaista miellelyhtymää nykyaikaankin on löydettävissä: suurimman työväkeä irtisanoneen yksikön omistaja toimi ulkomailta käsin eikä kovinkaan merkittävää yhteisöllisyyden tunnetta ollut löydettävissä. Se voimavara oli niillä, jotka kylissä itse asuivat ja siellä työnsä ja elantonsa tekivät.

Rientolan kokouspöytäkirjaa ei tiettävästi ole Nurmijärven historiassa esitelty aikaisemmin. Asiakirja julkaistiin vasta 2016 julkaistussa kirjassa ”Kuhajärven rantamilla” – ISBN 978-952-5435-34-4..

Jaakko Ojanne

Numo 35 - Carpe diem

Onnelliset numolaiset vihdoin Monikkosalin vihkiäisjuhlassa lokakuussa 2017, Laulujoutsenet -kuoro sekä Numo Sinfonietta kapellimestarina Urpo Rauhala.

Musiikki yhdistää. On tärkeää, että kokemuksemme ja erilaiset vahvuutemme luovat yhdessä jotakin uutta. Ympäristömme muuttuu, ja me sen mukana, - samoin kuin ilmastokin. On aiheellisesti selvitelty, mikä on ihmisen aiheuttamaa, mikä muiden luonnonlakien mukaisista. Selvältä kuitenkin näyttää, että muutos on pysyvää. Myös digi- ja verkkoympäristöt muuttavat nyt vauhdilla kasvavaa ihmiskuntaa.

Vaelsin kansallispuistossa kartta kädessä kierrellen pienten lampien lomassa. Ihmettelin maastoa ja kasvistoa: kaikki alkoi muistuttaa oudosti samalta kuin hetkeä aiemmin ja sama tunne toistui pari kertaa. Kartan mukaan olisi pitänyt edetä suoraan, mutta olin kiertänyt ympyrää. Laskeuduin läheisen lammen rantaan katselemaan maisemaa ja maanmerkkejä. Vastarannalla näkyi laavu sekä puron ylittävä silta ja kartan suunnat paljastuivat. Pienet lammet muistuttivat toisiaan ja olin kierrellyt vapaasti kartan ulkopuolelle.

Taiteiden opetuksessa digiympäristöjen suomat mahdollisuudet ovat huikeat. Mutta so-kaiseeko, - tai kuurouttaako äänen ja vauhdin hurma meidät ja korvataanko koskettavuus nopeudella? Musiikkia on kautta aikain opetettu vuorovaikutteisesti. Omaehtoisten mielenkiintojen herääminen nettimateriaalien, youtube-videoiden tai -nuotistojen avulla on hieno avaruus, mutta kohtaamista, yhdessä musisoinnin henkilökohtaisuutta

Laulujoutsenet -kuoro kuoronjohtajansa Annele Westerlundin johdolla Viroa valloittamassa kesällä 2018.

sillä ei korvata. Aivan kuten luonnossa vaeltaessa, myös musiikissa suunnitelman ja eksymysten, virheidenkin, vuorovaikutuksena syntyy aito elämys.

Minne menet Nurmijärven musiikkiopisto?

Nurmijärven musiikkiopisto on palvellut kuntalaisia 35 vuotta. Viimeksi eletty vuosikymmen on ollut taidelaitoksen historian rajuin, jonka jälkeen elämme nyt kokonaan muuttuneessa ja edelleen kehittyvässä taideorganisaatiossa. Olemme saavuttaneet monia utopistisia päämääriä ja oppineet prosesseista. Innostuksen ja ihastelun oheen ovat kasvaneet uusien tarpeiden haasteet.

Opiston toiminta sekä opetus on noudatellut opetussuunnitelmia, jotka päivitettiin kuluneena vuonna. Muutoskausi on tuottanut lyhyessä ajassa paljon uutta ratkaisutavaa. Uudet tilat ja lukujärjestykset, yhteistyö ja opettajapolven vaihdos herättelevät ideoita. Omintakeisuuden sekä epävarmuudenkin mieltäminen osaksi taideopetuksen kehitystä on välttämätöntä.

Edessä aukeavat soittokaudet ovat opetuksen, talouden sekä muutosten vakauttamisen aikaa. Opetuksen sisäl-

töön vaikuttavat merkittävästi oppilaat, perheet ja opettajat, joiden mahdollisuudet tarttua uusiin ideoihin ovat entistä paremmat. Oppimisympäristön fyysiset sekä sisällön muutokset haastavat löytämiseen ja toteuttamiseen, joihin myös opiston ja kunnan kasvu sekä talousennusteet kannustavat.

Taiteen perusopetuksessa eri taidealojen oppimisympäristöt vaihtelevat. Musiikin perusopetuksen yhdeksi painopisteeksi ovat nousseet Nurmijärvellä viimeisten vuosikymmenten aikana yhdessä soittaminen, kaverimusiikki sekä yhteiset produktiot. Muiden taidealojen opetuksen perustuessa jo paljolti periodityöskentelyyn on yhteislukujärjestysten vaihtelevuus tullut osaksi musiikkiopistonkin toimintaa.

Viime vuosikymmeninä Nurmijärven musiikkiopiston ja tanssiopiston yhteiset suurprojektit ovat tuoneet niin oppilaat, opettajat kuin perheetkin yhteen. Kokoillan baleteista, Pähkinänsärkijä vuosina 2002 ja 2004 yhteensä 16 esitystä, Ali Baba ja neljäkymmentä rosvoa 2008 7 esitystä sekä Nuori Sibelius! juhluvuonna 2015 yhteensä 7 esitystä kertyi kaikkiaan yli 30 esitystä ja yleisöä runsaat 20 000 katsojaa. Projektit ovat uudistaneet lasten ja nuorten,

perheiden sekä koko kunnan taideperinteitä, vaikuttaneet opetukseen sekä kunnan imagoon.

Tavoitteellisen toiminnan vaikutus on kasvanut huomattavaksi. Keskusteluissa on väläytelty myös taideopistojen taannoinen neliapila-idea, jota kehiteltiin opistojen piirissä 1990-luvulla. Tanssiopiston toiminta liitettiin musiikkiopiston osastoksi haettaessa tanssinopetukselle valti-onosuutta. Sen saamiseksi tarvittiin lopulta kuitenkin itsenäinen, hyvin organisoitu tanssioppilaitos. Valtionavut ovat olleet taiteen perusoppilaitosten toiminnan ehdoton kivi-jalka.

Oppilaitosten organisaatiomuotoja tärkeämpää on ollut kattavan rahoituksen tuomat mahdollisuudet Nurmijärvellä. Opistot ovat pitkän kehittämissprosessin ansiosta siirtyneet nyt yhteisiin tiloihin ja sukupolvien vaihdos luo uusia näkymiä. Oppilaitosten kasvu edellyttää tulevaisuudessaakin valtionrahoitusten huolehtimisesta kuntaan. Nii-

den avulla kyvykkäät ja pätevät taidepedagogit saadaan kiinnostumaan ja tulemaan Nurmijärvelle.

Taideoppilaitosten perustehtävä on tuottaa luotettavaa ja kattavaa palvelua. Vaikka yritteliäisyys kuuluu luonnollisena osana alueiden kasvuun, eivät bisneskoulut, kuinka vireiltä näyttävätkin, pysty tuomaan kuntaan julkisrahoitusta. Nurmijärvellä on edelleen loistavat mahdollisuudet eri taidealojen, erityisesti teatterin (Teatteri Pikku-Kivi) sekä kuvataiteiden perusopetuksen valtionosuuksien hakemiselle. Ammattitaitoisella ohjauksella tuetaan lasten ja nuorten kasvua taideharrastusten kautta elämän haasteiden voittajiksi, - myös syrjäytymisen ehkäisijöiksi. Sukupolvien vaihtuessa vuorovaikutus ja yhdessä tekeminen vievät eteenpäin.

Urpo Rauhala

Nurmijärven musiikkiopiston rehtori

Sinfonietta harjoituksissa Numon Maestoso-salissa elokuussa 2018 uuden kapellimestarinsa Jukka Rantamäen johdolla.

Perttulan ja Uotilan Suojeluskunta

Saksalaiset sotilaat tulivat Nurmijärvelle ja Perttulaan lauantapäivänä, huhtikuun 20. päivä. Kuukauden alussa Kansanvaltuuskunta oli jo siirtynyt Viipuriin, jatkaakseen sieltä aikanaan Venäjän puolelle. Punaiset olivat kärsineet tappion.

Sekavissa ja suorastaan kaaosmaisissa oloissa koettivat punakaartilaiset vielä pakottaa miehiä joukkoihinsa. Joissakin tapauksissa paikkakunnan omat punaiset kieltäytyivät tällaista pakkotointa suorittamasta ja vaaran uhkaamat miehet olivat mieluummin pyrkineet pakenemaan metsiin. Oman pitäjän punakaartilaiset olivat joissakin tapauksissa suorastaan varoitaneet liittymästä joukkoihinsa. Todennäköisesti myös puhekeskukset soittivat hälytyspuheluita niihin taloihin, joihin keskuskeskukset tiesivät punakaartilaisten olevan tulossa.

Saksalaisten eteneminen oli suhteellisen helppoa ja vastarinta vähäistä. Tappiotkin olivat vähäisiä, kaksi kaatunutta miestä ja yksi haavoittunut. Holmassa saivat surmansa saksalaiset jääkäri **Gustav Heinrich Zapf** ja oberjäger **Emil Wilhelm Thiele**. Zapf kuoli pian ja haudattiin kenttähautaan, Thiele haavoittui päähän ja kuoli sotilassairaalaan viettäessään.

Kirkonkylällä esitettiin kuitenkin vielä suorastaan seikkailunomainen episodi juuri hetkeä ennen saksalaisjoukkojen saapumista.

Punakaarti oli pistimillä uhaten pakottanut riveihinsä yhdeksän pitäjän nuorta miestä. He olivat **Arvi, Otto ja Eino Löfgrén, Pauli Salmi, Vilho, Eero ja Jussi Rantanen, Otto Lindfors ja Hannes Forssell**.

Sopivan tilaisuuden tullen he onnistuivat pujahtamaan metsän suojiin, mistä he ryhtyivät ampumaan punakaartilaisia. Jaksottaen tulituksensa he saivat aikaan vaikutelman konetuliaseesta, mikä sai punakaartilaiset nopeasti pakenemaan. Tämä onnistunut operaatio oli siinä suhteessa erityisen arvokas, että punaiset olivat uhanneet polttaa Kirkonkylän vetäytyessään. Toimi olisi saattanut vaatia myös henkilöuhreja.

Tästä yhdeksän neuvokkaan nuorukaisen ryhmästä Nurmijärven suojeluskunta sai sittemmin oivallisen kivijalan itselleen.

Perttulan ja Uotilan Suojeluskunta lienee toiminut yhtä aktiivisesti kuin muutkin pitäjän suojeluskuntaosastot. Suojeluskunta toimi nuorelle polvelle valmentajana armeijaa varten ja armeijan käyneille jatkuvana kertauksena saaduissa opeissa.

Arkistoista on löytynyt Perttulan ja Uotilan Suojeluskunnan palvelupäivä- ja päivärahakirjanpitoa päivämäärältä huhtikuun 21. päivästä toukokuun 1. päivään ja edelleen toukokuun 15. päivään 1918. Palveluspäiviä on kirjattu kahden ja kymmenen väliltä, useimmiten kymmenen palveluspäivää ti-

Saksalaisen jääkäri Gustav Zapfin hauta Nurmijärven kirkkomaalla.

laston ajalta. Miehet ovat todennäköisesti olleet sangen nuoria, sillä vain neljän kohdalle on merkitty vaimo ja lapsia. Joukossa on kolme pienempääkin palkkiosummaa, mikä kertoo poikaosastoon kuulumisesta. Tavallinen kymmenen palveluspäivän palkkio oli 10 markkaa päivää kohden eli 100 markkaa, mutta perheellisillä päiväpalkka oli 15 markkaa ja tilityskauden palkkio siis 150 markkaa miestä kohden. ”Keittiönaisia” on listassa kolme: Jenny Forssteen, **Helmi Reuna** ja **Irene Tapola**. Kyseessä olivat lotat, jotka olivat tärkeä osa suojeluskuntalaisten toimintaa.

Suojeluskuntatoiminta oli Nurmijärvellä hyvin aktiivista heti vuodesta 1918 keväästä alkaen. Listalla on mainittujen naisten lisäksi yhteensä 22 nimeä. He ovat:

Vihtori Andersson, August Andman, Otto Forsseen, August Helin, Karl Helin, Björn Juselius, Pauli Järvinen, Urho Jussila, Aksel Kilpi, Jalmari Kuusi, Karl Lindfors, Lauri Lindfors, August Lusenius, Viljo Lusenius, Fredrik Marjaniemi, Oskari Mikkola, Oiva Penttilä, August Perttula, Karl Perttula, Ebenhard Puukko, Toivo Tuomi ja Teudor Wäre.

Perheellisiä olivat listan mukaan Aksel Kilpi, August Lusenius, Fredrik Marjaniemi, Ebenhard Puukko ja Teudor Wäre.

On huomattava, että kyseinen nimilista käsittää ainoastaan alueen suojeluskunnan alkuvaiheen. Arkistot ja nimitiedot ovat hajallaan, osin puutteellisia. Sodan jälkeen paljon kirjanpitoa myös tarkoituksella hävitettiin. Nämä tiedot perustuvat Tapolan talon omiin arkistoihin ja tallessa säilyneisiin asiakirjoihin.

Jaakko Ojanne – kirjasta ”Kuhajärven rantamalla” - 2016

Siviili-ilmailu Nurmijärvellä

Ilmailuharrastus leviää Palojoella

Lentäminen kiehtoo ihmisiä, toisia enemmän toisia vähemmän. Erityisesti lentäminen on kiehtonut Palojoen kylän miesväkeä. Ilkka Törmän (Saari) mukaan ensimmäisenä palojokelaisista lähti lentämisen unelmaansa toteuttamaan Eero Salminen, joka 1952 ilmoittautui Järvenpään ilmailukerhon järjestämälle purjelentokurssille. Opetus annettiin Hyvinkään lentokentällä. Lentolupakirjaan tarvittavat yksinlennot Eero sai suoritettua 1954 ja sai silloin purjelento- lupakirjansa. 1957 Eero sai ensimmäisenä palojokelaisena vaativan Hopea-C-merkin. Merkin saadakseen oli lennettävä 50 kilometrin matkalento, noustava 1000 metriä vinssin irroituskorkeudesta ylöspäin ja mikä vaikeinta, oli lennettävä yhtäjaksoisesti viisi tuntia ja laskeuduttava sen jälkeen konetta rikkomatta.

1963 Martti Saari kyseli Eero Salmiselta pääsystä purjelentokurssille. Sovittiin tapaamisesta Hyvinkään lentokentällä ja saman tien Martti pääsi jo ensilennolleen K7-purjelentokoneella. ”Kyllä oli hirveää” kuvaili Martti kokeustaan. ”Ensin kone hinattiin jyrkässä kulmassa taivaalle ja kun kone sitten lensi vapaana, kuului pelkkää suhinaa”.

Seuraavalla viikolla Martti puhui ajatuksistaan ja kokeemuksestaan Kalervo ja Kari Leinolle. Pojat halusivat tulla katsomaan touhua ja päättivät lähteä mukaan kurssille. Kurssin jälkeen kaikki kolme lensivät harjoituskoneella tarvittavat yksinlennot ja saivat niiden jälkeen purjelentolupakirjansa.

Keväällä 1964 Martti tapasi Kirkonkylän autoaseman kahvilassa Tarmo Suonojan ja kertoi tällekin harrastuksestaan. Tarmokin innostui asiasta ja vielä kesän 1964 aikana hänkin sain oman purjelentolupakirjansa.

Martti Saari epäonnistuneen laskeutumisen jälkeen kotipellollaan. Sekä Martti itse että kyydissä olleet Mirja Toikka ja Vesa Hietakymi eivät loukkaantuneet.

Savikon pienlentokonehalli ja tilanpuutteen takia hallin ulkopuolelle jäänyt Ikarus 42 - merkinen ultrakevyt lentokone.

Omia lentokoneita hankitaan

Vuonna 1969 Eero Salminen oli liittynyt kolmen miehen porukkaan, joka osti moottorilla varustetun Tuuliaipurjelentokoneen. Oikeastaan se oli moottorilentokone. Kun moottorin sammutti taivaalla piti noston olla todella hyvä, jos sillä halusi lentää purjelentokoneena. Jos halusi saada moottorin jälleen käyntiin oli lähdettävä syöksyyn. Tuuliaa sai lentää purjelentäjän lupakirjalla vain jos oli suorittanut koneen tyyppilennot hyväksytysti. Tuulia oli täysin taitolentokelpoinen.

Syksyllä 1972 oli Palojoen koululla järjestetyssä tapahtumassa yhtenä ohjelmanumerona Martti Saaren taitolentoesitys. Esityksensä päätteeksi Martti laskeutui läheiselle Husarin pellolle. Näin kyläläiset pääsivät tutustumaan läheltä koneeseen.

Palojokelaisten into lentoharrastukseen oli kova ja kun Hyvinkäällä ei ollut yhtään harjoituskonetta päättivät palojokelaiset ostaa oman harjoituskoneen K 8B (OH-RTV). Koneella lennettiin kaksi vuotta ilman ainuttakaan haaveria.

Myös Martti Saari osti oman kaksipaikkaisen Piper Cup koneen jäänteet. Kone oli aikoinaan tullut 1945 Belgiaan tykistön tulenjohtokoneeksi. Hän peruskorjasi sitä kolme vuotta, rakensi koneelleen tallin kotitalalleen ja lensi omilta pelloiltaan.

Lentotunteja ei Martin koneelle kovin paljon kertynyt ja kun Pertti Elg ja Jarmo Hakala olivat kiinnostuneita koneen osakkuudesta oli kone muutaman vuoden yhteisomistuksessa. Se peruskorjattiin Jarmo Hakalan toimesta uudelleen ja maalattiin uuteen väriytykseen.

Laskeutuminen epäonnistuu, kone karkaa

Talvisin Martin kone varustettiin suksilla ja kerran laskeutuminen, paksusta pehmeästä lumesta johtuen epäonnistui. Koneen pyrstö nousi ja kone meni ympäri mutta niin koneen lentäjä kuin matkustajatkin, Mirja ja Vesa Hietakymi, selvisivät haaverista säikähdyksellä vaikka bensaa tippui tankista ja kone höyrysi. Martti muisteli jälkeensä: *tuntui ikuisuudelta saada ovi auki ja päästä ulos.* Toisenkin haaveri Martille koneen kanssa sattui. Erään kerran yöllä oli pakastanut ja koneen muovipohjaiset suksit olivat jäätyneet kiinni maahan. Martti kertoo: *Laitoin moottorin käymään ja annoin vähän kaasua. Yhtäkkiä kone lähtikin liikkelle, en ehtinyt hypätä ohjaamoon mutta sain korkeusvakauttimen vaijerista kiinni. Sitten mentiin pitkin lumihankea kunnes sain ohjattua koneen tien yli. Ajattelin, että se pysähtyy hiekkaan mutta putosinkin itse kyydistä ja kone jatkoi matkaa kohti puutarhaa. Se meni kahden marjapensaana yli ja pysähtyi vasta vastaan tulleseeseen omenapuuhun.*

Muita harrastajien kokemuksia

Mutta sattui niitä haavereita muillekin harrastajille. Eero Salminen laskeutui kerran sivutulessa ruispellolle ja rukiintähkät kietoutuivat potkurin ympärille. Toisen kerran Eero oli lentämässä Kajaanin ja Lieksan välillä ja päätti vähän oikaista. Sitten hän ihmetteli kun autot alapuolella olivat oliivin värisiä. Hän olikin koukannut vahingossa Venäjän puolelle. Kajaanin kentällä oli poliisiauto vastassa.

EU:n myötä tuli lisää määräyksiä ja myös kustannuksia ja Martti päätti 32 vuoden lentojen jälkeen lopettaa lentämisen.

Lennonharrastajien kerhoja perustetaan

Nurmijärvellä oli perustettu Nurmijärven Ilmailukerho 1970 ja lentämisen teoriakurssi oli kansalaisopisto Jukolassa pidetty heti sen jälkeen Nurmijärvellä. Kerho osti pian myös koneen, melkein uuden, vähän esittelylentoja lentäneen Piper Cherokeeen, OH-PCO:n. Tällä koneella lennettiin energiakriisiin eli vuoden 1974 syksyyn asti.

1980 perustettiin Nurmijärvellä lennonharrastajien kerho Jukolan Pilotit. Kerho toimii Hyvinkään lentokentällä. Kerhossa on nykyisin jo yli 250 jäsentä. Kerho sanoo kotisivuillaan tarjoavansa jäsenilleen mahdollisuuden harrastaa ilmailua monipuolisesti ja kohtuullisin kustannuksin hyväkuntoisilla moottorilentokoneilla. Kerholla on tällä hetkellä neljä Cessna-merkkistä lentokonetta. Koneet sijaitsevat Hyvinkään lentokentällä omassa lentokonehallissa. Kerholla on kentällä myös oma ”kuppila”, jossa iltaisin ja viikonloppuisin jäsenet (ja muutkin ilmailijat) tapaavat toisiaan. Nurmijärveläisiä ilmailun harrastajia on Jukolan Piloteissa parisenkymmentä

2006 perustivat nurmijärveläiset ilmailunharrastajat oman kerhonsa, Nurmijärven Ilmailijat, jossa on nykyisin 22 jäsentä.

Koulutusta kansalaisopistossa

Entisellä Nurmijärven kansalaisopisto Jukolalla eli nykyisellä Nurmijärven Opistolla on ollut merkittävä rooli siviili-ilmailuharrastuksen lisääntymisessä Nurmijärvellä. Heti Nurmijärven ilmailukerhon perustamisen jälkeen 1970, pidettiin opistossa lentämisen teoriakurssi ja

syyslukukaudella 1983 saatiin opistossa käyntiin lentämisen teoriakurssit. Kurssin aloitti noin 50 oppilasta aiheuttaen heti paineita myös lentämisen ja koneiden käytön puolelle. 1985-86 pidetyn teoriakurssin oppilaiden lentämisen takia vuokrattiin myös Cessna 150 H, OH-CCK, jolla lennettiin paljon, noin 500 tuntia.

Nurmijärveläisten siviili-ilmailuharrastus nyt

Nurmijärven Ilmailijoiden toiminta on keskittynyt pitkälti Uudenkylän Savikkoon, jossa on pienkoneiden lentokenttä: 440 m pitkä ja 27 metriä leveä kiitorata ja lentokonehalli, jossa tällä hetkellä on kahdeksan yksityisomistuksessa olevaa pienkonetta ja lisäksi lennokkeja. Halli on jäämässä liian pieneksi ja toinenkin halli rakennettaisiin mutta kunta ei toistaiseksi ole myöntänyt rakennuslupaa. Kerhon varsinainen puuhamies on Jarmo Hakala, joka on ollut avainhenkilö sekä kentän että hallin rakentamisessa. 2007 Jarmo sai valmiiksi 11 vuotta kestäneen oman koneen rakentamisprojektinsa ja sai seuraavana vuonna Varttimarkaksi nimeytystä koneestaan Suomen ilmailuliiton myöntämän vuoden rakentaja tittelin. 2009 hänelle myönnettiin kansainvälisen harrasteilmailujärjestön FAI:n erittäin arvostettu Henri Mignet Diplomi innovatiivisista ratkaisuksista suunnittelemaan ja rakentamassaan experimental lentokoneessa.

Vaikka Savikon pienkonekenttä sijaitsee moottoritien melualueella ja vaikka pienkoneliikenne on erittäin vähäistä, noin 200 lentoa vuodessa ja lähimmät talot ovat satojen merien päässä, on kentän aiheuttamasta häiriöstä ympäristölle valitettu ja asia on nyt oikeuskäsittelyssä. Ulkopuoliselle kävijälle niin kenttä kuin hallikin koneineen esittäytyy kohteena, joka tarjoaa lentämisen harrastajille rauhallisen ja toimivan, suorastaan ihanteellisen miljöö.

Matti Aaltio

Uudenkylän Savikon pienkonelentokenttä, taustalla Helsinki - Hämeenlinna moottoritie, vasemmalla kiitorata, keskellä toisen hallin toistaiseksi tyhjä rakennuspaikka, oikealla pieneksi jäänyt ensimmäinen halli.

Jarmo Hakala ja "Varttimarkaksi" nimetty itse tehty ultrakevytlentokone, jonka kehittäminen ja rakentaminen kesti 11 vuotta ja josta Jarmo sai Suomen ilmailuliiton myöntämän vuoden rakentaja tittelin.

2018 –Vapaussodan ja Suomen Puolustusvoimien juhlavuosi sotilasperinteessä Nurmijärvellä

Sotilasperinnenäyttelyistä Nurmijärvellä

Olen rakentanut sotilas- ja poliisiperinnenäyttelyitä pienimuotoisen tutkimustyöni ohella ja eniten kotikunnassani Nurmijärvellä, jo 27 peräkkäisen vuoden ajan. Aiheina on käsitelty asehistoriaa, sotiemme historiaa, vapaaehtoisen maanpuolustuksen historiaa, lippu- ja vaakuna-aiheen heraldista historiaa, poliisihistoriaa, sotilasvirkapukujemme kehitystä sekä inhimillisiä sotilastarinoita. Poikkeuksena omasta lähihistoriastamme voidaan mainita mm Japani sodassa - näyttely missä esillä oli oloissamme suurin ja ainutlaatuinen Japanin miekkojen näyttely. Alustajina näissä tapahtumissa ovat olleet alan asiantuntijat ja avajajana joissakin puolustusministerimme fil. tri Jussi Niinistö. Näyttelyt ovat olleet yleisesti avoimia tilaisuuksia, maksuttomia ja esiteltyjä. Vuosien varrella järjestelykoneisto on hioutunut eri toimijoiden hyväksi joukoksi; erityismaininta Nurmijärven Reserviläisveljille ja kuntamme virkamiehille.

Mainittujen Nurmijärven näyttelyiden tarkoituksena on ja on ollut edistää yleistä sotilasperinne- ja historiatietoutta sekä toimia verkostoitumisen välineenä. Henkilökohtaisten kontaktien kautta tapahtuva verkostoituminen on tärkeää maanpuolustuksen sekä sotilasperinteen kentän (asehistorian, sotahistorian, joukko-osastoperinteiden jne harrastajien) eheyttämiseksi ja kokonaisnäkömyksen luomiseksi. Moni on myös kiinnostunut maamme sotaisasta lähihistoriasta oman sukukronikkansa kautta ja tämä kiinnostus on lisääntynyt rajusti, omakohtaisuuden kautta. Tietenkin tällaisten tilaisuuksien järjestäminen on ollut myös itselleni ja työssä mukana olleille objektiivisen itseoppimisen verraton työkalu.

Pienenä oheishyötynä olemme voineet tukea paikallista sotiemme veteraanien huoltotyötä mm veteraanien kotihoidon osalta. Kävijät ovat voineet halutessaan ostaa veteraanien tai sotainvalidiemme tueksi myytäviä esineitä tai tehdä suoraan pieniä lahjoituksia.

Lottapuku ja –tunnus.

Miksi nyt sitten sotilasperinnetyöhön perehtyminen olisi tärkeää juuri nyt?

Juhlavuodet ovat tärkeitä merkkipaaluja silloin kun haluamme hetkeksi pysähtyä ja katsoa taakse palataksemme perusasioihin. Lähihistoriamme tunteminen auttaa ymmärtämään kokonaiskuva ja sen kautta ennakoimaan tulevaa. Historialla on kiusallinen tapa toistaa itseään. Ihmisillä on myös luontainen tapa työntää ikävät asiat sivuun. Toisinaan alamme elää unessa. Kansakuntamme kollektiiv-

Suojeluskunta- ja lottatunnuksia.

vinen uni oli tosiasia vuonna 1939 .Ei nähty uhan merkkejä, synkkiä pilviä kaakonkulmalla.

Tietty objektiivinen ja älyllinen rehellisyys on tavoiteltava asia tilanteessa missä tutkimusmateriaalia eri muodoissaan on runsaasti saatavilla. Historiankirjoitushan on kansakunnan muistiksi todettu.

Tämä kuluva ja kulutettu vuosi 2018 on Vapaussodan ja Suomen Puolustusvoimien juhluvuosi. Mistä Suomi sitten vapautui 1918? Onko termi oikeutettu? Maa vapautui valtiollisten kapinallisten vallasta, aseellisesta terroristista ja lopullisesti myöskin venäläisestä sotaväestä. Vapaussota varmisti suomalaisen kansanvallan. Välttyimme Neuvosto-Suomelta, kommunistisen proletariaatin diktatuurilta ja sen totuudelta. Kommunistijohtaja Yrjö Sirolan sanoin ” Historiankirjoituksessa ei ole tärkeintä totuus, vaan sen kyky edistää vallankumousta. Suomen luokkasodan historiaa voidaan kirjoittaa oikein vain vallankumouksellisen proletariaatin kannalta.” Sodat ovat aina ihmiskunnan suurimpia onnettomuuksia. Punakapina oli suuri poliittinen järjestömyömyys aikana jolloin Suomi oli kenties maailman demokraattisin valtio ja jonka eduskuntaudistus yleisine ja yhtäläisine äänioikeuksineen oli toteutettu jo 1906-1907. Kapinan hintana olivat ihmishenget, mittavat omaisuusvahingot ja kansallinen hajaantuneisuus.

Vapaussodassa syntyi ja hioutui suomalainen sotaväki Suomen Armeijaksi joka joutui turvaamaan Suomen rauhantilaa mikä ei ollut täysin vakaa vielä vuonna 1919; uutta kapinaa ennakoitiin ja Neuvosto-Venäjän hyökkäystä pidettiin todellisena. Sotilastiedustelumme paljasti ko. vuonna useita ase- ja räjähdekätköjä ja punaisten toimintasoluja joita ohjattiin idästä. Pelätty uhka toteutuikin 20 vuotta myöhemmin Neuvostoliiton hyökättyä ilman sodanjulistusta Suomeen. Armeijamme joutui vuoden 1939 sodassa mikä myöhemmin tunnettiin Talvisotana lähes paljain käsin puolustamaan maatamme. Se teki sen kunnialla, eri poliittisen suunnan omaavat sotilaat rinta rinnan samassa poterossa , Talvisodasta Jatkosotaan sekä aina Lapin

Puolustusministeri Jussi Niinistö (vas) tutustumassa näyttelyyn Hannu Lakeen opastamana.

Punakaartilaisten asuja ja aseistusta vuodelta 1918.

Suojeluskunnilla ja Lottajärjestöllä on ollut suuri merkitys Suomen itsenäisyyden puolustamisessa.

sotaan saakka. Uhka yhdisti ja Suomi taisteli saaden sisukkuudestaan mainetta. Ruotsalaiset, mihin itseämme miellämme vertaamme, tietyllä tavalla kadehtivat sotahistoriaamme. Virolaiset taas kadehtivat sodan kautta varmistettua itsenäisyyttämme.

Vapaussota käytiin ja se jätti taisteleviin osapuoliin arvet jotka alkoivat umpeutua Talvisodan taisteluissa yhteistä uhkaa vastaan, näinhän on useasti todettu. Kestävyyden äärrirajoillakin kansakuntamme kesti sodat Vapaussodasta Jatkosotaan, rauhan aika olikin jo henkisesti vaikeampaa. Toisuus väistyi poliittisen välttämättömyyden tieltä.

Aika on kuitenkin nyt jokseenkin toinen. Suomalaisena voi olla ylpeä omista puolustusvoimistamme, yleisestä asevelvollisuudesta sekä suomalaisesta demokratiasta. Suomalaisen sotilasperinteen juuret ovat syvällä omassa maassamme ja asevelvollisuus koskettaa läheisesti monia suomalaisia perheitä. Maanpuolustus on yhteinen asiamme. On viisasta vaalia myös sotiemme historiaa, veteraaniemme perintöä ja esineistöä dokumentoinnin ja tiedon kautta. Näin voimme muistaa tulevia sukupolvia.

Puolustusvoimiemme 100 vuotisjuhlavuotta on muistettu mm Sotamuseon näyttelyssä Suomenlinnassa, Maan-

puolustus kuuluu kaikille –yleisötapahtumalla Senaatin-torilla Helsingissä, valtakunnallisessa paraatissa Seinäjoella sekä lukuisissa tapahtumissa eri puolilla maatamme. Vapaussodan 100-vuotisjuhlallisuuudet ja kesäpäivät vietettiin Helsingissä teemalla Yhdistä-Älä hajoita. Se on hyvin muotoiltu teema joka kannustaa etsimään tietoa sekä objektiivista historianäkäsitystä ja välttämään syyttelyä. Pienen kansakunnan on syytä olla yhtenäinen; ajat ovat nyt ja aina sellaiset.

Nurmijärvellä Käräjäsaliassa 1-2. 12.2018 klo 11.00-18.00 ja klo 10.00-18.00 pidettävä tuleva sotilasperinennyttöymme käsittelee Vapaussota-aihetta Valkoisen Armeijan sotilaspukujen kautta. Esillä on mm. Saksanien Järjestyslipuston 1917 puku, Suomen Tasavallan Vartioston puku, Suojeluskuntapukuja, Valkoisen Armeijan kenttäpukuja ym.henkilöhistorioin. Eli sinänsä ainutlaatuinen kokoelma Suomen Sotaväen pukuja ja esineistöä vuosisadan alusta 30-luvulle. Tilaisuus on kaikille avoin ja maksuton osoitteessa Keskustie 2, Kunnan Käräjäsali.

Tervetuloa toivottaen: Hannu Lakee/työryhmä

Hannu Lakee

Maamme historia on suurelta osaltaan myös sotahistoriaa. Sodat ja niiden seuraukset ovat muokanneet niin kansan luonnetta kuin kehitystä.

Nurmijärvi kunnioittaa historiaansa – muistolaatat kertovat pitäjän menneisyydestä

Nurmijärvi-Seura esitti Suomen 100-vuotiaan itsenäisyyden juhluvuoden kunniaksi 2017 asetettavaksi kolme erilaista muistolaattaa. Aiheina olivat Nurmijärven kirkonkylässä, kirkonmäen kupeessa hautausmaata vastapäätä sijaitseva ”Sovinon puisto”, joka oli aikanaan nimetty ja perustettu kunnanvaltuutettujen ja kirkkovaltuutettujen **Erkki Lehtisen** (vas.) ja **Risto Hallamaan** (sd.) aloitteesta. Kaunis pieni puisto penkkeineen oli toki oivallinen levähdyspaikka, mutta nimi ja nimen alkuperä oli jäänyt ajan oloon pimentoon.

Toinen kohde oli Perttulassa sijainnut osuuskaupan saunan kivijalka Vanhan Perttulantien varressa, seuratalo Rientolan alapuolella olevassa mäessä. Kyseisessä saunarakennuksessa oli aikanaan säilytetty kirkkonummelaisten suojeluskuntalaisten seurantalossa pitämässään pikaoikeudenkäynnissään kuolemaantuomittuja punavankeja, jotka saivat odottaa saunasarjassaan lähelle Ketunnummelle ammuttavaksi.

Vielä aikaisempina vuosikymmeninä Perttulassa pidetyt työväen vappumarssit seisahtuivat kyseiselle paikalle, mut-

ta nyttemmin paikka oli jäänyt unohduksiin. Se on kuitenkin merkittävä historiallinen tapahtumapaikka myös valtakunnallisesti ajatellen, joten Nurmijärvi-Seura halusi nostaa senkin maan juhluvuoden yhteydessä esille.

Kolmas laatala huomioitu oli säveltaiteilija **Bernhar Henrik Crusell**, joka sai musiikin ensioppinsa ja säveltäjänuransa alkutahdit nimenomaan Perttulassa, minne hän perheineen muutti pikkupoikana. Perheen kotitalo oli Perttulan talo. Alun perin aikomuksena oli asettaa laatta nykyisen Perttulan talon tuntumaan, mutta paikaksi tarkentui Rientolan edustalla oleva aukio, sillä alkuperäinen Perttulan talo oli sijainnut juuri tämä alue. Lisäksi laatan näkyvyyskin on tällä tavalla parempi.

Vaikka alkuperäisenä aloitteen tekijänä olikin pitäjän oma seura, oli tarkoituksena koota yhteen laajempaa toimijakuntaa yhteisiin kulttuurihankkeisiin. Niinpä aloitteilla lähestyttiin Nurmijärven kuntaa ja seurakuntaa, Nurmijärven Opistoa ja Nurmijärven Musiikkiopistoa ja Perttulan-Uotilan ky-

100-vuotiaan Suomen itsenäisyysjuhlintaa Perttulan Rientolassa 6.12.2017. Kuvassa Nurmijärvi-Seuran sihteeri Leena Kaarni (vas), Erkki Lehtinen, Armi Backman ja Markku Lindfors, joka toimi aikanaan ”Kuhajärven rantamilla”-kirjan kirjoitustoimikunnan puheenjohtajana.

Sovintopuiston muistolaatan paljastus 6.12.2017.

lÄkirjatoimikuntaa. Jokaisella taholla aloitteisiin suhtauduttiin alusta alkaen innostuksella ja lÄmminhenkisellä kotiseuturakkaudella.

Rehellisesti on todettava, ettÄ itse NurmijÄrvi-Seuran johdokunnassa alun perin oltiin jopa empivällä kannalla sen suhteen, voisiko kokonaista kolme muistolaattahanketta toteutua samanaikaisesti, mutta lopulta pÄÄdyttiin siihen, ettÄ Suomen juhliessa kokonaista vuosisadan kestänyttä itsenäisyyttä voidaan aloitteellisuudessakin olla hiukan suureellisempia. Näin ajattelivat ilmeisesti kaikki muutkin tahot, sillä mainit muistolaatat paljastettiin 6. päivä joulukuuta 2017.

Klaneetti haluaa esitellä näiden kulttuurialoitteiden sisälön kokonaisuudessaan lukijoille. Ne saattavat toimia myös innoittajana ja esimerkkinä erilaisille kansalaisjärjestöille ja yksityisille kansalaisille siitä, miten erilaisia historiallisia henkilöitä, tapahtumia ja asioita voidaan tuoda ikään kuin katutason ja kaikkien nähtäväksi.

Paikallishistoriaa ajatellen on myös tärkeää taltioida ne perusteet, joiden pohjalta erilaisia muistomerkkejä, niin suurempia kuin pienempiä, on aikanaan paikoilleen laadittu ja asetettu. Nekin kertovat omaa tarinaansa aikakaudestaan ja sen aikakauden hengestä.

Jaakko Ojanne

Nurmijärvi-Seura ry:n aloite Nurmijärven seurakunnalle Sovinnon puiston merkitsemisestä

Nurmijärvi 23. päivänä lokakuuta 2016

Itsenäinen Suomi täyttää vuonna 2017 juhlat 100 vuotta. Tuon merkivuoden puitteissa tapahtuu valtakunnallisesti run-

Aikanaan kunnanvaltuutettuna Sovinnon puiston aloitteen tehnyt Erkki Lehtinen korosti paljastustilaisuudessa sovinnollisuuden merkitystä.

saasti erilaisia maamme historiaan ja kulttuuriin liittyviä toimia, joilla tätä itsenäisyytemme arvokasta taivalta halutaan juhlia ja korostaa.

Itsenäisyytemme alkutaival oli vaikea ja murheellinen, sillä jo ensimmäisillä askelillaan kohtasi kansakuntaamme sisällissodan raskas ajanjakso. Myös Nurmijärvellä koettiin sen kauhuja niin punaisten kuin valkoisten joukkojen toimesta.

Yhteisillä ponnistuksilla ja sovittelun kärsivällisellä työllä kansakuntamme saatiin kuitenkin eheytyämään. Kansa on pysynyt yhtenäisenä niin taistelussa itsenäisyyden säilyttämiseksi ja aikanaan sotien päätyttyä hyvinvointivaltion rakentamisessa.

Tässä hengessä perustettiin sittemmin Nurmijärvelle Sovinnon puisto, joka sijaitsee Nurmijärven pääkirkon läheisyydessä, vastapäätä kaunista kirkkomaata. Puiston symbolinen merkitys on arvokas ja sijaintinsa puolesta erinomainen. Kirkon ja hautausmaan läheisyys korostavat samalla ihmisen yhdenvertaisuutta elämän suurien kysymysten äärellä.

Kaunis puisto tarjoaa penkkeineen oivallisen virkistyspaikan kulkijalle, mutta sen puutteena on nimettömyyden verho. Puiston nimi ja merkitys tulee tietää, sillä minkäänlaista opaskylttiä tai kilpeä siinä ei ole.

Nurmijärvi-Seura ry esittää Nurmijärven seurakunnalle, että Sovinnon puisto merkittäisiin juhlavuonna 2017 seurakunnan toimesta sellaisella laatalla tai taululla, joka kauniilla ja arvokkaalla tavalla kertoisi puiston nimen ja historian.

Tämä toimenpide konkretisoisi seurakunnan tunnetun ja virallisesti lausutun tavoitteen kunnioittaa ja edistää paikallista historiaa. Sovinnon puiston merkitseminen nimenomaan Nurmijärven seurakunnan toimenpiteenä olisi myös luontevassa linjassa kirkon maailmankatsomuksen ja opetuksen kanssa, jossa juuri sopu ja sovinnollisuus näyttelevät merkittävää osaa.

Riittävän arvokkaasti toteutettu merkitseminen tekisi Sovinnon puistosta myöskin yhden nähtävyyden kirkonmäen kupeeseen, missä sijaitsevat jo mm. Bernhard Crusellin ja sotaan lähteneiden muistolaatan, pyhäkoulun perustaja Johan Fredrik Berghin muistomerkki, Veteraanikivi sekä kirkkomusiikin uranuurtaja Emil Sivorin rintakuva.

Kunnioittavasti.

Tapio Ranta, puheenjohtaja

Leena Kaarni, siteeri

Laatan teksti:

”Sovinnon puisto.

Tämä puisto perustettiin 2008 ja nimettiin Sovinnon puistoksi. Puiston perustamisella haluttiin muistaa kaikkien vuoden 1918 tapahtumien aiheuttamien uhrien muistoa sekä tukea sopua lähellä ja kaukana asuvien ihmisten kesken.

Nurmijärvellä Suomen itsenäisyyden 100- ja reformaation 500-juhlavuonna 2017.

Nurmijärven kunta, Nurmijärven seurakunta ja Nurmijärvi-Seura.”

Nurmijärvi-Seura ry:n aloite Nurmijärven kunnalle vuoden 1918 tapahtumien merkitsemisestä Vanhan Perttulantien varressa

Nurmijärvi 23. päivänä lokakuuta 2016

Itsenäinen Suomi täyttää vuonna 2017 juhlat 100 vuotta. Tuon merkivuoden puitteissa tapahtuu valtakunnallisesti runsaasti eri-

Perttulan 1918 tapahtumien muistolaatan paljastustilaisuudessa itsenäisyyspäivänä 2017 Nurmijärvi-Seuran puheenjohtaja Tapio Ranta (vas), Erkki Lehtinen ja Armi Backman.

laisia maamme historiaan ja kulttuuriin liittyviä toimia, joilla tätä itsenäisyytemme arvokasta taivalta halutaan juhlia ja korostaa.

Itsenäisyytemme alkutaival oli vaikea ja murheellinen, sillä jo ensimmäisillä askelillaan kohtasi kansakuntaamme sisällissodan raskas ajanjakso. Myös Nurmijärvellä koettiin sen kauhujakin niin punaisten kuin valkoisten joukkojen toimesta.

Yhteisillä ponnistuksilla ja sovittelun kärsivällisellä työllä kansakuntamme saatiin kuitenkin eheytyään. Kansa on pysynyt yhtenäisenä niin taistelussa itsenäisyyden säilyttämiseksi ja aikanaan sotien päätyttyä hyvinvointivaltion rakentamisessa.

Yhteisen historian ja sen vaiheiden tunteminen on aina kaiken kehityksen ja edistyksen pohjana. Tämä pätee myös paikallisella tasolla, jossa helposti menneiden aikakausien tapahtumapaikat ja näyttämöt jäävät uuden kehityksen jalkoihin, toisinaan tuhoutuvat kokonaan.

Niin sanottuna verihelluntaina, 18.-20. toukokuuta 1918, surmattiin Perttulan Ketunnummessa valkoisten pikaoikeudenkäynnissä tuomittuja punaisia. Näin Perttulasta tuli eräs synkkä piste siihen sisällissodan ajan karttaan, joka kertoi vihan ja koston riehumisesta. Terrorin ja koston värillä ei ole merkitystä, kun se pääsee valloilleen. Uhriksi joutuvat yleensä niin syylliset kuin sivulliset. Merkittävää oli erityisesti se, että oikeudenkäynnin masinoivat vieraspaikkakuntalaiset, jotka olivat Kirkkonummen ruotsinkielisiä.

Vanhan Perttulantien varressa sijaitsi saunarakennus, jossa tuomittuja ja teloitustaan odottavia vankeja säilytettiin ennen viemistään läheiselle Ketunnummelle ammuttavaksi.

Nurmijärvi-Seura esittää, että Nurmijärven kunta kunnostaisi mainitun kivijalkaraunion muistomerkiksi tästä yhteisen historiamme vaiheesta ja merkitsisi sen asiasta kertovalla opastaululla. Näin kunta tallentaisi kappaleen Suomen itsenäisyyden alkutaipaleen historiaa arvokkaalla ja sivistysvaltion tapoihin jäsentävällä tavalla.

Kunnostettu ja merkitty kohde toisi myös oman arvokkaan lisänsä Perttulan alueen historiallisiin muistomerkkeihin, joita ovat Lopentien varressa sijaitseva punaisten sankarihauta sekä Ketunnummen hautamuistomerkki. Nämä kertovat omalla tavallaan siitä, miten valtakunnallisen murroksen ja itsenäisyyden alkutaipaleen tapahtumat konkretisoituivat Nurmijärven pitäjässä ja Perttulan kylässä 1918.

Kunnioittavasti.

Tapio Ranta, puheenjohtaja

Leena Kaarni, siteeri

Laatan teksti:

”18.-20.5.1918 surmattiin Perttulan Ketunnummessa valkoisten pikaoikeudenkäynnissä 37 punakaartilasta. Tuomitut odottivat teloitusta tällä paikalla sijainneessa Perttulan Osuuskaupan saunassa. Laatta teetettiin kunnioittamaan helluntaina 1918 surmattujen muistoa ja varoittamaan jälkipolvia vihan tuhoavasta voimasta. Tämä muistolaatta paljastettiin itsenäisen Suomen satavuotispäivänä 6.12.2017.

Laatta kiinnitetään kiveen, joka on saunaraunioiden keskellä.

Nurmijärven kunta, Nurmijärvi-Seura ja Perttula-Uotilan kyläkirjatoimikunta.”

Nurmijärvi-Seura ry:n aloite yhteisesti Nurmijärven kunnalle, Nurmijärven seurakunnalle, Nurmijärven Opistolle ja Nurmijärven Musiikkiopistolle säveltäjämestari Bernhard Crusellin koti- ja opiskelupaikan merkitsemisestä Perttulassa ja Numlahdessa

Nurmijärvi 23. päivänä lokakuuta 2016

Itsenäinen Suomi täyttää vuonna 2017 juhlat 100 vuotta. Tuon merkkivuoden puitteissa tapahtuu valtakunnallisesti runsaasti erilaisia maamme historiaan ja kulttuuriin liittyviä toimia, joilla tätä itsenäisyytemme arvokasta taivalta halutaan juhlia ja korostaa.

Suomi kansakuntana ja Nurmijärvi paikkakuntana on aina ollut poikkeuksellisen rikas kulttuurisista antimistaan. Eräs merkittävimmistä tämän alueen toimijoista oli säveltaiteilija **Bernhard Herman Crusell** (15.10.1775 – 28.7.1838).

Suomen- ja ruotsinkieliset kisaavat siitä, kumman kieliryhmän suuruus hän oli ja Uusikaupunki ja Nurmijärvi väittelevät siitä, kummalle musiikkitaiteurin maine on lankeava. Diplomaattisesti voisi kai sanoa, että kulttuuri ja taide kuuluvat kaikille – vaikka nimenomaan Nurmijärven Perttulassa Crusell musiikkinsa perusteet oppi ja omaksui.

Bernhard, alunperin Berndt, Henrik Crusell oli Jakob ja Margaretha (os. Messmann) Crusellin neljästä lapsesta ainoa aikuiseksi elänyt. Hän syntyi Uudessakaupungissa, mutta vuonna 1783 perhe muutti kirjansitojaisän mukana Nurmijärven kirkonkylään. Nuori Bernhard oli tuolloin kahdeksan vuoden ikäinen. Pian tapahtui muutto Perttulan taloon, jossa hän asui 13-vuotiaaksi. Tähän ajanjaksoon sijoittuu se merkittävä aika, jolloin orastava ja lapsuudesta saakka musiikista pitänyt säveltäjälahjakkuus sai pohjaoppinsa ja innoituksensa.

Numlahden kartanonherra, kapteeni Erik Lorentz Armfelt otti pojan suosioonsa ja tämä pääsi osallisena seuraamaan kapteenin oman jälkikasvun opetusta. Tällä tavoin ja itse sanomalehteä tavaillemalla Bernhard Crusell oppi lukemaan. Naapurikylässä asui Uudenmaan rykmentissä palveleva upseeri ja klarinetisti Kristian Wester, jonka lapsille Bernhard puolestaan opetti lukemisen taitoa. Vastaavasti Wester opetti pojalle soittotaitoa. Westerillä oli lisäksi saman ikäinen poika, joka kylläkin soitti klarinettia, mutta ei osannut lukea. Opetus oli vastavuoroista. Näin alkoi musiikkiura, joka vei Perttulan kasvatin vuonna 1788, 13-vuotiaana, majuri Olof Wallenstjärnan luo Sveaborgiin, sittemmin Suomenlinnaan, ja sotilassoittokuntaan. Vuonna 1791 hän muutti majurin mukana Tukholmaan, missä teki varsinaisen musikaalisen uransa. Hän oli hyvin tuottelias säveltäjä, jonka lahjoista saivat nauttia niin ooppera-

kuin konserttiyleisö sekä ruotsalainen vapaamuurarijärjestö Svenska Frimurare Orden. Vapaamuurarina Crusell sävelsi myös muurarillista musiikkia ja nauttii edelleen tässä piirissä suurta arvostusta. Vaikka Crusell piti tunnollisesti päiväkirjaa ja kirjoitti omaelämäkertansa, ei hän itse tästä kiinnostavasta elämänsä osa-alueesta mainitse mitään. Loosien matrikkeleista asia on kuitenkin todettavissa.

Suomen puolella hän konsertoi vuonna 1801 palatessaan Pietarin matkaltaan. Helsingissä hän esiintyi 7. kesäkuuta ja Turussa 30. kesäkuuta. Sen koommin hän ei enää Suomeen, tai tuolloisiin Ruotsin kuningaskunnan itäisiin maakuntiin, palannut. Kuitenkin hän koko ikänsä piti itseään nimenomaan suomalaisena, käyttäen esimerkiksi J. L. Runebergille osoittamassaan kirjeessä itsestään nimitystä ”finsk landsman”. Varsin ilmeistä siis on, että hän itse tunsi kiintymystä siihen seutuun ja ympäristöön, jossa hänen lahjansa olivat päässeet oraalle.

Crusellia voidaan myös perustellusti pitää juuri suomalaisen soitelämusiikin kantaisänä, puhutaanpa hänestä jopa ensimmäisenä suomalaisena säveltäjänä. Tässä perusteena on nimenomaan säveltäjän suomalainen ja perttulalainen kasvualusta ja sukujuuri. Molemmissa tapauksissa on oikeutettua todeta, että hänen musiikillisten ansioidensa juuret ovat Nurmijärven Perttulassa, mistä hän saattoi aloittaa luku-, soitto ja säveltäjätaitoisena poikasena pitkän säveltaiteellisen tiensä kohti suuria estradeja.

Crusell oli aikansa etevimpiä klarinetinsoittajia; tunnetuksi hän kuitenkin on tullut ennen muuta luovana säveltävänä. Hymni ”Oi, terve Pohjola” lienee hänen ainoa sävellyksensä, joka vielä nykyisinkin tunnetaan. Aikanaan Crusell oli koko Pohjolan tunnetuin säveltäjä, jonka teoksia esitettiin paljon. Hän sävelsi mm. neljä konserttoa klarinetille, kolme kvartetia, musiikin näytelmään ”Pikku orjatar” ja monta pienempää kappaletta. Varsin pidettyjä olivat hänen kaksitoista lauluun Tegnerin ”Frithofin satuun”, joiden ansiosta tämä runoelma nousi kaikkien tietoisuuteen. Hänen klarinettisävellyksensä ovat varsin vaativia soitettavia. Berhard Crusell ruotsinsi myös oopperatekstejä, mm. ”Figaron häät”, ”Selvillan parturi”, ”Fra Diavolo” ja ”Mykät”. Ruotsin Akatemia lausui, että Crusellissa olivat ”säveltäjätaitelijan nero ja korkea esteettinen sivistys sekä onnelliset runoilijanlahjat yhtyneet”.

Perttulan kasvatilla on ollut myös vaikutuksensa nurmijärveläiseen kulttuuriperintöön. Kansalliskirjailija Aleksis Kivi sijoitti Klaneetin ”Nummisuutareihin” varsin näkyville ja pitäjän entinen joululehti kantaa nyt Crusellin soittimen nimeä ollen ”Klaneetti”. Nurmijärven kirkonmäellä sijaitsevan kotiseutumuseon, entisen viljamakasiinin seinään on kiinnitetty Crusellin muistolaatta. Mainittu laatta kytkee Crusellin Nurmijärveen, mutta asema ja juuret jäävät tyystin kertomatta.

Crusellin sävellyksiä on esitetty eri yhteyksissä ja hänen nurmijärveläisyyteensä on alettu kiinnittää enemmän huomiota. Juhlavuotemme puitteissa olisi kuitenkin suotavaa, että hänen syntymä- ja kasvukotinsakin saisivat osakseen asiaan kuuluvaa huomiota.

Nurmijärvi-Seura esittää Nurmijärven kunnalle, Nurmijärven seurakunnalle, Nurmijärven Opistolle ja Nurmijärven Musiikkiopistolle yhteiseksi hankkeeksi merkitä muistolaatalla tämän ainut-

Säveltaiteilija Bernhard Herman Crusellin muistolaatta itsenäisyyspäivänä Perttulan nuorisoseurantalo Rientolan edustalla. Paikka on jokseenkin sama, millä alkuperäinen Perttulan talo sijaitsi.

laatuisen musiikillisen taitajan kotitalo (Perttulan talo) Perttulassa tai Numlahden kartano, missä hän sai perusoppinsa sävelten maailmaan.

Seura esittää tätä nimenomaista muistolaattahanketta kollektiiviseksi hankkeeksi niille neljälle instituutiolle, joita voidaan perustellusti pitää nurmijärveläisen sivistyselämän neljänä kulmakivenä. Vaikka nyt esitetyt hankkeen lähtökustannus sinänsä onkin vähäinen, olisi tällaisella yhdessä toimimisella suuri symbolinen merkitys yhteisöllisenä hankkeena.

Kunnioittavasti.

Tapio Ranta, puheenjohtaja

Leena Kaarni, siteeri

Laatan teksti:

Säveltäjä ja klarinetisti Bernhard Henrik Crusell, 15.10.1775 – 28.7.1838, asui lapsuudessaan perheineen viisi vuotta Nurmijärvellä, niistä suurimman osan Perttulan talossa Perttulassa. Crusell aloitti soitto-opintonsa tuona aikana.

Tämä muistolaatta paljastettiin itsenäisen Suomen satavuotispäivänä 6.12.2017. Laatta kiinnitetään kiveen ja kiven sijainti on Perttulanmäellä, jossa aikanaan Perttulan talo sijaitsi.

Nurmijärven kunta, Nurmijärven Musiikkiopisto, Nurmijärven Opisto, Nurmijärven Seurakunta ja Nurmijärvi-Seura.”

Erkki Lehtinen: *Kotona 1918 aikoja ei muisteltu, mutta kannustettiin järjestäytymään*

Suomen itsenäisyyden ensimmäisen vuoden 1918 tapahtumia on kertailltu ja muisteltu tasavuosikymmeninä aina kautta itsenäisyytemme ajan. Kirjoitettua ja muisteltua asiaa on tallennettu runsain mitoin, jopa siinä määrin, että on esitetty arveluita siitä, voiko enää varsinaisesti uutta asiaa olla löydettävissä. Kuitenkin itsenäisyytemme vaikea alkuaika vaikuttaa hyvin voimakkaasti tämänkin päivän suomalaisissa. Kun itsenäisyyden juhluvuoden rahaan oli tulossa kuva, jossa ammutaan vankeja, heräsi voimakas polemiikki. Joukossamme elää edelleen ihmisiä, joille sisällissodan tapahtumat ovat perhepiirin asioita ja tragediaa. Kansakunnan identiteetti rakentuu lopulta aina siitä, minkälaisia kokemuksia ja esimerkkejä kukin on omassa elämänpäivissään saanut omilta läheisiltään.

Nurmijärveläinen pitkän linjan Vasemmistoliiton kunnallispolitiikko **Erkki Lehtinen** ei isältään kuullut 1918 tapahtumista mitään. Sen verran oli tiedossa, että isä oli Lahden Hennalassa vangittuna punakaartilaisena. Isoisä kuoli kaartilaisena vangittuna Suomenlinnassa kurjiin oloihin ja lepää tuntemattomana joukkohaudassa, mahdollisesti Santahaminassa, minne teloitettuja ja kuolleita punakaartilaisia haudattiin. Tarkkojen tietojen saaminen on vaikeaa kaaottisen ja vasta itsenäistyneen Suomen ensimmäiseltä vuodelta, jolle leimallisinta olivat nälkä, monilapsiset perheet ja kapina.

Tavallista työväkeä

Erkki Lehtisen isoisä, **Efraim** Lehtinen oli syntynyt 6.9.1869 Lopella ja isoäitinsä **Maria**, os. **Nevaranta** 30.4.1877 Kauhajoella. Heillä oli kaikkiaan 11 lasta, joista Erkki Lehtisen isä, **Väinö**, oli esikoinen. Hän oli syntynyt 7.2.1897 Nurmijärvellä.

Erkki Lehtisen äidin vanhemmat olivat nurmijärveläiset **August Nieminen** ja **Vilhelmiina**, os. **Hellström**, joiden perheeseen kuului yhdeksän lasta, joista vanhin, **Rauha Vilhelmiina** päätyi jouluna 1922 avioliittoon Väinö Lehtisen kanssa. Heidän perheeseensä syntyi neljä lasta: **Terttu**, **Tauno**, Erkki ja **Ilpo**.

”Tiedot isoisästäni ja isoäidistäni perustuvat pääasiassa kuulemaani ja sukututkimuksella selvittämäni. Vuonna 1869 syntynyt

isoisä siirtyi todennäköisesti 1890-luvulla Nurmijärvelle ja meni täällä sitten naimisiin. Työtä hän teki luultavasti pitäjän taloihin päivämiehenä eli renkinä.”

Efraim Lehtinen asui perheineen tietävästi Yli-Mattilassa. Elämä pyöri vahvasti työnteon ja perheen elatuksen ympärillä. Kun vuoden 1918 tapahtumat vyöryivät päälle, ei sivuun jäänyt käytännössä kukaan. Toisaalta, työväestö ja köyhä kansa elivät vakaassa uskossa olojensa kohenemisesta. Näinhän heille luvattiin. Vuoden 1918 pyörteisiin joutuvat Nurmijärveltä monen muun mukana myös isä Efraim ja poikansa Väinö.

*”Isäni Väinö oli puheissaan hyvin varovainen. Koko 1930-luvulla oli esimerkiksi hyvin oikeistolainen ilmapiiri ja sekin saattoi vaikuttaa isän elämään ja varovaisuuteen. Isähän osallistui 1918 kansalaisseuran punaisten puolella ja jäi sodan lopussa vangituksi jossakin perääntymisvaiheessa ollessaan matkalla Viipuriin. Hän sai tuomion ja kärsi sen Lahden Hennalassa vankileirillä. Sieltä vapauduttuaan hän joutui kolmen vuoden ajan säännöllisesti ilmoittautumaan Nurmijärven nimismiehelle. Vasta talvi- ja jatkosodan jälkeen hän vähän vapautui ja alkoi avoimesti toimimaan mukana politiikassa. Vuonna 1944 hänet valittiin jopa kunnallistoimikuntaan, mutta hän ei loppujenlopuksi ottanut paikkaa vastaan, vaan tilalle tuli toinen. Kotona ei kuitenkaan juuri politiikkaa puhuttu, saati 1918 asioita muisteltu. Eniten näitä asioita minulle kertoili isäni nuorempi sisar, tätini **Alma Fri**.”*

Toki muutaman muistonsa kertoi myös Erkki Lehtisen oma äiti, joka oli kapinavuonna 15-vuotias tyttö.

”Äiti kertoi vuoden 1918 helluntaipyhien tapahtumista Perttussa ja joukkoampumisista Ketunnummessa. Mummolassa kyläillessään hän oli muiden kanssa kuunnellut lähistöllä kajahtelevia laukauksia.”

Rauhan tultua koetti itse kukin saada elämänsä ja arken- sa järjestykseen. Oli tärkeää löytää elanto, mutta myös perustaa perhe. Väinö ja Rauha menivät naimisiin 1922. Avioliittoon oli kuulutettu ”itsellinen” Väinö Lehtinen Kirkonkylän Yli-Mattilasta ja lohkotilallisen tytär Rauha Vilhelmiina Nieminen saman kylän Vuorelasta. Häät pidettiin Tapaninpäivänä ja juhlat juhlittiin Kirkonkylän työväentalolla. Vuonna 1923 pariskunta siirtyi Numlahteen, missä perhekin alkoi karttua.

Ketunnummen haudalla 1945-46.

”Vuosi 1923 on ollut hyvin merkityksellinen äidin ja isän yhteisen elämän alkuvaiheissa. He ostivat Tuomisto-nimisen torpan Lahtisen perheeltä. Lahtinen oli ollut alun perin torpan perustaja ja raivaaja. Torppa oli aikoinaan erotettu Numlahden kartanon maista.”

Niin alkoi se ajanjakso kunnallispoliitikko Erkki Lehtisen muistamasta sukunsa historiasta. Sinä aikana Lehtisen perheessä omistauduttiin työssä autoiluun ja kuljetusalalla toimimiseen. Työn tekemisen merkitys ja arvo oli aina ymmärretty, mutta sivulla kulki samaan aikaan yhteiskunnallinen aktiivisuus.

Työtä ja työväenaatetta

”Vuonna 1931 isäni Väinö joutui ostamaan veljensä kuorma-auton, koska oli ollut takaamassa tämän pankkilainaa. Yhdysvalloissa 1929 lokakuussa alkanut lama-aika kun alkoi tuntua Suomessakin. Samana vuonna Arvo-setäni oli sen upouutena ostanutkin. Näin tuli hevostmiehestä autoilija. Kun talous 1934 alkoi elpyä, niin isä osti uuden kuorma-auton jo 1936 ja taas uuden 1937.”

Tästä alkoi ja kehittyi Lehtisen suvussa edelleen säilynyt kuljetusyritys, jolle Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry luovutti kunniakirjan järjestön 70-vuotisjuhlassa 19.5.2006. Kunniakirja myönnettiin *”tunnustukseksi pitkäaikaisesta, vähintään 70 perheen tai suvun voimin jatkuneesta arvokkaasta työstä kuorma-autoliikenteen yrittäjänä / yrityksenä. Toiminnallanne olette tukenut merkittävästi suomalaisen hyvinvoinnin rakenta-*

mista ja maamme kilpailukyvyyn turvaamista tarjoamalla ammattiosaamisenne kuljetuspalveluiden tarvitsijoiden käyttöön.”

Vuonna 1936 Suomi ja suomalainen poliittinen ilmapiiri oli kuitenkin vielä hyvin kaukana vaiheesta, jossa entisen punakaartilaisen perheyrittystä kiitettäisiin suomalaisen hyvinvoinnin rakentamisesta.

”Nyt tietysti kovasti harmittaa, että en mitään kysellyt isäni punakaartiajoista – eikä hän toisaalta kyllä niistä itsekään ruvennut koskaan kertomaan. Sen verran tiedän serkkujeni kertomasta, että isoisäni Efraim Lehtinen ei itse varsinaisesti kuulunut punakaartiin. Hänet kuitenkin pidätettiin, koska jonkun isäntämiehen ilmoituksen mukaan Efraim oli ollut jollakin sillalla vartiotehtävissä. On mahdollista, että varsinainen syy on ollut hänen suulas käytöksensä. Kertoman mukaan häneltä siinä rytäkässä hävisivät uudet saappaatkin. Sitten hänet vietiin Suomenlinnaan, missä hän kuoli vatsakatarrin 23.6.1918. Hautapaikka ei ole tiedossa.”

Tyttäret Alma ja Martta olivat koettaneet jollakin tavoin kuljettaa leirille ruokaakin, mutta se ei 49-vuotiasta miestä enää niissä oloissa pelastanut. Juuri aikaisemmin mainittu Alma on veljenpojalleen Erkille näistä surullisista elämäntapahtumista kertonut.

”Kyllä isä oli 1920- ja 1930-luvulla varovainen puheissaan, mutta sotien jälkeen hän politisoitui ja liittyi Perttulan SKP:n osastoon ja Perttulan Demokraattiseen yhdistykseen. Näiden kokouksiin hän myös tapasi osallistua. Samaten hän osallistui entisten punakaartilaiden toimintaan ja oli vahvasti mukana Ketunnummen hautamuistomerkin pystyttämisen 1953-1955. Paikalle piti saada tie, alue siistiä ja tasata ja kivi hankkia. Muistopaasi paljastettiin lopulta 3.6.1955 ja hauta myös siunattiin. Oikeastaan sain tietää isäni panoksesta tässä asiassa vasta entisten punakaar-

tilaisten pöytäkirjoja lukiessani Perttulan Kansantalolla. Toki tiesin, että isä Väinö oli aina auttavainen ja aktiivisesti mukana erilaisissa toiminnoissa, mutta hän oli ennen kaikkea toimija eikä muistelija.”

Järjestäytymisen arvo

Vaikka politiikan puhuminen kotona oli vähänlaista, osasi Väinö Lehtinen kannustaa poikiaan järjestäytymiseen. Yhdessä tekeminen ja yhteistyö olivat arvostettuja voimavaroja Lehtisillä.

”Kun 1950 perustettiin ”Nurmijärven ammattiautoilijoita”, niin isä kannusti vanhempaa veljeäni Taunoa liittymään. Hän sanoi, että ”liity nyt siihen porukkaan”. Isä ymmärsi järjestäytymisen arvon.”

Erkki Lehtisen liittyessä itse SKDL:n jäseneksi ja aktivoituessaan itse politiikkaan mukaan, ei siitäkään asiasta sinänsä kotona suuremmin keskusteltu. Erkki oli tullut Perttulan Tähtien aktiivisena jäsenenä jo tunnetuiksikin.

”Kun sitten 1988 lähdin itse kunnallisvaaliehdokkaaksi, niin isä oli jo palvelukodissa, mutta iloitsi siitä, että minä nyt lähdin kunnallispolitiikkaan. Häneltä kun se asia oli jäänyt. Tosin olihan isä toiminut Valkjärven koulun johtokunnan puheenjohtajana ja muuten aktiivisesti.”

Vuoden 1988 vaalit eivät tuoneet suoraa paikkaa Nurmijärven kunnanvaltuustoon. Erkki Lehtisen paikka jäi yhdellä äänellä vajaaksi ja sai varavaltuutetun sijan. Kuitenkin jo 27.9.1989 varavaltuutettu sai varsinaisen valtuutetun paikan varsinaisen valtuutetun muuton johdosta. Alkoi pitkä toiminta-aika valtuutettuna. Ensin syksystä 1989 vuoteen 2000 ja yhden kauden tauon jälkeen vielä 2005-2008. Kunnanhallituksen varajäsen hän ehti olla 1993-1996 ja erilaisten lautakuntien jäsenenä ja varajäsenenä 1977 alkaen vuoteen 2010.

Nurmijärven kunnalliset luottamustoimet saivat arvokkaan päätöksensä 6.5.2010 tarkastuslautakunnan puheenjohtaja **Jari Laineen** kiitoksiin ja kukkiin.

Suomen Valkoisen Ruusun Ritarikunnan I luokan mitali Erkki Lehtiselle myönnettiin 6.12.2008. Samana vuonna Erkki ja **Aira Lehtinen** saivat kutsun presidentti **Tarja Haloselta** itsenäisyyspäivän juhliin presidentinlinnaan. Mitali luovutettiin Perttulan Tähtien 40-vuotisjuhlassa Perttulan Kansantalolla 4.4.2009.

Erkki ja Aira Lehtinen viettävät rauhallisia eläkepäiviään Nurmijärven kirkonkylässä. pariskunnalla on neljä lasta, joilla on jo oma perhe karttumassa. Suku jatkuu. Suvussa jatkuu myös kuljetusliikkeen työ. Paljon on tehty ja hyvin paljon jää kertomatta. Nyt elämämme hyvinvointi perustuu kuitenkin ennen kaikkea työlle ja yhdessä tekemiselle. Ehkä jokin tällainen aate paremmasta Suomesta saattoi olla kantavana voimana 1918 myös 49-vuotiaalle Efraim Lehtiselle ja hänen 21-vuotiaalle Väinö-pojalleen. Tämä erikseen ääneen sanomaton ajatus on varmasti elähdyttänyt yksityisyrittäjänä ja kunnallispolitiikkona uurastanutta Erkki Lehtistäkin.

Jaakko Ojanne

Lauri Ilola: Kyllä se isänikin työ on kantanut hedelmää

Vasta itsenäistyneen Suomen alkutaival 1918 alkoi punaisen värin merkeissä. Sitä väriä oli hihanauhoissa, atteissa ja hangilla. Vaikka aikaa on kulunut jo vuosisadan verran, on jäljellä vielä paljon tutkittavaa ja vieläkin enemmän tulkittavaa. Eduskunnan itsenäisyyden julistus 6. joulukuuta 1917 ei tuonut tullessaan suurta ilojuhlaa, vaan kamppailun valtion hallinnon järjestämisen muodoista. Vastakkain olivat porvarillinen maailma ja nousevan työväenliikkeen aate uudesta yhteiskunnasta.

Monella niin sanotulla ”punaisella” oli varmasti kyseessä aatteen palo ja osalla halu saada sananvaltaa yhteiskunnassa, mutta monelle kysymyksessä oli puhtaasti leipä, etenkin sen puute. Olot olivat sekavia maailmankin mittakaavassa, sillä ensimmäinen maailmansota riehui täyttä päätä jatkuen aina marraskuulle 1918. Suomi oli osana venäjän keisarikuntaa sen osana, mutta verrattain rauhallisessa kulmassa. Elintarvikepula oli kuitenkin koko ajan pahentunut ja Venäjän suuri vallankumous lokakuussa 1917 merkitsi hallinnon romahtamista. Suomi jäi kirjaimellisesti omilleen.

Autonomisena ja kulttuurisesti vahvalla maallamme oli toki hallinnosta hyvää kokemusta, mutta sen tasapuolisuudesta oltiin perin erimielisiä. Vuodesta 1907 oli maassa järjestetty eduskuntavaalit, joilla kansalaiset saivat valita edustajiaan lakeja säätämään. Suomen eduskuntaan valittiin mm. maailman ensimmäiset naiskansanedustajat. Odotukset edistyksestä toiminnasta olivat korkealla. Työväenliikkeen menestyminen ei kuitenkaan taannut olosuhteiden merkittäviä muutoksia, sillä vuoden 1907-1917 aikana istui kaikkiaan kahdeksan eduskuntaa. Sosialidemokraattien sen aikainen menestys ei siis merkinnyt suuria kohennuksia työväen arkeen. Lisäksi kunnallisvaalien lainsäädäntö ja tuloihin perustuva ääni-oikeus merkitsi sitä, että vähäosaisemmat olivat auttamattomasti huonommassa asemassa. Tämäkin asia korjaantui lopullisesti vasta 1920.

Ei siis ollut lopulta ihmeellistä, että kansan riveissä ei enää luotettu poliittiseen päätöksentekoon. Demokratiahan oli jokseenkin uutta perua ja siitä saadut kokemuksetkin herättivät epäluuloa niissä, joiden osa yhteiskunnassa oli monin paikoin erittäin huono. Yhteiskunnallisesti Suomi oli jo alkutaipaleellaan jakaantunut, eikä Suomen Sosialidemokraattinen puoluekaan ollut aivan yhtenäinen. Sen jäseniä olivat tuol-

Lauri Ilola.

loin niin **Väinö Tanner** kuin **Otto Wille Kuusinen**, jotka edustivat perin juurin erilaisia näkemyksiä siitä, miten yhteiskunnallisia oloja tulisi muuttaa.

Sisällissota, joka ruhjoi maamme 27. tammikuuta alkaen ja päättyi 15. toukokuuta 1918 vaati käytettävissä olevien tilastojen mukaan noin 37 000 suomalaisen hengen. Näistä punaisia tai sellaiseksi luokiteltuja oli 27 000, suurin osa vankeilla tai teloitettuna kuolleita.

Kummallakin puolella olleiden jälkipolviin tuo vaikea aikakausi vaikuttaa edelleen. Monessa perheessä myös yhteiskunnallinen vakaumus sai suuntansa perheessä koetusta osuudesta vuoden 1918 tapahtumissa. Vaikka perheenjäsenten kohtalona ei aina ollutkaan joutua surmatuiksi, saattoi syntyä pohja periaatteelliselle maailmankuvalle, jonka kehyksinä olivat vasemmistolainen ajatusmaailma.

Lauri Ilola oli vain kolmen vanha isänsä **Isak Rikhard** Ilolan kuollessa 1937. Isä oli toiminut punakaartissa sen jäsenenä. Vaikka isä ei koskaan ollut eläessään minkään puolueen jäsen, vaikutti perheessä väkevänä halu muuttaa yhteiskuntaa parempaan suuntaan. Ilolan perheessä sen muutoksen kehykset olivat vasemmistolaisittain värittyneet.

Vain yksi kiväärimies 1918

Isak Rikhard Ilola syntyi 19. joulukuuta 1880 Tammelassa ja kuoli 12. elokuuta 1937 Nurmijärvellä. Naimisiin hän meni 27-vuotiaana 21-vuotiaan **Anna Hyvösen** kanssa 8. joulukuuta 1907. Samana vuonna oli Suomessa käyty ensimmäiset eduskuntavaalit. Ilolan perheeseensä kuului kaikkiaan 13 lasta, joista Lauri-poika oli 1934 syntynyt kuopus.

”Isäni ja äitini kohtasivat Numlahden kartanossa, minne kumpikin oli mennyt töihin. Jonkin aikaa isä koetti pitää torppaakin Valkjärvellä ja teki töitä samaan aikaan päiväläisenä kartanoon.”

Isak Rikhard Ilola 1918.

Työläiskodin lapsiluku karttu ja 1918 lapsia oli jo kuusi. Yhteiskunnalliset olot olivat kuitenkin ankarat ja Euroopassa riehuva sotatila lisäsi jännittyneisyyttä. Venäjän tapahtumat 1917 lisäsivät epävarmuuden ilmapiiriä. Tammikuussa sota suomalaisten kesken leimahti liekkeihin. Kampppailu oli lyhyt, mutta raju. Saksalaiset sotilaat tulivat Nurmijärvelle ja Perttulaan lauantaipäivänä, huhtikuun 20. päivä. Pian alkoi ankara jälkiselvittely, jossa oli myös paljon koston piirteitä. Voitettujen puolella saattoi riippua jopa kokonaan sattumasta, minkälaisen kohtalon alaiseksi joutui. Vastaavasti saattoi punaisena pidätetyksi tulleen luonne merkitä joko pelastusta tai perikatoa.

Enää on mahdotonta tarkasti sanoa, mitkä asiat pelastivat perheellisen ja jo 37-vuotiaan Isak Ilolan, joka kuului punaiseen kaartiin. Jotakin selviää kuitenkin säilyneistä asiakirjois-

ta. Tarkkaavainen lukija havaitsee myös sen, että syntymäpäivä saattaa eri asiakirjoissa olla erilainen ja nimenkin kirjoittaminen vaihtelee kirjurin mukaan.

Riihimäellä on laadittu ”Tutkinta-asiain päällikön” leimalla varustettu seuraavat todistett: ”Ilola iisakki on erään allekirjoittamattoman ja päivämäärämättömän luettelon mukaan kuulunut kuularuisku (K. R.) komppanian VII osastoon. (...) On erään allekirjoittamattoman Nurmijärven Työväen Punaisen Kaartin Perttulan piirin palkkalistan mukaan ajalla 3/2 – 15/2 1918 saapa palkkaa 13 päivältä Smk 290,- (Nainut 6 lasta).”

Seuraava liite koskee itse väitettyä rikosta. Kyseessä on valmiiksi painettu kaavake, joka selostaa sivun verran kapinan luonnetta ja taustaa. Lopussa oleville va-paalle riveille oli kirjoitettu: ”(...) ja koska työmies Isak Ilola oli kerrottuun kapinaan myötä vaikuttanut siten, että hän oli vapaaehtoisesti yhtynyt punakaartiin, ase kädessä suorittanut vartiopalvelusta ja muullakin tavoin tehokkaasti edistänyt asiaa.”

Oman pitäjän passitusasiakirjassa 1. ke-säkuuta 1918 on havaittavissa hiukan myö-tämielisyyttä tätä vangittua kohtaan. Van-kia on kuulusteltu Tammisaarella epäiltynä osallistumisesta ”laillisen hallituksen ja yhteiskuntajärjestyksen tuhoamiseksi nostettuun kapinaan.” Vaadittiin rangaistusta valtio- ja maanpetoksesta.

”Passitus - Työmies Isak Rikhard Ilola Nurmijärven kirkonkylästä, 1880 21/12, nainut, 6 lasta. Liittyi helmikuussa punakaartiin, oli vahdissa ja tykkikoulussa Riihimäellä 5 viikkoa. P.K:lta saamansa tavarat jättänyt Suoj.k:lle samoin kiväärin sekä rahapalkan Smk 410,- kulluttanut. Tunnettu paikkakunnalla kaikin puolin kunnan mieheksi.”

Asiakirjan ovat allekirjoittaneet Nurmijärven Suojeluskunnan päällikkö **Viljo Peltolainen** ja esikunnan päällikkö **Hugo Nyholm**.

Tutkintaa varten kirjoitettu kirkkoherra **H. J. Pastisen** allekirjoittama virkatodistus 3. heinäkuuta 1918 mainitsee, että Ilola nauttii kansalaisluottamusta ”ilman muistutuksia”.

Heinäkuun 9. päivä 1918 on Nurmijärven Suojeluskunnan esikunta antanut Tammisaaren tutkintoasiain tuomarin pyynnöstä lausunnon Ilolasta. Läsnä olivat esikunnan jäsenet **H. Nyholm, K. Kirkkari, E. Salo, H. Suonoja, E. Palomäki** ja **H. Kindt**.

No 1161

Pöytäkirja tehty Nurmijärven Suojeluskunnan Esikunnassa heinäkuun 9 päivänä vuonna 1918 sen johdosta, että Tammisaaren tutkintoasiain Tuomari on pyytänyt lausuntoa alempana mainitusta vangista.

Läsnä olivat seuraavat Esikunnan jäsenet:
H. Nyholm, K. Kirkkari, E. Salo, H. Suonoja, E. Palomäki, H. Kindt.

Vangin nimi ja ammatti: **Ilola, Isak Rikhard Oikarimies, Työmiehen 1916**

Missä ja milloin syntynyt: **Tammelaan pit. Ojan kyl. 1880 21/12**

Kotipaikka ja kodin osoite: **Nurmijärven - Kirken - , jossa kirken kery**

Jos naimaton, millainen toimeentulo:

Jos naimissa tai leski, paljonko alaikäisiä lapsia ja minkälaiset varallisuussuhteet: **Viimeksi 6 lasta, vaurall. miehen**

Minkälainen luonteeltaan, kiivas tai rauhallinen, työteliäs vaiko lakkoihin yllyttelijä: **Hiljainen, työteliäs.**

Elämäntavat (säännölliset tai kuljeksivaa elämää): **Säännölliset.**

Missä ja kenen luona tehnyt työtä kotipaikkanaan ja minkälaisen arvostelun hänen työnantajansa yleensä hänestä antavat: **Numlahden kartanossa, työssään ahkera.**

Onko kuulunut Työväenyhdistykseen ja mikä asema siinä: **Ei tiedetä.**

Onko kuulunut punakaartiin ja mikä asema siinä: **P. Kaartissa.**

Sotiluona

Jälleen oikeudelle on olemassa valmis kaavake, jossa on muutamia rivejä luonnetodistusta varten. Kysymykset ja vastaukset ovat olleet verrattain yksinkertaistettuja:

”Minkälainen luonteeltaan, kiivas tai rauhallinen, työteliäs vaiko lakkoihin yllyttelijä?” Esikunnan vastaus: ”Hiljainen, työteliäs.”

”Elämäntavat, säännölliset tai kuljeksivaa elämää?” Esikunnan vastaus: ”Säännölliset.”

”Missä ja kenen luona tehnyt työtä kotipaikkakunnallaan ja minkälaisen arvostelun hänen työnantajansa yleensä hänestä antavat?” Esikunnan vastaus: ”Numlahden kartanossa, työssään ahkera.”

pantiin suureen, kolmijalkaiseen pyykkisaaviin odottamaan, että siitä ruvetaan tekemään ruokaa. Minä nousin tietysti uteliaana katsomaan isoa kalaa, jolloin se loiskautti pyrstöllään vettä minua päin ja lensin takapuolelleni lattialle. Semmoinen asia oli jäänyt mieleeni isästä.”

Toinen muisto liittyy jo murheellisempaan vaiheeseen, isän hautajaisiin.

”Kun isäni oli kuollut, niin äiti, Paavo-veljeni ja minä lähdimme jalkapatikassa kirkolle ilmoittamaan isän kuolemasta ja sopimaan hautajaisista. Eväitä oli tietysti mukana. Perillä, kun asioita sitten järjesteltiin, niin todettiin samalla kertaa, että minuahan ei oltu vielä kastettu. Aina minua oli kutsuttu Lauriksi, mutta kastajaiset olivat pitämättä. Kirkkoherra **Kankainen** sitten otti ja kastoi minut samalla reissulla ja minut saatiin samalla reissulla kirkonkirjoihin. Kummiksi saatiin siihen tilanteeseen isän veljenpoika Olavi Tienhaara, joka sittemmin kaatui sodassa.”

Itse hautajaisistakin on jo dramaattisempi muistikuva.

”Isän haudalla menin aivan reunalle ja heitin arkulle kukkasen. Silloinpa kuitenkin horjahdin ja olisin pudonnutkin hautaan, ellei likellä ollut 17-18-vuotias naapurin poika olisi minua napannut kiinni ja pelastanut putoamiselta. Tuo nuori mies oli vanhemman veljeni kavereita. Sittemmin asia oli kyllä muistoissa ja tarina eli puheissa, mutta vasta vuosien kuluttua, aikuisena, sain tietää, että hän oli nimeltään Ossi Salminen. Tarinan sankari sai nimenkin.”

Yhteishenki oli kovien aikojen jälkeen lujittunut, sillä perheen oman kodin ostamiseen tarvittavan lainan olivat taanneet perttulalaiset isännät. Työtä kunnioitettiin ja olihan maa saatava jaloilleen.

”Sota-aikana laina saatiin jo maksettua pois. Eikä minua esimerkiksi koskaan koulussakaan miksikään punikin pennuksi haukuttu. Meni Uotilan kouluun 1941, missä suurin osa lapsista oli samanlaisista taustoista. Kun minulla oli vielä urheiluintoakin pikupojasta alkaen, niin sekin toi yhtenäisyyttä. Aikanaan minulla oli jopa kuulan ja kiekon Nurmijärven mestaruudetkin.”

Sota-aika riipaisi Ilolan perhettä kuten niin monia muitakin. Perheen vanhemmista pojista kuusi joutui sotaan, mutta vain viisi palasi kotiin.

Sodan jälkeen työväenaate koheni

Sodan päätyttyä tapahtui vasemmiston toiminnassa selvästi näkyvää muuttumista. Kommunistinen puolue tuli lailiseksi, mikä näkyi poliittisessa järjestöelämässä. Eduskunta-vaaleissa 1945 vasemmisto sai 99 edustajaa ja jo vuonna 1948 järjestetyissä vaaleissa vasemmistolla oli edelleen 92 paikkaa. Uudet tuulet puhalsivat niin valtakunnanpolitiikassa kuin paikallisella tasolla.

”Tulevan vaimoni isä, **Ove Glader** ja vanhempi veljeni **Arvo Ilola** olivat 1945 olleet perustamassa Nurmijärven SKP:n osastoa. Minä liityin Urheiluseura Korven Poikien Perttulan osastoon 1945 ja 1952 Perttulan Demokraattisiin Nuoriin.”

Nuoren miehen verissä oli järjestäytymisen palo ja halu osallistua yhteisön ja yhteiskunnan toimintaan. Ei ollut siis tavatonta, että tuleva vaimo, **Iris** oli samalla tavalla henkisesti virittytynyt. Pariskunta meni naimisiin 1957 ja muutti Nurmijärven kirkonkylään 1958. Molemmista tuli pian Suomen Kommunistisen Puolueen jäseniä. Lauri hankki perheen toimeentulon maalarina ja Iris työskenteli aikanaan sanomalehti Tiedonantajan toimistopäällikkönä.

”Olin aikanaan myös SKP:n Uudenmaan piirin työvaliokunnan jäsen ja varapuheenjohtaja; jopa hetken varsinaisena puheenjohtajana, kun varsinainen puheenjohtaja äkillisesti kuoli. Nurmijärven kunnanvaltuustossakin olen toiminut vuodesta 1973 vuoteen 2008 pientä taukoa lukuun ottamatta kaikkiaan reilut 24 vuotta. Taukoa olivat vuodet 1987-1992. Kun SKP lakkautettiin, niin erosin minäkin SKP:n jäsenyydestä, mutta olin samalla perustamassa uutta. Olin Kulttuuritalolla huhtikuussa 1990, kun Vasemmistoliittoa oltiin perustamassa.”

Ilolat kertovat, että Lauria haastateltiin samassa yhteydessä Yleisradion uutisiinkin ja että pätkä on kotiarkisoissa VHS-kasetilla. Valitettavasti kodin varusteissa ei enää ole VHS-naururia, jolla sitä voisi katsella. Joku innostunut voi sen ehkä joskus siirtää nykyaikaisempaan formaattiin.

”Uskon, että se on jonkinlaista kodin perua, että ollaan haluttu toimia ja joskus jopa taistella premman, tasa-arvoisemman ja oikeudenmukaisemman maailman ja maan puolesta. Kaikki me veljeksetkin olemme olleet tässä mukana. Onni oli yhden kauden kunnanvaltuustossa, Arvo 30 vuotta, Tuure kahdeksan ja minä sen 24 ja puoli vuotta. Sitten oli muitakin kunnallisia luottamustehtäviä: olin 12 vuotta urheilulautakunnan puheenjohtaja ja kahdeksan vuotta rakennusteknisen lautakunnan puheenjohtaja. Sen jälkeen olin vielä kuusi vuotta teknisen lautakunnan jäsen. Näin me veljekset olemme kaikki toimineen samalla tavalla. Sanoisin, että kyllä se Isak-isän työ edelleen kantaa.”

Sata vuotta sitten osa kansakuntaa haki oikeutta ja tasa-arvoa ase kädessä. Varsin nopeasti Suomessa havahduttiin siihen, että pieni kansa ei maailmassa selviä, ellei se kykene toimimaan yhdessä.

”Kyllä minä ihan jo omasta valtuustokaudestani voin sanoa sen, että ilman yhteistyötä ei mistään olisi tullut yhtään mitään. Aina-kin aikaisemmin kaikki tekivät työtä yhteisen hyvän ja yhteisen päämäärän eteen. Valitettavasti nyt on menty vähän takapakkia. Esimerkiksi säästämistoimet eivät kohdistu tasapuolisesti ja oikein. Myös kuntia velvoitetaan aivan liian suuriin säästöihin. Jos tasapuolisuutta ja tasapainoa ei ole, niin yhteistyökin kärsii.”

Kulunut sata vuotta kuitenkin on saattanut opettaa meille suomalaisille sen, että vaikeidenkin aikojen ylitse aina lopulta päästään yhteistyöllä ja toisten - myös eri tavalla ajattelevien - kunnioittamisella.

Jaakko Ojanne

Nurmijärvi-Seura ry

Nurmijärvi-Seura on vuonna 1957 perustettu yleishyödyllinen yhdistys, jonka tarkoituksena on

- kehittää Nurmijärveä*
- vaalia kotiseututietoutta ja kotiseutuhenkeä*
- lisätä asumisviihtyvyyttä*

Nurmijärvi-Seura järjestää vuosittain erilaisia tapahtumia kuten Nurmijärvi-päivät lokakuussa Aleksis Kiven päivän tienoilla sekä julkaisee Klaneetti-lehteä.

Opaskerho osana Nurmijärvi-Seuraa pitää Rajamäki-taloa avoinna kesäsunnuntaisin ja tekee kotiseutukierroksen kesä- tai lkusyksyn aikaan.

Kaikki ovat tervetulleita mukaan tilaisuuksiin ja toimintaan.

Liity Nurmijärvi-Seuran jäseksi !

Jäsenetuna saat maksutta vuosittain Nurmijärvi-päivänä ilmestyvän kotiseutulehden, Klaneetin, joka sisältää mielenkiintoista tietoa sekä kotikuntamme menneisyydestä että nykypäivästä.

Seuran jäsenenä pääset halutessasi myös osallistumaan ja vaikuttamaan seuran toimintaan mm. keväisin järjestettävässä seuran yleisessä kokouksessa.

Jäsenmaksu on 15 €

Maksettuasi jäsenmaksun, kirjaamme Sinut jäseneksi seuran jäsenrekisteriin.

Nurmijärvi-Seura ry:n tilinumero on FI34 1026 3000 4041 47

Laita maksulomakkeeseen viestiksi oma osoitteesi ja myös mahdollinen sähköpostiosoitteesi yhteydenpidon helpottamiseksi.

www.nurmijarviseura.fi

*Eläkeliiton
Nurmijärven yhdistys ry*

*Nurmijärven
kansalliset seniorit ry*

NURMIJÄRVEN SÄHKÖ OY

PALVELEVA, PAIKALLINEN, YMPÄRISTÖVASTUULLINEN
Kauppanummentie 1, 01900 Nurmijärvi
puh. (09) 878 071, faksi (09) 8780 7207
asiakaspalvelu@nurmijarvensahko.fi
www.nurmijarvensahko.fi

**Parasta palvelua
ja
hyvää evästä**

CITYMARKET

KLAUKKALA

Palvelemme: ma-pe 8–21, la 8–20, su 10–20.

*Nurmijärven
Kristilliset Eläkeläiset ry*

sähkösoppi

Valaisimet, lamput, sähkötarvikkeet
Lepsämäntie 1, 01800 Klaukkala p. 09-8794672
ark. 9-18 la 9-14

VN
VALAISINNETTI.FI

*Nurmijärven
Eläkkeensaajat ry*

**KLAUKKALAN
APTEEKKI**

Klaukkalantie 55
01800 Klaukkala
puh. (09) 276 6950

Avoinna: arkisin.....8.30 – 21.00
lauantaina .....8.30 – 18.00
sunnuntaina .....12.00 – 16.00

www.klaukkalanapteekki.fi

Hyvinvointi- ja
asumispalveluja
Nurmijärvellä,
Nurmijärven Onnenkimpale ry,
Kissankello ja
Heikkari

Onnenkimpale

Nurmijärven Onnenkimpale ry

Tilipalvelu P. Niinikoski Oy

Ilvesvuorenkatu 5 B,
01900 Nurmijärvi
Puh. 010 231 0780

NB - tilipalvelut Oy

Puh. 040 827 8095

Auktorisoitu
Taloushallintoliiton jäsen

Tilitoimisto Ari Luoma Oy

Keskustie 4
Nurmijärvi
Puh. 250 9595
Fax 250 9715
etunimi.sukunimi@ariluoma.fi
www.ariluoma.fi

Auktorisoitu
Taloushallintoliiton jäsen

Asioi apteekissa mukavasti
paikanpäällä
tai
vaivattomasti
Videoapteekin
avulla

Kysy ensin meiltä

Venlarohdos &
SEITSEMÄN VELJEKSEN
APTEEKKI

Juuret syvällä
nurmijärveläisyydessä
ja katse tulevaisuudessa

AVOINNA JOKA PÄIVÄ

Mahlamäentie 2, Nurmijärvi
Puh 09 2504 085
www.seitsemanveljesta.fi, www.lääkekaappisi.fi

Kuntosali Feelis

www.kuntosalifeelis.fi

Haluamme palvella
sinua ja tarpeitasi!

• Kuntosali • Henyymalikäytä • Seuraryhmät •
• Personal trainer • Kivuluttu hieroja •
Ja paljon muuta...

Tule sellaisena kuin olet!

HINTA ALK. 44 € / kk
ei sitoutumista

Pekontie 3
Nurmijärvi KK

FOR TIS & MOVENS

NURMIJÄRVEN FYSIOTERAPIA OY
KUNTOSALI - KUNTOCENTER

Kauppanummentie 6 D 1, 01900 Nurmijärvi
Kaurapellontie 3, 01900 Nurmijärvi

P. 09 878 8560 / 09 250 1597

www.nurfy.fi

Klaukkalan Eläkkeensaajat ry

klaukkala.elakkeensaajat.fi

Klaukkalan Eläkeläiset ry

*Nurmijärven vanhin, vi-
reä eläkeläisyhdistys*
Toimii Klaukkalan Työväentalolla
Kerho keskiviikkoisin

Rajamäen kirkko 80 vuotta

Juhlaviikolla 19.–25.11. ohjelmassa mm.

* luento kirkon historiasta ke 21.11. klo 18,
Markku Jalava

* nuorten veisumaraton pe 23.11. klo 16 alkaen

* kirkon esineiden ja kukkien symboliikkaan tutustumista
ja kukka-asetelmien tekoa juhlamessuun la 24.11. klo 14,
Johanna Mikkola ja kukkakauppias

Juhlamessu su 25.11. klo 12

* saarnaa Pirkko Vatanen

* musiikkina Mozartin Requiem, solisteina Julia Hyyry-
nen ja Mikko Peltokorpi, Nurmijärven opiston orkesteri
sekä projektikuoro, joht. Urpo Rauhala

* mukana Rajamäen kirkkopiirin työntekijöitä

Messun jälkeen juhlakahvit sekä ohjelmallinen tuokio

Seurakuntavaalit 2018

ennakkoäänestys 6.–10.11.
vaalipäivä su 18.11.

Millainen on sinun kirkkosi?
Äänestä ja vaikuta!